

OKO
Vuosikertomus

2003

Sisällysluettelo

2	OKOn esittely
3	Vuoden 2003 tulos
5	Avainluvut
6	Vuoden tärkeimpiä tapahtumia
8	OKO osana OP-ryhmää
10	Pääjohtajan katsaus
12	Toimitusjohtajan katsaus
14	Strategia
16	Liiketoiminta-alueet
18	Yrityspankkitoiminta
24	Investointipankkitoiminta
28	Vähittäispankkitoiminta
33	Keskuspankkitoiminta ja varainhallinta
37	Konsernihallinto
38	Riskiasema
42	Osakkeet ja osakkeenomistajat
44	Henkilöstö
47	Eettiset periaatteet
48	Hallinnointi- ja ohjausjärjestelmä
51	Hallintoneuvosto
52	Johtokunta
54	Organisaatio
55	Tietoja osakkeenomistajille
56	Yhteystietoja

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj on suomalainen liikepankki, jonka A-osake noteerataan Helsingin Pörssissä. OKOlla on yli 25 000 osakkeenomistajaa.

OKOn neljä liiketoiminta-aluetta ovat

Yrityspankkitoiminta

Liiketoiminta-alue palvelee yrityksiä ja yhteisöjä rahoitukseen ja kassanhallintaan sekä raha-, valuutta- ja velkapääomamarkkinoihin liittyvissä asioissa.

Investointipankkitoiminta

Toiminnasta vastaa Opstock Oy, jonka palvelut yksityis- ja yhteisösijoittajille kattavat varallisuudenhoidon ja arvopaperinvälityksen. Lisäksi yhtiö järjestää yrityksille osakepohjaista rahoitusta ja toimii neuvonantajana yritysjärjestelyissä.

Vähittäispankkitoiminta

Toiminnasta vastaa Okopankki Oyj, jonka asiakaskunta koostuu pääkaupunkiseudun henkilöasiakkaista ja pk-yrityksistä. Okopankki tarjoaa rahoitusta, varallisuudenhoitoa ja maksuliikepalveluja.

Keskuspankkitoiminta ja varainhallinta

OKO toimii OP-ryhmän keskusrahallitoksena. Liiketoiminta-alueen vastuulla ovat lisäksi OKOn pitkäaikainen varainhankinta ja sijoitustoiminta.

OKO kuuluu OP-ryhmään, joka on johtava suomalainen pankkiryhmä.

Vuoden 2003 tulos

OKOn tulos parani selvästi

Konsernin liikevoitto oli 174 miljoonaa euroa (96)*. Tulosta paransi OP-Henkivakuutus Oy:n** osakkeiden myynti, jonka vaikutus oli 53 miljoonaa euroa. Lisäksi Kiinteistö Oy Aleks-Hermeksen myynti kasvatti liikevoittoa 11 miljoonaa euroa.

Vertailukaudella eli vuonna 2002 OP-Henkivakuutuksesta yhdistellyn tuloksen heikentävä vaikutus oli 20 miljoonaa euroa. Toisaalta OKOn sijoitukset Pohjola-Yhtymä Oyj:n osakkeisiin kasvattivat liikevoittoa tuolloin 10 miljoonaa euroa.

OKOn neljästä liiketoiminta-alueesta muodostuvan perusliiketoiminnan liikevoitto oli ilman Aleks-Hermeksen tulosvaikutusta 120 miljoonaa euroa (119). Liikevoitto parani kaikilla muilla liiketoiminta-alueilla paitsi Vähittäispankkitoiminnassa.

Oman pääoman tuotto oli 18,5 prosenttia (10,0).

Vakavaraisuussuhde oli 11,0 prosenttia. Ensisijaisten omien varojen vakavaraisuussuhde oli 7,0 prosenttia eli pitkän tähtäimen tavoitetasolla.

Osakekohtainen tulos nousi 2,66 euroon (1,34). Osinkoehdotus on 1,60 euroa A-sarjan ja 1,55 euroa K-sarjan osakkeille. Tilikaudelta 2002 maksettu osinko oli 0,75 euroa A-sarjan ja 0,70 euroa K-sarjan osakkeille. Ehdotetulla voitonjaolla efektiivinen osinkotuotto on 8,8 prosenttia.

Markkina-asetat vahvistuivat

Luottokanta kasvoi lähes 10 prosenttia 7,4 miljardiin euroon. OKOn markkina-asema yritysten pankkina vahvistui edelleen.

Omaisuuksien hallinnoimat asiakasvarat olivat 8,4 miljardia euroa (6,1). Hallinnoitujen varojen määrä kasvoi vuodessa 37 prosenttia.

Konsernin näkymät vakaat

Talousohikityksessä on nähtävissä vähäisiä pirstymisen merkkejä. Pankkien toimintaympäristön arvioidaan pysyvän ennallaan. Kilpailu jatkuu kireänä.

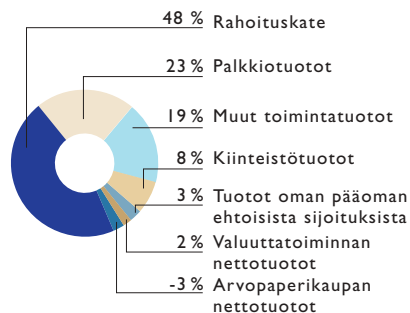
OKOn liiketoiminnan näkymät vuodelle 2004 ovat vakaat. Perusliiketoiminnan tulos ilman kertaluonteisia eriä muodostunee samantasoiseksi kuin vastaava tulos vuonna 2003. Konsernin liikevoitto jää kuitenkin edellisvuotista pienemmäksi, koska vuoden 2003 liikevoittoa kasvattivat merkittävät myyntivoitot.

* Suluissa on vertailulukku vuodelta 2002.

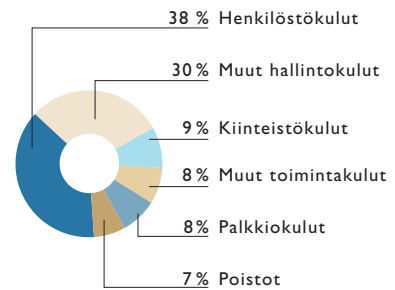
** Henkivakuutusosakeyhtiö Aurum muutti nimensä OP-Henkivakuutus Oy:ksi joulukuussa 2003.

Tulos vuosineljänneksittäin

Milj. €	2003				2003	2002	Muutos, %
	1-3	4-6	7-9	10-12			
Rahoituskate	40	40	40	42	161	161	0
Tuotot oman pääoman							
ehtoisista sijoituksista	3	2	4	0	9	13	-30
Palkkiotuotot (netto)	15	15	15	21	66	55	21
Arvopaperikaupan nettotuotot	-5	-2	1	-2	-9	-14	38
Valuuttatoiminnan nettotuotot	2	2	1	1	6	7	-15
Liiketoiminnan muut tuotot	64	6	4	16	90	19	-
Tuotot yhteensä	119	61	66	78	324	241	34
Kulut yhteensä (pl. palkkiokulut)	34	34	33	39	139	130	7
Luotto- ja takaustappiot	0	0	2	0	2	-2	-
Arvon alentumiset pysyviin							
vastaaviin kuuluvista							
arvopapereista	4	0	0	0	5	0	-
Osuus pääomaosuusmenetelmällä							
yhdisteltyjen yritysten tuloksista	-5	1	1	0	-3	-17	81
Liikevoitto	76	28	31	40	174	96	81

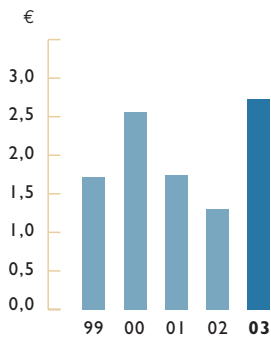
Tuottojen jakauma

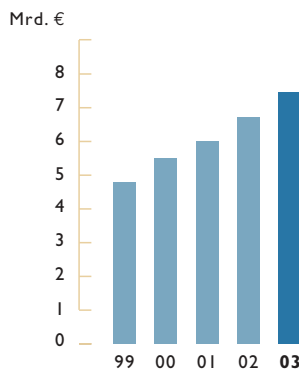
Kulujen jakauma

Avainluvut

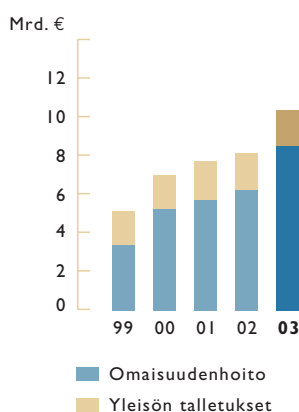
Tulos/osake (EPS)

Luottokannan kehitys

Asiakasvarojen kehitys

	1999	2000	2001	2002	2003	Pitkän aikavälin tavoite-taso
Liikevoitto, milj. €	111	167	111	96	174	
Oman pääoman tuotto (ROE), %	16,1	21,5	13,0	10,0	18,5	14,0
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,82	1,10	0,67	0,50	0,92	
Tuotot yhteensä, milj. €	235	321	270	255	335	
Kulujen osuus tuotoista, %	56	43	51	56	45	55
Taseen loppusumma, mrd. €	10,8	11,0	12,6	12,7	14,8	
Riskipainotetut sitoumukset, mrd. €	6,2	7,2	7,2	8,0	8,8	
Luottokanta, mrd. €	4,7	5,6	5,9	6,7	7,4	
Järjestämättömien ja nollakorkoisten saamisten osuus luotoista ja takauksista, %	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	
Luotto- ja takaustappioiden osuus luotoista ja takauksista, %	0,0	-0,2	-0,1	0,0	0,0	
Asiakasvarat*, mrd. €	5,0	6,7	7,4	8,0	10,4	
Vakavaraisuussuhde, %	12,5	11,4	12,8	11,1	11,0	
Vakavaraisuussuhde ensisijaisilla omilla varoilla, %	7,3	7,0	7,4	7,0	7,0	7,0
Tulos/osake (EPS), €	1,72	2,53	1,68	1,34	2,66	
Laimennettu EPS, €					2,58	
Oma pääoma/osake, €	10,97	12,82	13,24	13,56	15,23	
Osinko/osake, €	0,69	1,26	1,09	0,74	1,59**	
Osinko/tulos (osinkosuhte), %	40	50	65	55	60**	50
Efektiiivinen osinkotuotto, % (OKO A)	6,3	9,2	7,8	5,2	8,8**	
Osakekannan markkina-arvo (A ja K), milj. €	523	643	659	675	871	
Henkilömäärä (keskimäärin)	964	1 028	1 070	1 117	1 138	

* Asiakasvarat = talletukset ja omaisuudenhoidon hallinnoimat asiakasvarat

** Johtokunnan ehdotus: 1,60 euroa A-sarjan osakkeelle ja 1,55 euroa K-sarjan osakkeelle.

Luottoluokitukset

Luokituslaitos	Lyhytaikainen varainhankinta	Pitkäaikainen varainhankinta
Standard & Poor's	A-1	A+
Moody's	P-1	Aa2
Fitch Ratings	F1+	AA-

Vuoden tärkeimpiä tapahtumia

Tammikuu

Rahoitusyhtiöpalvelut osaksi OKOn Yrityspankkitoimintaa

Vuoden 2003 alusta lähtien rahoitusyhtiöpalveluista on vastannut OKOn Yrityspankkitoiminta, sillä entinen OP-Rahoitus Oy sulautui vuoden 2002 lopussa osayhtiönsä OKOn.

OKO ja FöreningsSparbanken yhteistyöhön yritysten palveluissa

OKO ja ruotsalainen FöreningsSparbanken (Swedbank) sopivat yhteistyöstä yritysten palveluissa. Sopimuksen ansiosta FöreningsSparbanken palvelee OP-ryhmän yritysasiakkaita Ruotsissa. Samalla OKO päätti lakkauttaa Tukholman-sivukonttorinsa kesäkuun loppuun mennessä.

Helmikuu

OKO alensi omistustaan OP-Henkivakuutuksesta

OKO myi osan OP-Henkivakuutus Oy:n osakkeista Osuuspankkikeskus Oskille 80 miljoonalla eurolla. Kaupan seurauksena pankin omistusosuus OP-Henkivakuutuksesta laski 49,9 prosentista 15 prosenttiin. Järjestely paransi OKOn ensimmäisen vuosineljänneksen liikevoittoa 53 miljoonaa euroa.

Heinäkuu

Moody's korotti OKOn luokituksia

Luottoluokituslaitos Moody's korotti OKOn pitkien luottojen luokituksen Aa3:sta Aa2:een ja financial strength -luokituksen B:stä B+:aan. Moody's perusteli korotusta OP-ryhmän saavutuksilla ja talouden vahvalla perustalla.

Lokakuu

OKO pohjoismaiseen yhteistyöhön arvopapereiden selvityksessä ja säilytyksessä

OKO sopi ruotsalaisen FöreningsSparbankenin ja norjalaisen Den norske Bankin kanssa yhteistyöstä arvopapereiden selvitys- ja säilytyspalveluissa. Sopimus mahdollistaa laadukkaat ja kustannustehokkaat palvelut myös niille OP-ryhmän asiakkaille, jotka sijoittavat ruotsalaisiin tai norjalaisiin arvopapereihin.

Marraskuu

OKO myi Hermeksen-talon Spondalle

OKO myi Helsingin ydinkeskustassa sijaitsevan Hermeksen-talon kiinteistösiirtoyhtiö Spondalle 53 miljoonalla eurolla. Kiinteistö Oy Aleks-Hermeksen kauppa paransi OKOn viimeisen vuosineljänneksen liikevoittoa 11 miljoonaa euroa.

Aa2

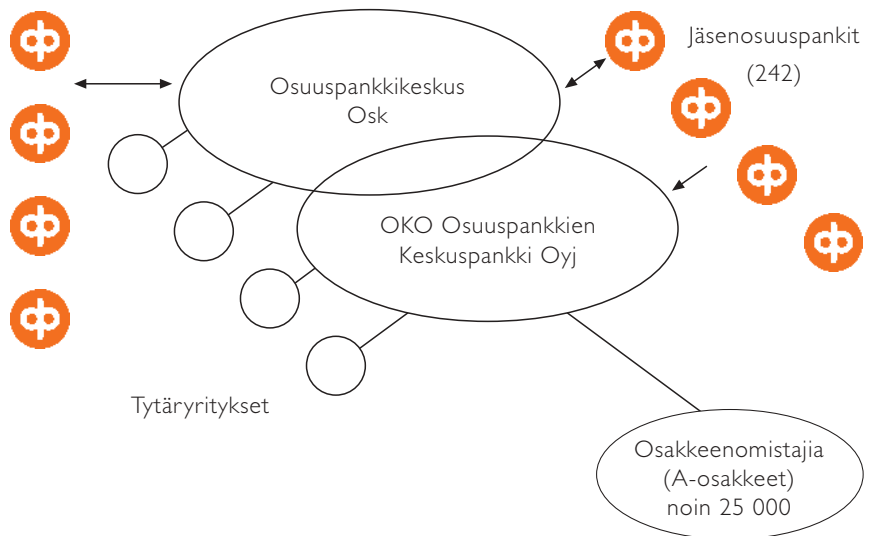
Aa2

OKO osana OP-ryhmää

OP-ryhmä on johtava suomalainen pankkiryhmä, jolla on yli kolme miljoonaa asiakasta. OP-ryhmä muodostuu 242 itsenäisestä osuuspankista ja niiden keskusyhteisöstä **Osuuspankkikeskus Osk**:sta tytäryhtiöineen. Pankkiryhmää valvotaan yhtenä kokonaisuutena, ja keskusyhteisö ja jäsenpankit ovat vastuussa toistensa veloista ja sitoumuksista.

Osuuspankit ovat jäsentensä omistamia ja harjoittavat vähittäispankkitoimintaa omilla toimialueillaan. Osuuspankkikeskus puolestaan toimii OP-ryhmän kehittämis- ja palvelukeskuksena ja strategisena omistusyhteisönä.

Osuuspankkikeskuksen tytäryhtiöistä merkittävimpinä on **OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj**. Muun liiketoimintansa lisäksi OKO toimii OP-ryhmän keskuspankkinä ja vastaa ryhmän maksuvalmiudesta ja kansainvälisestä liiketoiminnasta. Vuoden 2003 lopussa OKOn tase oli 14,8 miljardia euroa eli vähän yli 40 prosenttia OP-ryhmän taseesta.

OP-ryhmän avainlukuja

	2003	2002
Tase, mrd. €	35,0	31,6
Omat varat, mrd. €	3,6	3,2
Liikevoitto, milj. €	515	459
Oman pääoman tuotto, %	11,5	11,9
Vakavaraisuussuhde, %	15,4	15,2
Markkinaosuus euromääräisistä		
- luotoista, %	29,8	29,7
- talletuksista, %	31,6	30,9
Henkilömäärä	9 048	8 937

Pääjohtajan katsaus

Pankkisektorilla vakaa vuosi

Viime vuosi oli suomalaiselle pankkisektorille suotuisa – ainakin suotuisampi kuin monelle muulle toimialalle. Talouden matalasuhdanne ei koetellut pankkeja yhtä kouraisesti kuin esimerkiksi teollisuutta. Näin on jatkunut jo muutaman vuoden ajan.

Vaikka luottokanta on kasvanut ripeästi, luottotappioita ei ole syntynyt nimeksikään. Tämä yhdistelmä on ollut pankeille hyväksi, mutta toisaalta matalat korot ovat nakertaneet lovea pankkitoiminnan keskeiseen tuottoerään eli rahoituskatteeseen.

Suomalaiselle laina-asiakkaalle kuuluu hyvää: korot ovat historiallisen matalat, ja pankille jäävä osuus eli marginaali on kovan kilpailun johdosta Euroopan kapeimasta päästä.

Pankkitoimiala ei antanut viime vuonna aihetta suuriin otsikoihin. Alan uudelleenjärjestelyt jäivät vähäisiksi. OKOn ja koko OP-ryhmän valtit pankkikilpailussa liittyvät edelleen suomalaisten asiakkaiden ja suomalaisten olosuhteiden perinpohjaiseen tuntemukseen.

OP-ryhmä ja OKO voittivat markkinaosuuksia

OP-ryhmä ja OKO olivat voittajia markkina-asemakilvassa. Markkinaosuutemme kasvoi kaikilla keskeisillä liiketoiminta-alueilla, eniten henki- ja eläkevakuutuksissa. Markkinaosuuksien muutokset ovat yleensä hyvin pieniä; prosenttiyksikön kymmenykset voivat toistuessaan olla merkittäviä. Tärkeämpää kuin nuo kymmenykset onkin suunta, johon ne liikkuvat. Meillä suunta on ollut nouseva jo pitkään, ja uskon nousun jatkuvan. Vaikka markkinaosuus ei ole kaikki kaikessa, se on pitkällä aikavälillä luotettavin mittari, jolla arvioida asiakkaiden luottamusta, sitä pankille kaikkein tärkeintä.

Kansainväliset luottoluokituslaitokset tarkastelevat koko OP-ryhmän kehitystä OKOn luottokelpoisuutta arvioidessaan. Myös näissä arvioissa on kiinnitetty myönteistä huomiota ryhmän kasvuun. Viime kesänä Moody's korotti OKOn pitkien luottojen luokitusta seuraavin perustein: "OP-ryhmän saavutukset ja talouden perusta ovat olleet johdonmukaisesti vahvat, vaikka toimintaympäristö on ollut vaikea ja kilpailu kovaa".

Talous ei päässyt vielääkään vauhtiin

"Matalasuhdanne eli normaalia hitaampi kasvu jatkuu", kirjoitin viime vuoden katsauksessani. Valitettavasti näyttää siltä, että sama lause sopii myös tähän katsaukseen.

Tosin Suomi on kestänyt jo kolme vuotta jatkuneen hitaan kasvun aikaa melko hyvin. Viime vuonnakin talouskehitys toisti itseään kaksijakoisena: kulutusmenojen kasvu jopa nopeutui edellisestä vuodesta, mutta investoinnit vähenivät edelleen. Kansantaloutemme kasvu oli – ja on alkaneenakin vuonna – yksityisen kulutuksen varassa.

Euroalueella talouskehitys oli jähmeää, ja sitä varjostivat kasvava työttömyys ja julkisen talouden alijäämä suurissa Emu-maissa.

Kansainvälisessä taloudessa on nähtävissä jo hienoisia merkkejä kasvun voimistumisesta. Yhdysvaltain talouskasvu nopeutui vuoden jälkipuoliskolla, mutta se oli

jälleen kulutuksen varassa. Vaihtotaseen vaje jatkoi syvenemistään, ja epäluottamus dollaria kohtaan kasvoi. Yhdysvaltain talouskasvu ja varsinkin sen voima vetää Eurooppa ja Suomi mukaansa ovat edelleen epävarmalla pohjalla. Toimet kotimaisen kysynnän elvyttämiseksi olisivat parasta lääkettä Suomen talouden lähiajan kehitykselle.

Tavoitteena hallittu kasvu

OP-ryhmän strategisena tavoitteena on hallittu kasvu. Kasvua haetaan erityisesti sieltä, missä potentiaali on suurinta. Tämä kohdistaa mittavia odotuksia OKOon sekä liiketoiminnoittain että alueellisesti.

OP-ryhmän vähittäispankkitoiminnasta pääkaupunkiseudulla vastaavan Okopankin vahvuuksia ovat motivoitunut, asiantunteva henkilökunta sekä asiakkaiden tarpeisiin perustuva palvelu. Okopankki onkin jo vuosia pystynyt toteuttamaan vaativat kasvutavoitteensa. Tämä on tapahtunut tuloksesta ja riskienhallinnasta tinkimättä.

Kasvu on punainen lanka myös OKOn omassa strategiassa. Pankki tavoittelee kasvua paitsi vähittäispankkina, niin myös suuryritysten pankkina, varainhoidossa ja rahoituksen järjestäjänä velkapääomamarkkinoilla. Tyytyväisenä voin todeta viime vuonnakin mittarien osoittavan, että kaikilla näillä alueilla OKO on edennyt tavoitteidensa mukaisesti. Minulla on täysi syy uskoa, että tämä suunta jatkuu tulevaisuudessa.

Haluan kiittää pankin henkilökuntaa lämpimästi viime vuoden erinomaisesta työpanoksesta. Pankin asiakkaita, osakkeenomistajia ja muita sidosryhmiä kiitän jälleen osoittamastanne luottamuksesta.

Helsingissä 12. päivänä helmikuuta 2004

Antti Tanskanen

Toimitusjohtajan katsaus

OKOn tulos kaikkien aikojen paras

Vuosi 2003 oli kuudes, jonka tulokset raportoin osakkeenomistajille. Viime vuosi oli näistä menneistä vuosista paras monessakin suhteessa.

Ensinnäkin OKO teki kaikkien aikojen parhaan tuloksensa. Vaikka tulokseen sisältyykin eräitä kertaluonteisia eriä, erityisen tyytyväinen olen siihen, että ennätysmatalasta korkotasosta ja hiljaisista osakemarkkinoista huolimatta myös perusliiketoiminnan tulos lukeutuu OKOn tuloshistorian parhaimpiin.

Kuusi vuotta sitten, vuonna 1998, asetimme tavoitteeksemme markkinoita nopeamman kasvun seuraavilla strategisesti tärkeillä alueilla: yritysten pankkina, kotitalouksien pankkina pääkaupunkiseudulla, varallisuudenhoidossa ja rahoituksen järjestäjänä pääomamarkkinoilta. Tuolloin markkinaosuutemme oli 10 prosentin paikkeilla – oli pa mittarina yritysten luotot, pääkaupunkiseudun pankkiasiakkaat tai sijoitusrahastojen pääomat. Tavoitteeksi asetettu 20 prosentin osuus tuntui kaukaiselta, mutta ei tunnu enää.

Markkina-asema vahvistui kautta linjan

Viime vuonna OKO onnistui etenemään kaikilla strategisesti tärkeillä alueilla: Markkina-asemamme yritysten pankkina vahvistui useiden eri mittareiden mukaan. OKO oli muun muassa suurin yritysten joukkolainaemissioiden järjestäjä Suomen markkinoilla. Vähittäispankkitoiminnassa kasvu on ollut viime vuodet niin vauhdikasta, että pankkiryhmänä asiakasosuutemme lähenee pääkaupunkiseudulla jo 20 prosentin rajaa. Hallinnoimiemme asiakasvarojen määrä jatkoi erittäin ripeää kasvua.

Samanaikaisesti riskiasemamme on pysynyt vakaana. Luottotappiot olivat vähäiset, vaikka lisääntyivät hieman edellisvuodesta.

OKOn viime vuodelle oli leimallista vakaa, tasapainoinen kehitys. Siitä kuuluu suuri kiitos pankin pätevälle ja motivoituneelle henkilöstölle.

OKOn osakkeenomistajien puolesta, joihin myös itse lukeudun, olen luonnollisesti iloinen siitä, että pankki menestyi myös sijoituskohteena. A-osakkeen kurssi vahvistui vuoden aikana yli 25 prosenttia.

Myyntivoitot siivittivät tulosta

OKO kirjasi myyntivoittoa vähentäessään henkivakuutus- ja kiinteistösijoituksiaan. Samalla vähenivät näihin toimintoihin liittyvät riskit.

Helmikuussa toteutettu OP-Henkivakuutuksen osakkeiden myynti kasvatti tulosta 53 miljoonaa euroa. Pidän järjestelyä onnistuneena, sillä se tasapainotti OKOn sijoitussalkkua. Kaupan jälkeen pankin tulos on myös vähemmän altis osakekurssien muutoksille.

Helsingin ydinkeskustassa sijaitsevan Hermeksen-talon myynti oli OKOn kiinteistösijoitusstrategian mukainen, sillä tavoitteena on vähentää kiinteistöomistuksia pitkällä aikavälillä. Hermeksen myynti paransi viimeisen vuosineljänneksen liikevoittoa 11 miljoonaa euroa.

Jaossa ennätysosingot

Viime vuosina OKO on jakanut vähintään puolet tuloksestaan osinkoina. Pankin johtokunta ehdottaa yhtiökokoukselle, että vuodelta 2003 A-osakkeelle jaetaan osinkona 1,60 euroa ja K-osakkeelle 1,55 euroa osakkeelta. Jos ehdotus hyväksytään, OKO maksaa huhtikuussa osinkoja yhteensä 76,8 miljoonaa euroa eli selvästi enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin. Ehdotus vastaa 60 prosentin osingonjakosuhdetta ja 8,8 prosentin osinkotuottoa.

Perusliiketoiminnan näkymät vakaat

Luottojen, etenkin asuntoluottojen, kysyntä on ollut viime vuodet poikkeuksellisen vilkasta. Vuonna 2004 luottokysynnän ennakoidaan jatkuvan pirteänä, mutta kuitenkin viime vuotta laimeampana. Omaisuudenhoidossa kasvu jatkunee sen sijaan vahvana.

Tämänhetkinen arvioni on, että OKOn perusliiketoiminnan tulos muodostuu vuonna 2004 samantasoiseksi kuin vuonna 2003. Pyrimme edelleen vahvistamaan markkina-asemaamme valituilla strategisilla alueilla riskienhallinnasta tinkimättä.

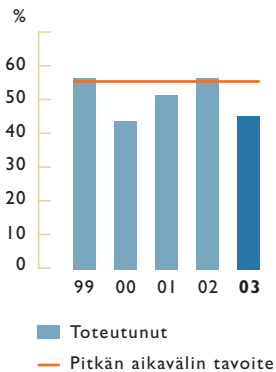
Kiitän asiakkaitamme ja osakkeenomistajiamme lämpimästi OKOa kohtaan osoitetusta luottamuksesta!

Helsingissä 12. päivänä helmikuuta 2004

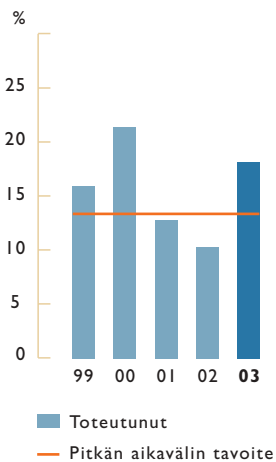
Mikael Silvennoinen

Strategia

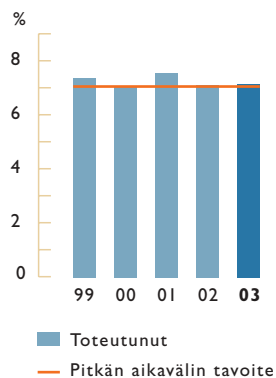
Kulujen osuus tuotoista

Oman pääoman tuotto (ROE)

Ensisijaisten omien varojen osuus riskipainotetuista sitoumuksista

Visio

OKO haluaa olla Suomen vetovoimaisin ja menestyvin pankki. Visio saavutetaan asiakstarpeista lähtevillä laadukkailla palveluratkaisuilla ja asiakkaita, henkilöstöä ja omistajia arvostavalla pitkäjänteisellä toimintatavalla.

Missio

OKOn toiminnan tarkoituksena on tuottaa taloudellista hyötyä asiakkaille ja osakkeenomistajille. Missio velvoittaa pankin henkilöstöä hakemaan aktiivisesti asiakkaan etujen mukaista ratkaisua kaikissa tilanteissa. Pankin tulee toimia myös kustannustehokkaasti ja huolehtia hintakilpailukyvystään. Asiakassuuntautuneisuus ja tehokkuus varmistavat parhaiten myös osakkeenomistajien odotusten täyttymisen.

Riskiprofiili

OKO on maltillinen riskinottaja. Pankki ottaa harkittuja riskejä, eikä pyri hyötymään spekulatiivisista liiketoimista. Tämä lisää pankin luotettavuutta asiakkaiden, osakkeenomistajien ja muiden sidosryhmien keskuudessa.

Strategiset tavoitteet

OKOn tavoitteena on kasvattaa markkinaosuuttaan kannattavasti neljällä alueella eli ...

... vähittäispankkina pääkaupunkiseudulla

Pääkaupunkiseutu tarjoaa kilpailukykyiselle toimijalle erinomaiset mahdollisuudet tuottojen kasvattamiseen. Hyvä yrityskuva ja vankka osaaminen tukevat OKOn asemaa kotitalouksien ja pk-yritysten pankkina tällä keskeisellä markkina-alueella.

... yksityis- ja instituutioasiakkaiden varallisuudenhoitajana

Myös tällä alueella pankilla on erinomaiset kasvumahdollisuudet, sillä OP-ryhmän monipuolinen palveluverkko on tehokas myyntikanava nopeasti kasvavalle ja vaurastuvalle asiakaskunnalle.

... yritysten pankkina

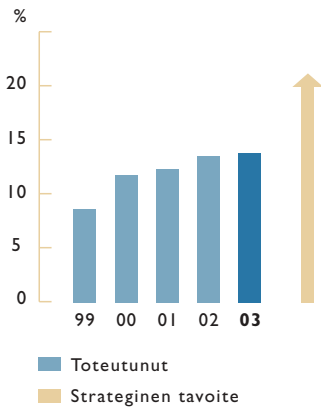
Painopistealueen muodostavat yritykset, joiden liikevaihto vaihtelee muutamasta kymmenestä miljoonasta aina kahteen miljardiin euroon. Yritysassiakkaalleen OKO haluaa olla pitkäaikainen ja monipuolisia palveluja tarjoava kumppani.

... rahoituksen järjestäjänä velkapääoma- ja osakemarkkinoilla

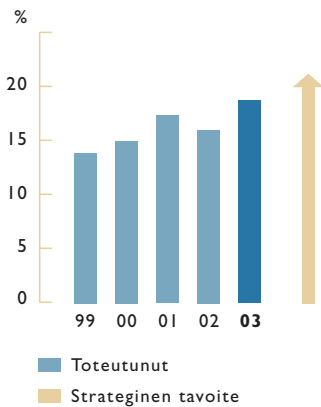
OKOn kilpailukyky pääomamarkkinoilla perustuu vahvaan asiantuntemukseen ja OP-ryhmän laajaan yksityis- ja yhteisösiioittaja-asiakaskuntaan.

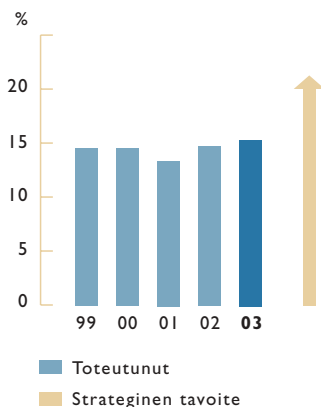
OKOn markkinaosuus yritysten luotoista

OP-ryhmän markkinaosuus pääkaupunkiseudun pankkiasiakkaista

OP-ryhmän markkinaosuus sijoitusrahastojen pääomista

Asiakkaat

OKO keskittyy palvelemaan suomalaisia asiakkaita niin kotimaassa kuin ulkomailla – siellä, missä asiakkaat palveluja tarvitsevat. Ulkomailla palvelukyky perustuu ensisijaisesti pitkäaikaisiin ja laadukkaisiin kumppanuuksiin. Verkostonsa kautta OKO välittää asiakkailleen pankkipalvelut myös ulkomailla kustannustehokkaasti ja paikallisesti.

Kilpailuetu

OKOn toiminta perustuu pitkän tähtäimen ajatteluun. Pankin tärkein kilpailutekijä on aktiivinen, pitkäaikaisia asiakkuuksia arvostava toimintatapa: OKOssa ymmärretään, että asiakassuhdetta tulee vaalia niin hyvinä kuin huonoina aikoina. Pankki paneutuu huolellisesti uuden asiakkuuden solmimiseen ja haluaa sitoutua molempia osapuolia hyödyttävään pitkäaikaiseen suhteeseen.

Toinen tärkeä kilpailutekijä on OKOn hyvä yrityskuva ja maine. OKO tunnetaan luotettavana ja ihmisläheisenä pankkina, joka keskittyy asiakkaisiinsa ja tietää, mitä he tarvitsevat.

Kolmas kilpailuvaltti on yhteistyö osuuspankkien kanssa. OKOn ja osuuspankkien toimipisteet muodostavat tehokkaan ja Suomen kattavimman pankkipalveluverkon. Yhteistyön painopiste on yritys- ja sijoittaja-asiakkaiden palvelussa.

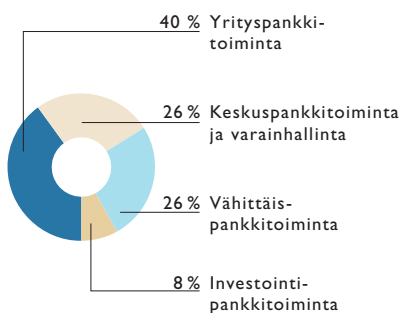
Neljäs tärkeä tekijä on henkilöstö. OKOssa uskotaan, että jatkuva menestys perustuu henkilöstön kykyjen ja yhteistoiminnan kehittämiseen, henkilöstön halukkuuteen omaksua toimialan parhaat käytännöt sekä tahtoon sitoutua pankin tavoitteisiin ja eettisiin periaatteisiin. OKO haluaa olla hyvä työnantaja ja palkita työssä onnistumisista. Henkilöstön jatkuva kehittäminen on luonnollinen osa organisaation elinikäistä oppimista, johon OKO on sitoutunut.

Liiketoiminta-alueet

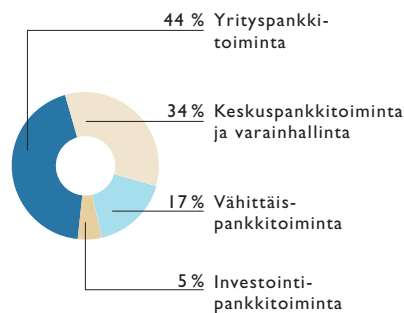
OKOn liiketoiminta-alueet ovat Yrityspankkitoiminta, Investointipankkitoiminta, Vähittäispankkitoiminta sekä Keskuspankkitoiminta ja varainhallinta. Ne tuotot, kulut, sijoitukset ja pääomat, joita ei kohdisteta liiketoiminta-alueisiin, on yhdistelty Konsernihallinnoksi.

Liiketoiminta-alue	Liikevoitto, milj. €		Oman pääoman tuotto, %	
	2003	2002	2003	2002
Yrityspankkitoiminta	57	54	10,2	10,7
Investointipankkitoiminta	7	6	40,2	36,3
Vähittäispankkitoiminta	22	26	15,1	20,9
Keskuspankkitoiminta ja varainhallinta	44	32	33,0	22,5
Konsernihallinto	43	-22		
Yhteensä	174	96	18,5	10,0

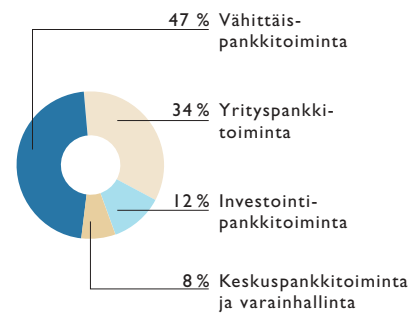
Liiketoiminta-alueiden tulokset on laskettu siten, että kuhunkin alueeseen on kohdistettu palkkiokuluilla oikaistut tuotot ja kulut. Omaa pääomaa on kohdistettu 7 prosenttia alueen riskipainotetuista sitoumuksista. Omasta pääomasta liiketoiminta-alueille kohdistamaton osuus on kohdennettu Konsernihallintoon. Investointipankkitoiminnan omaa pääomana on kuitenkin käytetty Opstock Oy:n taseen mukaista omaa pääomaa.

Osuus liiketoiminta-alueiden tuotoista

Osuus liiketoiminta-alueiden liikevoitosta

Osuus liiketoiminta-alueiden henkilöstöstä

Yrityspankkitoiminta

OKO voitti markkinaosuuksia yritysten pankkina

Viimeisten kuuden vuoden aikana OKOn markkinaosuus yritysrahoituksesta on yli kaksinkertaistunut. Tämä kertoo siitä, että olemme kyenneet vastaamaan asiakkaidemme odotuksiin vaalimalla pitkäjänteisiä asiakassuhteita, kehittämällä palvelujamme ja ennen kaikkea olemalla luotettava kumppani.

Velkapääomamarkkinoilta olemme järjestäneet rahoitusta paitsi yrityksille niin myös Suomen valtiolle. OKO oli viime vuonna johtava yrityslainojen järjestäjä Suomessa. Yrityskauppojen ja -järjestelyjen rahoitusta olemme hoitaneet yhdessä pääomasijoittajien kanssa.

Kassanhallinta- ja maksuliikepalvelumme sai uusia, merkittäviä asiakkaita, jotka edustavat kansainvälisiä ja kotimaisia suur-yrityksiä ja julkishallintoa. Tämän ansiosta maksuliikevolyymimme kasvoi yli kolmanneksen.

Asiakkaiden tyytyväisyys pankkiimme on useiden eri tutkimusten mukaan alan huippua, samoin yrityskuva. Uskon, että näillä tekijöillä on ollut suuri merkitys viime vuosien menestyksessämme. Tältä pohjalta on hyvä ponnistaa eteenpäin.

Timo Ritakallio
varatoimitusjohtaja
OKO

Yrityspankki tarjoaa yritys- ja yhteisöasiakkaille rahoitus- ja kassanhallintapalveluja sekä raha-, valuutta- ja velkapääomamarkkinapalveluja. Rahoituspalveluina myönnetään luottoja, takauksia sekä saatava- ja kohdevakuudellista rahoitusta, järjestetään rahoitusta velkapääomamarkkinoilta ja harjoitetaan pääomasijoitustoimintaa.

Yrityspankkitoimintaa harjoittavat OKO ja OKO Venture Capital Oy (OVC), jonka tiedot on vuoden 2003 alusta yhdistelty konsernitilinpäätökseen.

Tuotot muodostuvat pääosin antolainauksen marginaaleista, kaupankäynnistä raha-, valuutta- ja velkapääomamarkkinoilla sekä rahoituksen järjestämisestä ja maksuliikkeen hoitamisesta saaduista palkkiotuotoista. Rahoituskate ei ole herkkä korkotason muutoksille, koska luotonanto rahoitetaan markkinaehtoisesti.

Yrityspankkitoiminnan tavoitteena on vahvistaa kannattavasti markkina-asemia yritysrahoituksessa, rahoituksen järjestäjänä pääomamarkkinoilla sekä kassanhallinnan ja likviditeetin hoitajana.

OKOn ja osuuspankkien yhteistyö sekä OP-ryhmän kattava palveluverkosto tuovat kilpailuetua erityisesti keskisuurten yritysten palvelussa ja pääomasijoitustoiminnassa. Laaja palveluverkosto tukee myös rahoitusyhtiöpalvelujen myyntiä.

Liiketoiminnan tulos

Milj. €	2003				2003	2002	Muutos, %
	1-3	4-6	7-9	10-12			
Rahoituskate	19	19	20	20	78	77	1
Palkkiotuotot (netto)	7	8	6	10	30	21	44
Arvopaperikaupan nettotuotot	-3	-2	-1	-1	-7	-12	44
Valuuttatoiminnan nettotuotot	2	1	1	1	5	6	-20
Muut tuotot	0	1	0	0	1	3	-40
Tuotot yhteensä	25	27	26	29	107	94	13
Henkilöstökulut	5	5	5	6	21	18	17
Muut kulut	6	7	6	7	25	24	6
Kulut yhteensä	11	11	10	14	46	42	11
Luottotappiot ja arvonalentumiset	0	0	2	0	3	-1	
Liikevoitto	14	15	13	16	57	54	7
Oman pääoman tuotto, %					10,2	10,7	
Kulujen osuus tuotoista, %					45	47	
					31.12.	31.12.	
Henkilömäärä					367	363	1
Riskipainotetut sitoumukset, milj. €					5 854	5 512	6
Luottokanta, milj. €					5 007	4 682	7
Luotot ja takaukset, milj. €					5 986	5 631	6
Järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset, milj. €					12	8	39
Järjestämättömien ja nollakorkoisten saamisten osuus luotoista ja takauksista, %					0,19	0,14	

Tulos parani ja markkina-asema vahvistui

Yrityspankkitoiminnan liikevoitto oli 57,2 miljoonaa euroa eli 3,5 miljoonaa euroa suurempi kuin edellisenä vuonna. Tuotot kasvoivat 12,3 miljoonaa ja kulut 4,4 miljoonaa euroa. Luottotappiot olivat 3 miljoonaa euroa. Edellisenä vuonna niiden vaikutus oli miljoona euroa positiivinen, sillä luottotappioita palautui enemmän kuin uusia kohdistettuja luottotappiovarauksia tehtiin.

OKOn markkina-asema yritysten pankkina vahvistui. Luottokanta kasvoi vuodessa 7 prosenttia, ja sitovien, nostamattomien yritysluottojen määrä lisääntyi yli kolmanneksen runsaaseen 1,2 miljardiin euroon. Erityisen voimakasta luottokannan kasvua oli yhteisöluotoissa, joissa lisäys oli 20 prosenttia. Rahoitusyhtiöluotoissa kasvua kertyi 18 prosenttia, ja markkina-asema vahvistui selvästi. Muiden yritysluottojen määrä väheni 7 prosenttia, mutta jos sitovien luottolupausten ja käyttämättömien limiittien kasvu otetaan huomioon, lisäys oli 6 prosenttia.

Yrityksille järjestettiin uutta, pitkäaikaista luototusta runsaat 1,2 miljardia euroa ja rahoitusyhtiöluottoja myönnettiin 0,8 miljardia euroa. OKO osallistui myös muuttaman merkittävän yritysjärjestelyn toteuttamiseen.

Yritysluottokannan marginaalitasoa pystyttiin edelleen nostamaan. Hintakilpailun kiristyminen hidasti kuitenkin myönteistä kehitystä. Yhteisöluotoissa marginaalit lasivat. Antolainauspalkkioita kertyi lähes kolmanneksen enemmän kuin edellisenä vuonna.

Riskiasema pysyi hyvänä, vaikka järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset lisääntyivät 3 miljoonaa euroa vajaaseen 12 miljoonaan euroon. Luottotappioiden tulosvaikutus oli varsin vähäinen.

Yrityskuvatutkimusten mukaan yritysasiakkaat kokevat OKOn vahvuudeksi palvelun laadun, henkilökunnan ammattitaidon ja johdon sitoutumisen.

Markkinajohtaja velkaemissioissa

OKOn kilpailukyky pääomamarkkinoilla perustuu vahvaan asiantuntemukseen ja OP-ryhmän laajaan sijoittaja-asiakaskuntaan. OKO säilyttikin asemansa johtavana kotimaisien yritysten velkaemissioiden järjestäjänä ja toimi vuonna 2003 järjestäjänä lähes kaikissa yritysten joukkolainojen liikkeeseenlaskuissa Suomessa.

Pankki oli pääjärjestäjä kuudessa ja järjestäjä yhdessä joukkolainoemissiossa sekä pääjärjestäjä kahdessa pääomalainassa. Niillä hankittiin asiakkaille varoja yhteensä 385 miljoonaa euroa eli 30 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisvuonna.

OKO oli ensimmäisen kerran pääjärjestäjä – ja ainoa pohjoismainen pankki – kansainvälisessä, neljän pankin syndikaatissa, joka hoiti Suomen valtion 5 miljardin euron viitelainan liikkeellelaskun toukokuussa.

OKO laski liikkeeseen neljä osakeindeksilainaa, joiden yhteismäärä oli 27 miljoonaa euroa. Lisäksi laskettiin liikkeeseen pääomaturvattu Credit Basket -joukko-velkakirjalaina, jonka tuotto on sidottu sadan kansainvälisen, sijoitustason (investment grade) yrityksen koriin. Lainaa merkittiin 31 miljoonaa euroa.

Raha- ja pääomamarkkinoilla käytävässä kaupassa OKO oli merkittävä markkinaosapuoli. Pankilla on vahva asema erityisesti yritystodistusten ja joukko-velkakirja-

lainojen kaupassa. Rahamarkkinatuotteiden, joukkovelkakirjalainojen ja valuuttatuotteiden asiakaskaupankäynnin volyyymi väheni 15 prosenttia edellisvuodesta 121 miljardiin euroon.

Maksuliikkeessä tuntuva kasvua

OKOn tavoitteena on vahvistaa markkina-asemia suomalaisten yritysten ja yhteisöjen maksuliikkeen ja kassahallinnan hoitajana sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

Lähteviä ja saapuvia maksuliiketahtumia välitettiin 108 miljoonaa kappaletta eli yli kolmannes enemmän kuin edellisvuonna. Tapahtumien tuntuvaan kasvuun vaikutti

uusien, merkittävien yritysasiakkaiden saaminen ja se, että OKO on vuoden 2002 syyskuusta lähtien hoitanut osan Suomen valtion maksuliikkeestä. Tämän maksuliikkeen vaikutus volyymeihin näkyi täysimääräisesti vasta kertomusvuonna. Tapahtumien kasvun ansiosta maksuliikkeen palkkiotuottoja kertyi lähes neljännes enemmän kuin edellisellä vuonna.

Uusia pääomasijoitusrahastoja

OKO Venture Capitalin hallinnoimien kolmen pääomarahaston rinnalle perustettiin keväällä uusi Promotion Equity -rahastokokonaisuus. Siihen kuuluu neljä alueellista ja yksi valtakunnallinen pääomarahasto, joiden yhteenlaskettu pääoma oli vuoden lopussa 32 miljoonaa euroa. Kaikkien OVC:n hallinnoimien rahastojen pääoma oli

yhteensä 95 miljoonaa euroa.

Vuoden aikana rahastot tekivät ensisijoituksia neljään ja jatkosijoituksia kahdeksaan yritykseen. Sijoitusten kokonaismäärä oli noin 7 miljoonaa euroa. Rahastot irtaantuivat neljästä yrityksestä.

Toimintaa tehostettiin

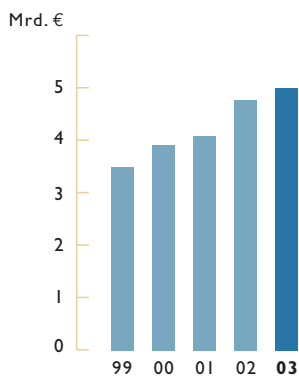
Alkuvuonna tehdyn päätöksen mukaisesti Tukholman-sivukonttori lakkautettiin kesäkuun lopussa. Nyt OKO tarjoaa OP-ryhmän yritysasiakkaille pankkipalvelut Ruotsissa yhteistyössä FöreningsSparbankenin kanssa. Ruotsin-toimintojen uudelleenjärjestelystä kertyvät säästöt näkyvät täysimääräisesti vuonna 2004.

Verkkopalveluja kehittämällä ja niiden käyttöä lisäämällä OKO pyrkii varmistamaan kasvavien volyymien tehokkaan hoidon. Tietyillä tuotealueilla verkon kautta saatujen toimeksiantojen osuus oli merkittävä: esimerkiksi pankkitakauksissa jo yli puolet ja valuutta- ja rahamarkkinakaupoissa noin 40 prosenttia toimeksiannoista tuli verkon välityksellä.

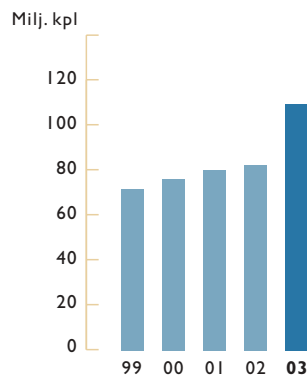
Tulosnäkymät myönteiset

Toimintaympäristön arvioidaan olevan samankaltaisen kuin vuonna 2003. Hintakilpailu jatkuu kireänä. Tavoitteena on vahvistaa markkina-asemia edelleen valituilla painopistealueilla. Yrityspankkitoiminnan liikevoiton arvioidaan muodostuvan hieman suuremmaksi kuin kertomusvuonna, mikäli toimintaympäristössä ei tapahdu merkittäviä ennakoimattomia muutoksia.

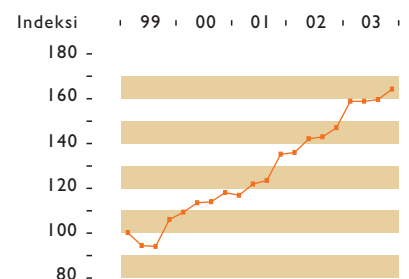
Yrityspankkitoiminnan luottokanta

Yrityspankkitoiminnan maksuliiketaapahtumat

Yritysasiakkaiden luottokannan keskimarginaali

Investointipankkitoiminta

Opstockin hoitama varallisuus vahvassa kasvussa

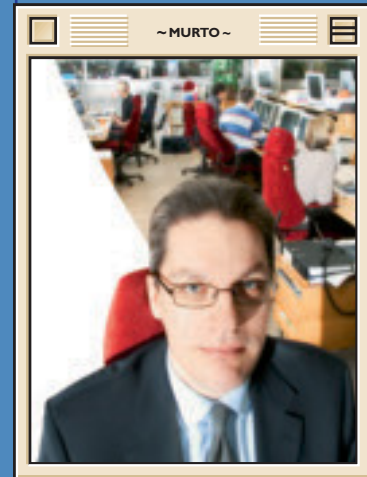
Osakemarkkinat kääntyivät keväällä nousuun, ja viime vuodesta muodostui asiakkaillemme pitkästä aikaa nousevien tuottojen vuosi.

Opstockin hoitamat asiakasvarat kasvoivat lähes 40 prosenttia 8,4 miljardiin euroon. Kasvu kertyi sekä yhteisö- että yksityisasiakkaiden varallisuudesta. Suosituimpia sijoituskohteita olivat rahastot. Tämän trendin uskon jatkuvan myös kulvana vuonna.

Osakemarkkinoiden tunnelman muutos lisäsi osakevälitystä etenkin loppuvuonna. Syksyllä Opstockista tuli Tukholman pörssin jäsen, ja aloitimme ruotsalaisosakkeiden etävälityksen, josta saadut kokemukset ovat myönteiset. Suomen suurimpiin kuuluva analyyttikotiimme menestyi jälleen suomalaisten pörssiyritysten tulosenustajana kansainvälisessä vertailussa.

Yritysten osakeannit ja listautumiset on voinut laskea viime vuosina yhden käden sormilla. Tästä johtuen Opstock Corporate Financen toimeksiannot ovat liittyneet lähinnä yritysjärjestelyjen, kuten yrityskauppojen neuvontaan. Tyytyväisenä voinkin todeta Opstockin viime vuoden huipentuneen pörssiyritykselle menestyksekkäästi järjestettyyn osakeantiin, joka oli suurin Suomessa vuonna 2003 toteutettu anti.

Risto Murto
toimitusjohtaja
Opstock Oy

OKOn Investointipankki-toiminta on keskitetty Opstock Oy:hyn, joka tarjoaa yksityis- ja yhteisösijoittajille yksilöllistä varallisuudenhoitoa ja arvopaperinvälitystä. Lisäksi Opstock tekee sijoitustutkimusta, järjestää osakepohjaista rahoitusta ja toimii neuvonantajana yritysjärjestelyissä.

Yksityisasiakkaille Opstock tarjoaa yhteistyössä osuuspankkien ja Okopankin kanssa korkeatasoista, asiakaskohtaisesti räätälöityä pankki- ja varallisuudenhoitopalvelua.

Liiketoiminnan tuotot kertyvät sijoitussalkkujen hoidosta ja rahastojen välityksestä, Corporate Finance -palvelujen tuotoista ja arvopapereiden välitystuotoista. Investointipankkitoiminnan tavoitteena on markkinoita nopeampi kasvu varallisuudenhoitajana.

Tulos parani

Milj. €	2003				2003	2002	Muutos,
	1-3	4-6	7-9	10-12			%
Tuotot	5	4	7	6	22	19	15
Henkilöstökulut	2	2	2	2	8	7	6
Muut kulut	2	1	2	2	7	6	21
Kulut yhteensä	3	3	4	4	14	13	13
Liikevoitto	1	1	3	3	7	6	20
Oman pääoman tuotto, %					40,2	36,3	
Kulujen osuus tuotoista, %					72	74	
					31.12.	31.12.	
Henkilömäärä					125	122	2
Hallinnoitavien asiakasvarojen määrä, milj. €					8 372	6 104	37
Välitettyjen osakekauppojen arvo, milj. €					2 132	3 744	-43

Investointipankkitoiminnan liikevoitto oli 7,2 miljoonaa euroa eli 1,2 miljoonaa euroa suurempi kuin edellisenä vuonna. Salkunhoitopalkkiot lisääntyivät selvästi, mikä johtui hoidettavan varallisuuden kasvusta ja onnistuneesta salkunhoidosta saaduista tuottopalkkioista. Liikevoittoa paransivat myös käyttöomaisuusosakkeiden myyntituotot.

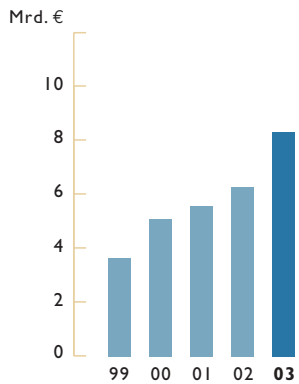
Opstockin hallinnoima varallisuus kasvoi 37 prosenttia 8,4 miljardiin euroon. Eniten kasvoivat rahastot. Hallinnoitujen OP-rahastojen pääomat lisääntyivät 47 prosenttia, kun kaikkien Suomeen rekisteröityjen rahastojen yhteenlaskettu kasvu oli 40 prosenttia.

Yksilöllistä omaisuudenhoitoa tarjoava Opstock Private muutti syksyllä nimensä Opstock Wealth Managementiksi. Nimi kuvastaa paremmin yksikön uutta palvelukonseptia ja asiakkaiden tarpeita. Opstock Wealth Managementin tavoitteena on laajentaa asiakaskuntaa yksityishenkilöistä yleishyödyllisiin säätiöihin ja yhteisöihin.

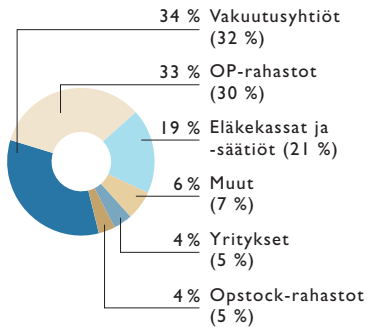
Scandinavian Financial Research selvitti elo-syyskuussa 2003 varainhoitopalveluja tarjoavien yritysten kilpailuasemaa kotimaisten yhteisösijoittajien keskuudessa. Tutkimuksen mukaan Opstock Omaisuudenhoito säilytti kärkiasemansa parhaiden varainhoitajien joukossa. Se sai yhdeksästä yrityksestä toiseksi parhaan yleisarvosanan.

Taloustutkimus selvitti puolestaan marras-joulukuussa 2003 varainhoitopalveluja tarjoavien yritysten tunnettuutta ja arvostusta kotimaisten yhteisösijoittajien kes-

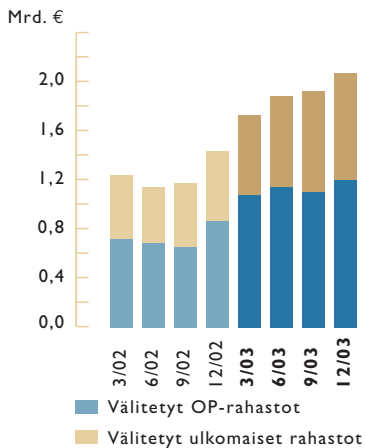
Opstock Omaisuudenhoidon hallinnoimat asiakasvarat

Hallinnoitavien asiakasvarojen jakauma 2003 (2002)

Investointipankkitoiminta, välitetyt rahastot

kuudessa. Tässä tutkimuksessa Opstock Omaisuudenhoito ja OP-Rahastoyhtiö saivat edellisen vuoden tapaan toimialan 27 yrityksestä parhaan yleisarvosanan ja olivat lisäksi tunnetuimpia.

OP-rahastojen markkinaosuus nousi

Kiinnostus rahastosijoittamista kohtaan jatkui vahvana. Suosituimpia olivat korkorahastot. Uusia nettomerkitöjä Suomeen rekisteröityihin rahastoihin kertyi 4,6 miljardia euroa, josta 3,1 miljardia euroa korkorahastoihin.

Opstockin hallinnoimat OP-sijoitusrahastot kasvoivat miljardi euroa. Lyhyen koron rahastojen osuus kasvusta oli kaksi kolmannesta. OP-ryhmän markkinaosuus lyhyen koron rahastojen pääomista kasvoi 6 prosenttiyksikköä 20 prosenttiin. Kaikkien OP-rahastojen markkinaosuus nousi edellisvuoden lopun 14,3 prosentista 15,1 prosenttiin.

Osakemarkkinoiden elpymisen ansiosta osake- ja yhdistelmärahastot ylsivät positiivisiin tuottoihin, kun ne edellisellä vuonna jäivät miinuspuolelle. Erityisen hyvin menestyi osakerahasto OP-Suomi Kasvu, jonka vuoden tuotto oli peräti 64 prosenttia.

Institutionaalisten sijoittajien kiinnostus kohdistui jälleen myös ulkomaisiin rahastoihin, joten Opstockin välittämät ulkomaisten yhteistyökumppaneiden rahastot kasvoivat 0,6 miljardista eurosta 0,9 miljardiin euroon.

Osakevälityksen määrä kasvoi, arvo pieni

Opstockin välittämien kauppojen määrä kasvoi 13 prosenttia. Kauppojen arvo oli sen sijaan 43 prosenttia edellisvuotta pienempi. Opstockin markkinaosuus Helsingin Pörssissä välitettyjen kauppojen lukumäärästä pysyi ennallaan ja oli 4 prosenttia.

Kotitalouksien osakekaupat vähenivät 4 prosenttia 162 000 kappaleeseen. Sijoittajien toimeksiannoista 70 prosenttia saatiin verkkopalvelun kautta.

Opstock aloitti syyskuun alussa etävälittäjänä Tukholman pörssissä. Ruotsalaisten arvopapereiden etävälitys mahdollistaa kotimaisille ja ulkomaisille asiakkaille entistä paremman palvelun yhdentyvillä arvopaperimarkkinoilla.

Osakevälityksessä investoitiin yhä merkittävästi tietojärjestelmiin prosessien tehostamiseksi ja asiakaspalvelun parantamiseksi.

Lontoolaisen AQ-tutkimuslaitoksen tekemän pohjoismaisen analytikkovertailun mukaan Opstock onnistui laatimaan tarkimmat tulostenusteet Helsingin Pörssissä listatuista yhtiöistä jo toisena peräkkäisenä vuonna. Vertailussa oli mukana kotimaisia ja kansainvälisiä analytikkotaloja, jotka tekevät sijoitustutkimusta suomalais-yrityksistä.

Pörssilistä lyheni

Markkinatilanteen kohenemisesta huolimatta Helsingin Pörssiin ei listautunut yhtään uutta yritystä. Useita yrityksiä sen sijaan poistui pörssilistalta. Opstock Corporate Finance toimi pääjärjestäjänä tai järjestäjänä kolmessa vaihto- ja lunastustarjouksessa,

pääjärjestäjänä Atrian osakeannissa ja neuvonantajana yritys- ja rahoitusjärjestelyissä.

Opstock myi omistamansa OMHEXin ja Exdecin osakkeet kolmannella vuosineljänneksellä, sillä niillä ei enää ollut liiketoiminnan kannalta strategista merkitystä. Myyntivoitto OMHEXin osakkeista oli 2,1 miljoonaa euroa ja myyntitappio Exdecin osakkeista 0,7 miljoonaa euroa. Emoyhtiö OKO omistaa edelleen OMHEXin osakkeita.

Tulosnäkymät myönteiset

Osakemarkkinoiden elpymisen odotetaan jatkuvan ja Investointipankkitoiminnan liikevoiton kasvavan vuoden 2003 kertaluonteisilla erillä oikaistusta liikevoitosta.

Vähittäispankkitoiminta

Okopankin luottokanta kasvoi ripeästi

Okopankin luottokanta jatkoi viime vuonna voimakasta, 17 prosentin kasvua. Etenkin asuntolainoja myönnettiin selvästi edellisvuotta enemmän.

Ilahduttavaa on se, että Okopankin uusien asiakkaiden määrä kasvoi tasaisesti. Tyytyväinen asiakas on pankin paras mainos, sillä selvitystemme mukaan joka kolmas uusi asiakas tulee pankkiimme tuttavän suosituksesta.

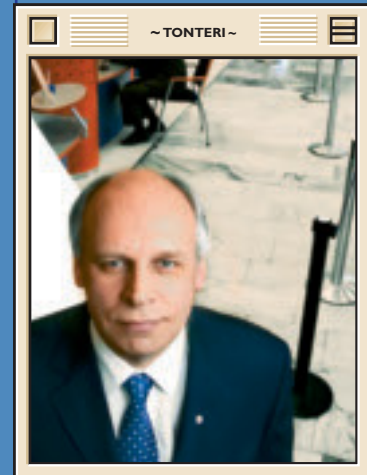
Varallisuudenhoidon puolella sijoitusrahastojen suosio kasvoi entisestään. Lyhyen koron rahastojen osuus pankin uudesta vähittäisvarainhankinnasta oli peräti 90 prosenttia.

Matalan korkotason ja supistuneiden asiakasmarginaalien takia Okopankin viime vuoden tulos jäi edellisvuotta heikommaksi. Kilpailu pääkaupunkiseudulla jatkunee edelleen kireänä, mistä pitävät huolen muun muassa uudet haastajat.

Osaava ja sitoutunut henkilöstö takaa hyvän asiakaspalvelun. Okopankki lisäsi viime vuonna henkilöstöä ja perusti uuden konttorin Munkkivuoreen. Kuluvan vuoden aikana avasimme uuden konttorin Kontulassa.

Mikäli korkotaso pysyy alhaisena, uskon Okopankin luottokannan kasvun jatkuvan voimakkaana.

Hannu Tonteri
toimitusjohtaja
Okopankki Oyj

OKOssa vähittäispankki-toimintaa harjoittaa Okopankki Oyj, joka palvelee pääkaupunki-seudun henkilöasiakkaita sekä pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Okopankki tarjoaa kattavat rahoitus-, varallisuudenhoito- ja maksuliikepalvelut.

Liiketoiminnan tuotot kertyvät pääosin anto- ja ottolainauksen korkoerosta ja palkkiotuotoista, joita saadaan luottojen järjestelystä, maksuliikepalveluista ja sijoitus-tuotteiden välityksestä. Tuottojen määrään vaikuttavat korkotaso sekä anto- ja otto-lainauksen välinen suhde.

Vähittäispankkitoiminnan tavoitteena on liiketoiminnan jatkuva, tasainen kasvu pääkaupunkiseudulla.

Tulos heikentyi

Milj. €	2003				2003	2002	Muutos,
	1-3	4-6	7-9	10-12			%
Rahoituskate	13	13	12	12	50	54	-8
Palkkiotuotot (netto)	4	4	4	5	18	15	14
Muut tuotot	1	1	0	0	2	3	-33
Tuotot yhteensä	18	17	17	17	69	72	-4
Henkilöstökulut	5	5	5	5	20	18	8
Muut kulut	7	7	7	7	27	27	3
Kulut yhteensä	11	12	12	12	47	45	5
Luottotappiot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	1	1	-51
Liikevoitto	6	5	5	5	22	26	-17
Oman pääoman tuotto, %					15,1	20,9	
Kulujen osuus tuotoista, %					69	64	
					31.12.	31.12.	
Henkilömäärä					500	485	3
Riskipainotetut sitoumukset, milj. €					1 570	1 365	15
Luottokanta, milj. €					2 327	1 996	17
Talletuskanta, milj. €					1 613	1 556	4
Järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset, milj. €					7	7	-6
Järjestämättömien ja nollakorkoisten saamisten osuus luotoista ja takauksista, %					0,28	0,35	
Asiakkaiden määrä, tuhatta					263	259	2

Vähittäispankkitoiminnan liikevoitto oli 22 miljoonaa euroa eli 5 miljoonaa euroa pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Rahoituskate heikentyi 4 miljoonaa euroa matalan korkotason ja kaventuneiden luotonannon marginaalien seurauksena. Tuotot pienenivät yhteensä 3 miljoonaa euroa, ja kulut kasvoivat 2 miljoonaa euroa. Luottotappiota kertyi miljoona euroa.

Okopankki tavoittelee pitkäaikaisia asiakassuhteita aktiivisen asiakashankinnan

ja -suhteiden hoidon sekä laadukkaiden palvelujen avulla. Vuoden 2003 lopussa asiakkaita oli 263 000. Uusia asiakkaita pankki sai vuodessa 14 000. Heistä vajaat 13 000 oli yksityishenkilöitä ja loput yrityksiä ja yhteisöjä.

Pankin oman seurantatutkimuksen mukaan yli kolmannes uusista asiakkaista valitsi Okopankin toisen henkilön suosituksesta. Konttoreiden hyvä sijainti ja palveluiden saatavuus oli toiseksi yleisin syy tulla Okopankkiin.

Kertomusvuoden aikana OP-ryhmän asiakasosuus pääkaupunkiseudulla kasvoi 19 prosenttiin. Otantatutkimuksen* marraskuussa tekemän selvityksen mukaan Okopankin yrityskuva ja asiakasuskollisuus olivat yhä paremmat kuin pääkilpailijoilla. Pankin vahvuuksia olivat asiakkaiden arvostaminen ja kyky ymmärtää asiakkaiden elämäntilanteiden muutoksia.

Asuntolainoja myönnettiin edellisvuotista enemmän

Matalan korkotason ansiosta luottojen kysyntä oli pitkin vuotta vilkasta. Okopankin luottokanta kasvoi 17 prosenttia ja oli vuodenvaihteessa 2,3 miljardia euroa. Asuntoluotoissa lisäys oli 22 prosenttia ja yritys- ja yhteisöluotoissa 8 prosenttia.

Okopankista uusia luottoja nostettiin lähes miljardi euroa, eli 22 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Asuntoluottojen osuus tästä oli 63 prosenttia, muiden kotitalousluottojen 15 prosenttia ja yritys- ja yhteisöluottojen 22 prosenttia. Kireä kilpailutilanne piti uusien asuntoluottojen marginaalit alhaisina. Ne laskivat edellisvuodesta keskimäärin 0,2 prosenttiyksikköä. Lähes joka kolmanteen yksityisasiakkaiden luottoon liitettiin Luoton Takaisinmaksuturva -vakuutus.

Yksityisasiakkaille myönnettyjen luottojen kanta oli 1,7 miljardia euroa, josta valtaosa oli asuntoluottoja. Okopankin asuntoluottokannan kasvua tukee yhteistyö tytäryhtiön, Helsingin Seudun OP-Kiinteistökeskuksen kanssa. Yhtiön liikevaihto oli 5 miljoonaa euroa ja sen välittämien asuntokauppojen määrä kasvoi 7 prosenttia edellisvuodesta. Helsingin Seudun OP-Kiinteistökeskuksen palveluksessa oli keskimäärin 60 henkilöä.

Yritysluottoja oli vuoden lopussa 0,6 miljardia euroa. Niistä noin kolmasosa oli myönnetty asuntojen ja kiinteistöjen hallintaan, neljäsosa palvelutoimialalle ja viidesosa kaupan alalle.

Ongelmaluottojen määrä pysyi luottokannan voimakkaasta kasvusta huolimatta vähäisenä. Järjestämättömiä ja nollakorkoisia luottoja oli vuoden lopussa 7 miljoonaa euroa. Määrä laski hieman edellisvuodesta. Kyseisten luottojen osuus luotto- ja takauskannasta laski 0,28 prosenttiin, kun se vuotta aikaisemmin oli 0,35 prosenttia.

Sijoitusrahasto- ja vakuutussäästäminen suosiossa

Okopankin hoitaman varallisuuden rakenne muuttui katsausvuoden aikana. Sijoitusrahastosäästöjen osuus asiakasvaroista kasvoi 5 prosenttiyksikköä ja vakuutussäästöjen 2 prosenttiyksikköä. Talletusten osuus sen sijaan pieneni. Talletusten sekä sijoitusrahasto- ja vakuutussäästöjen yhteismäärä kasvoi vuodessa 13 prosenttia 2,1 miljardiin euroon.

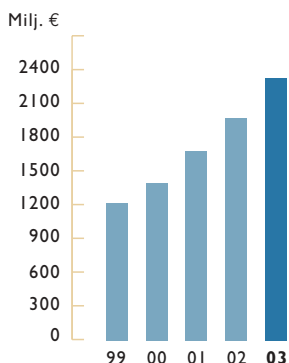
Sijoitusrahastomerkintöjä tehtiin katsausvuonna 270 miljoonan euron ja lunastuksia 157 miljoonan euron arvosta. Rahastojen nettomerkinnät lisääntyivät vuodessa 34 miljoonaa euroa. Okopankki välitti OP-Henkivakuutuksen vakuutuksia 60 miljoonan euron arvosta eli 10 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisvuonna. Välitettyjen rahastosijoitusten ja vakuutusten markkina-arvo oli vuodenvaihteessa 0,5 miljardia euroa, kun se vuotta aikaisemmin oli 0,3 miljardia euroa.

Talletukset kasvoivat 4 prosenttia 1,6 miljardiin euroon.

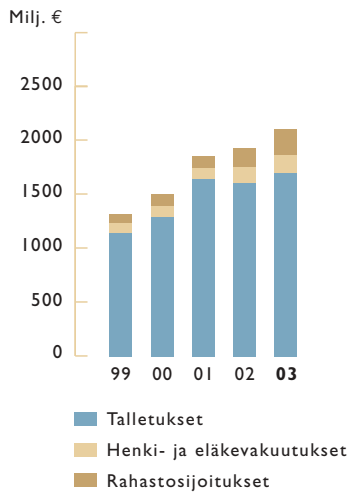
Bonukset palkitsevat asiointin keskittämisestä

Platinabonukset otettiin Okopankissa käyttöön vuonna 1999. Tavoitteena on kannustaa yksityisasiakkaita keskittämään pankkipalveluja Okopankkiin. Asiakas voi maksaa kertyneillä bonuksillaan pankin palvelumaksuja ja palkkioita tai muuttaa bonukset

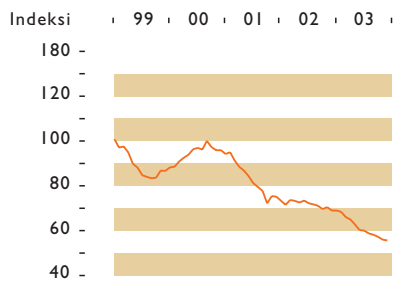
Vähittäispankkitoiminnan luottokanta

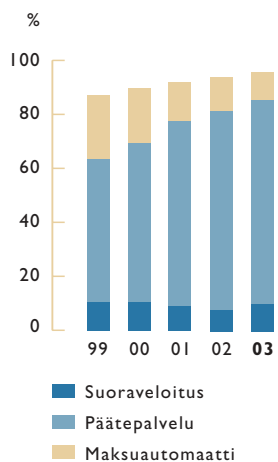
Vähittäispankkitoiminnan asiakasvarat

Vähittäispankkitoiminnan anto- ja ottolainauksen korkoero

Suoraveloitus- ja itsepalvelutapahtumien osuus kaikista maksutapahtumista

rahaksi. Rahaksi muutettuina ne ovat veronalaista pääomatuloa.

Vuonna 2003 platinabonuksia kertyi 116 000 asiakkaalle yhteensä 3 miljoonan euron arvosta. Vuosien 1999–2003 bonuskertymä oli lähes 11 miljoonaa euroa, josta 7 miljoonaa euroa oli käytetty kertomusvuoden loppuun mennessä.

Kattavat ja turvalliset palvelut

Okopankki tarjoaa asiakkailleen korkealaatuisia ja helppokäyttöisiä palveluja kanavasta riippumatta. Vuoden 2003 aikana parannettiin etenkin palveluiden turvallisuutta. OP-ryhmän uusiin Visa Electron -kortteihin lisättiin niiden kopiointia ja luvaton käyttöä estävä EMV-siru, joka liitetään jatkossa myös Visa-kortteihin.

Verkkokaupassa otettiin lokakuussa käyttöön Verified by Visa -todentamispalvelu, joka tunnistaa ostohetkellä luotettavasti sekä maksajan että myyjän ja vähentää siten merkittävästi väärinkäytösten mahdollisuuksia.

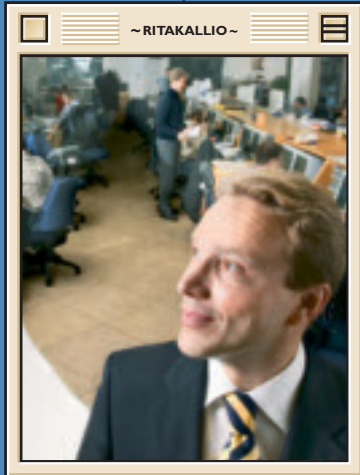
Helmikuussa Okopankki avasi Helsingin Munkkivuoreessa uuden konttorin. Asiakkaiden käytettävissä on nyt 22 konttoria ja 6 palvelupistettä, puhelinpalvelu, Internet-, GSM-, WAP- ja Digi-TV -palvelut sekä pankkiautomaatit. Taloustutkimus Oy:n keväällä 2003 tekemän tutkimuksen mukaan OP-ryhmän puhelinpalvelu oli pankeista paras.

Okopankin palkkiotuotot maksuliikkeestä kasvoivat 10 prosenttia. Suoraveloitustai itsepalvelutapahtumien osuus maksuliikkeestä oli 95 prosenttia. Verkkopalvelusopimuksia oli vuodenvaihteessa vajaat 92 000 eli saman verran kuin vuotta aikaisemmin.

Vakaat tulospäätelmät

Toimintaympäristön ennakoidaan pysyvän samankaltaisena kuin vuonna 2003. Korkotaso pysynee edelleen matalana, mikä tukee luotonannon kasvua, mutta hidastaa rahoituskatteen kehitystä. Kilpailu jatkuu kireänä. Vähittäispankkitoiminnan liikevoiton arvioidaan pysyvän samalla tasolla kuin vuonna 2003.

Keskuspankkitoiminta ja varainhallinta

OKOn velkapapereilla hyvä kysyntä

OKOn luottoluokitukset paranivat jälleen viime vuonna, kun Moody's nosti OKOn pitkien luottojen luokituksen Aa3:sta Aa2:een. Korotus perustui paitsi OKOn niin myös koko OP-ryhmän vahvaan taloudelliseen kehitykseen.

OKO toimi aktiivisesti kansainvälisillä pääomamarkkinoilla hakien sieltä rahoitusta. Olen tyytyväinen pankin velkapapereiden hyvään kysyntään sekä kotimaassa että Euroopan ja Japanin markkinoilla.

OP-ryhmän luottokanta kasvoi talletuskantaa nopeammin, joten osuuspankit tarvitsivat entistä enemmän rahoitusta OKOsta. Hyvien luottoluokitustemme ansiosta pystyimme hoitamaan osuuspankkien rahoitustarpeet kilpailukykyiseen hintaan.

OKOn pitkäaikaisten korkosijoitusten tuotto oli paras moneen vuoteen. Myös pankin oma osakesalkku tuotti hyvin, mikä oli pitkälti osakemarkkinoiden elpymisen ja HEX-konsernin maksamien ylimääräisten osinkojen ansiota.

Vaikka kiinteistömarkkinat olivat haastavat, OKOn kiinteistö-sijoituksille onnistuttiin saamaan hyvä, lähes 8 prosentin tuotto. Hermeksen-talon mynnistä pankki sai 11 miljoonan euron myyntivoiton.

Timo Ritakallio
varatoimitusjohtaja
OKO

Keskuspankkitoiminta ja varainhallinta vastaa OP-ryhmän keskusrahalaistotehtävistä, konsernin pitkäaikaisesta varainhankinnasta sekä korko-, osake- ja kiinteistösijoitustoiminnasta. Se vastaa myös OP-ryhmän pankki- ja sijoittajasuhteista sekä ulkomaisesta varainhankinnasta. Lisäksi se tarjoaa osuuspankeille raha-, valuutta- ja pääomamarkkinapalvelut.

Liiketoiminnan tuotot kertyvät OP-ryhmän maksuvalmiuden ja rahoituksen hoitamisesta sekä OKOn korko-, osake- ja kiinteistösijoitusten tuotoista.

Keskuspankkitoiminnan ja varainhallinnan tavoitteena on OP-ryhmän kassavarannon hoitaminen ja rahoitusaseman turvaaminen mahdollisimman edullisesti sekä OKOn omien varojen sijoittaminen turvallisesti ja tuottavasti.

Oman pääoman tuotto parani

Milj. €	2003				2003	2002	Muutos,
	1-3	4-6	7-9	10-12			%
Rahoituskate	8	8	8	10	34	33	1
Osinkotuotot	3	1	4	0	8	4	103
Palkkiotuotot (netto)	0	0	0	0	1	1	0
Arvopaperikaupan nettotuotot	-3	-1	0	-1	-4	-5	23
Valuuttatoiminnan nettotuotot	0	0	0	1	2	2	0
Muut tuotot	4	4	4	16	28	17	66
Tuotot yhteensä	13	13	17	26	69	52	31
Henkilöstökulut	1	1	1	2	6	5	12
Muut kulut	3	3	3	4	14	15	-1
Kulut yhteensä	5	5	5	6	20	20	2
Luottotappiot ja arvonalentumiset	4	0	0	0	4	0	
Liikevoitto	4	9	12	19	44	32	37
Oman pääoman tuotto, %					33,0	22,5	
Kulujen osuus tuotoista, %					30	39	
					31.12.	31.12.	
Henkilömäärä					81	82	-1
Riskipainotetut sitoumukset, milj. €					1 498	1 517	-1
Saamiset osuuspankeilta, milj. €					1 933	1 305	48
Osuuspankkien vähimmäis- ja kassavarantotalletukset, milj. €					2 212	2 083	6
Osuuspankkien muut talletukset, milj. €					983	1 118	-12
Kiinteistöomistuksiin sitoutunut pääoma, milj. €					131	182	-28
Vuokrattavissa oleviin kiinteistöomistuksiin sitoutunut pääoma, milj. €					91	140	-35
Vuokrattavissa olevien kiinteistöomistusten nettotuotto, %					7,9	7,1	
Vuokrattavissa olevien tilojen vajaakäyttöaste, %					6	12	

Keskuspankkitoiminnan ja varainhallinnan oman pääoman tuotto nousi 23 prosentista 33 prosenttiin. Liikevoitto oli 12 miljoonaa euroa edellisvuotista suurempi. Sitä kasvattivat erityisesti Kiinteistö Oy Aleksin-Hermeksen osakekannan myynti ja edellisvuotista suuremmat osinkotuotot.

KESKUSPANKKITOIMINTA

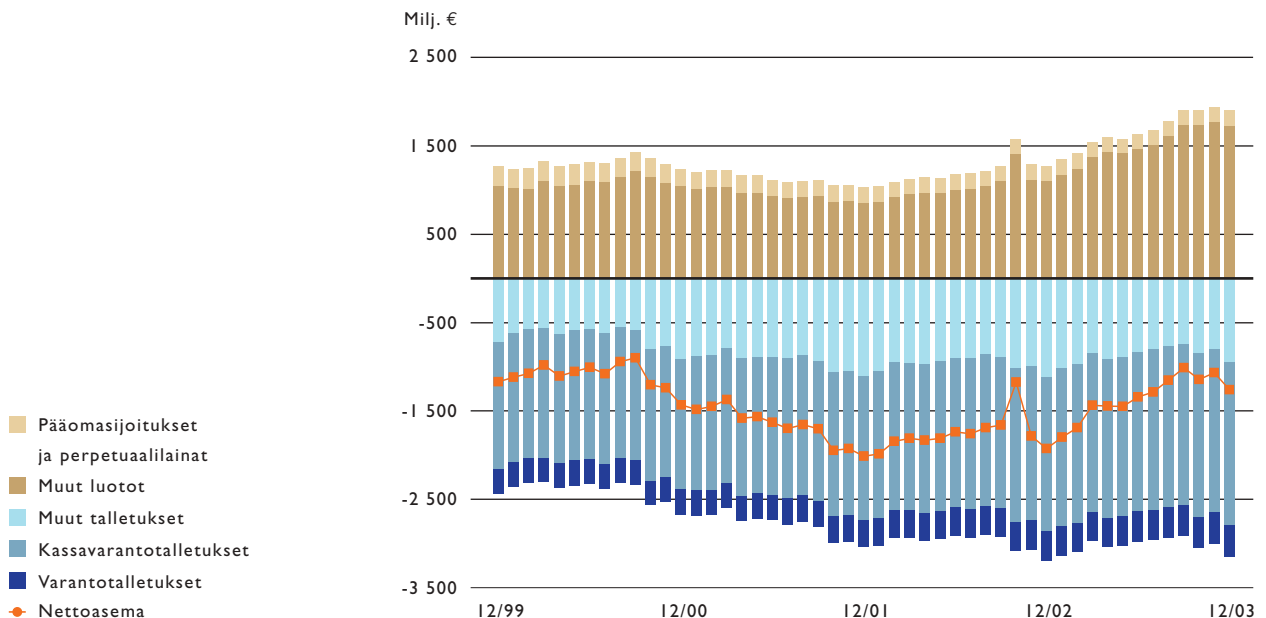
Osuuspankkien rahoitustarve kasvoi edelleen

OP-ryhmän keskusrahallaitoksena OKO vastaa osuuspankkien likviditeetistä ja talletusten vastaanottamisesta. Pankki huolehtii myös Euroopan keskuspankin ja luottolaitoslain vaatimien varantovelvoitteiden täyttämisestä ja maksuliikejärjestelmän edellyttämien vakuuksien hankinnasta.

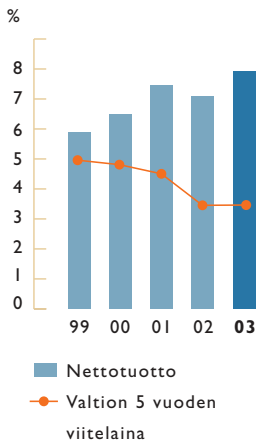
Osuuspankkien luotonanto kasvoi 2 miljardia euroa eli 12 prosenttia ja talletukset 1,2 miljardia euroa eli 7 prosenttia. Osuuspankkien lisääntynyt rahoitustarve kasvatti OKOn saamia osuuspankeilta 0,6 miljardia euroa 1,9 miljardiin euroon. Nettovelka osuuspankeille pieneni saman verran, koska osuuspankkien OKOssa olevien talletusten määrä pysyi ennallaan.

OKOn luottokelpoisuusluokitukset paranivat edelleen. Moody's korotti pankin pitkien luottojen luokituksen Aa3:sta Aa2:een. Hyvien luokitusten ansiosta rahoitusta pystyttiin hankkimaan edullisesti. Yleisö- ja osuuspankkiluottojen 1,3 miljardin euron kasvu rahoitettiin raha- ja pääomamarkkinoilta. Rahoituksesta noin puolet oli pitkäaikaista.

Saamiset ja velat OKOn ja osuuspankkien välillä

Vuokrattavissa olevien kiinteistöomistuksien nettotuotto

VARAINHALLINTA

Sijoitustoiminnan tuotot paranivat

Sijoitustoiminnan tarkoituksena on hyötyä korkojen ja osakekurssien tuottamasta arvonnoususta sekä osinko- ja muista tuotoista pitkällä aikavälillä. Varat sijoitetaan turvallisesti, ja tavoitteena on hyvä tuotto. Sijoitussalkut pyritään hajauttamaan mahdollisimman hyvin sijoituskohteittain, maittain ja toimialoittain. Arvonalentumisilta suojaudutaan johdannaissopimuksilla.

Korkosijoitusten tuotot olivat 15 miljoonaa euroa eli miljoona euroa pienemmät kuin edellisellä vuonna. Korkosijoitussalkun arvo oli vuoden lopussa 0,7 miljardia euroa.

Osakesijoitusten tuotot kolminkertaistuivat 9 miljoonaan euroon. Tuottoihin sisältyi HEXin maksama runsaan 3 miljoonan euron lisäosinko. Osakesalkun riskituotto-suhte oli hyvä ja salkussa olevien sijoitusten hajautus eri toimialoille onnistunut. Noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo oli vuoden lopussa yhteensä noin 25 miljoonaa euroa. Osakkeiden kirjaamattomat arvonnousut olivat 26 miljoonaa euroa, josta OMHEXin osakkeiden osuus oli 22 miljoonaa euroa.

OKOn tavoitteena on vähentää kiinteistösijoituksia. Viime vuoden merkittävin kauppa oli Kiinteistö Oy Aleks-Hermeksen myynti kiinteistösijoitusyhtiö Spondalle. Kiinteistöihin sitoutunut pääoma oli vuoden lopussa 131 miljoonaa euroa eli 51 miljoonaa euroa pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Vuokrattavissa olevaan kiinteistöomaisuuteen sitoutunut pääoma oli 91 miljoonaa euroa.

OKO alensi omistamiensa kiinteistösijoitusyhtiö Realinvestin osakkeiden arvoa 4 miljoonaa euroa, jotta se vastaa paremmin pankin osuutta yhtiön omaisuuden arvosta. Arvonlennuksen perusteena olivat Realinvestin kiinteistöomaisuudestaan teettämät arviot.

Pankin kiinteistösijoitussalkun kirjanpitoarvo vastasi vuoden lopussa käypää arvoa. Kiinteistösijoitusten nettotuotto oli vuoden lopussa 7,9 prosenttia ja vajaa-käyttöaste 6 prosenttia.

Näkymät vakaat

Osakemarkkinoiden elpymisen arvioidaan jatkuvan eikä korkotasoon odoteta merkittäviä muutoksia. Aleks-Hermeksen myynti kasvatti liiketoiminta-alueen tulosta merkittävästi kertomusvuonna. Liikevoiton arvioidaan muodostuvan samantasoisesti kuin Aleks-Hermeksen myynnin tulosvaikutuksella oikaistu vuoden 2003 liikevoitto.

Konsernihallinto

Konsernihallintoon yhdistellään liiketoiminta-alueille kohdistamattomat tuotot ja kulut sekä sijoitukset ja pääomat. Sijoituksiin sisältyvät muun muassa OP-Henkivakuutus Oy:n ja OP-Kotipankki Oy:n osakkeet.

Tulos

Milj. €	2003	2002	Muutos, %
Rahoituskate	-1	-4	79
Muut tuotot	55	-9	-
Tuotot yhteensä	54	-13	-
Kulut	11	11	3
Luottotappiot ja arvonalentumiset	-1	-2	-
Liikevoitto	43	-22	-
	31.12.	31.12.	
Henkilömäärä	40	41	

Konsernihallinnon tulos muodostui OP-Henkivakuutus Oy:n osakkeiden mynnistä, osakkuusyhtiöiden tulososuuksista ja konsernihallinnon kuluista. Tulos kasvoi merkittävästi edellisvuodesta, sillä OP-Henkivakuutuksen osakkeiden myynti paransi tulosta 53 miljoonaa euroa. Vuonna 2002 yhtiön tulosvaikutus oli 20 miljoonaa euroa negatiivinen. Toisaalta OKOn sijoitukset Pohjolan osakkeisiin paransivat tulosta tuolloin 10 miljoonaa euroa. Konsernihallinnon kulut olivat vakaat.

OP-Kotipankilla hyvä tulos

OP-ryhmän tavoitteena on vahvistaa markkina-asemaa kuluttajarahoituksessa. Tässä OP-Kotipankilla, joka on erikoistunut vakuudettomien korttiluottojen rahoitukseen ja hallinnointiin, on keskeinen rooli. OKOn sijoitus Kotipankkiin oli vuoden lopussa 4 miljoonaa euroa ja omistusosuus 20,8 prosenttia.

Vuonna 2003 OP-Kotipankin luottokanta kasvoi runsaat 8 prosenttia ja liikevoitto vähän yli 50 prosenttia 13 miljoonaan euroon. Tästä OKOn konsernitulokseen yhdistelty osuus oli 1,9 miljoonaa euroa (1,2).

Näkymät vakaat

OP-Henkivakuutuksen osakkeiden myynti kasvatti Konsernihallinnon tulosta merkittävästi kertomusvuonna. Konsernihallinnon vuoden 2004 tuloksen arvioidaan muodostuvan samantasoiseksi kuin OP-Henkivakuutuksen myynnin tulosvaikutuksella oikaistu vuoden 2003 liikevoitto.

Riskiasema

OKO panostaa prosessien ja riskienhallinnan kehittämiseen

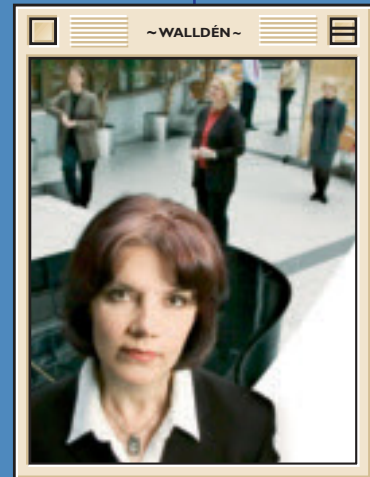
OKO-konsernin kasvustrategiaa on viime vuosina toteutettu maltillisen riskinoton pohjalta. Voimakkaasta kasvusta huolimatta riskiasema on pysynyt vakaana ja luottotappioiden ja ongelmaluottojen määrä vähäisenä.

Toimintaympäristön ja liiketoiminnan muutokset luovat jatkuvan tarpeen riskienhallinnan kehittämiseksi. Myös Baselin komitean valmisteleva uusi vakavaraisuussäännöstö korostaa riskienhallinnan merkitystä muun muassa pääomavaateen laskennassa ja riskien hinnoittelussa.

Asiakaspalvelun laadun ja sisäisen tehokkuuden parantamiseksi aloitettiin laaja prosessien kehittämisohjelma. Pääpaino oli kassanhallinta- ja maksuliikepalvelujen, osakevälityksen ja luottoprosessin kehittämisessä. Yritysassiakkaiden luottopäätöksentekovaikutukset uudistettiin porrastamalla ne luottokelpoisuusluokkien ja riskin määrän mukaan.

OKOn vahva vakavaraisuus, hyvä tuloskunto ja vakaa riskiasema luovat erinomaiset edellytykset kasvustrategian toteuttamiselle riskienhallinnasta tinkimättä.

Helena Walldén
johtokunnan jäsen
OKO

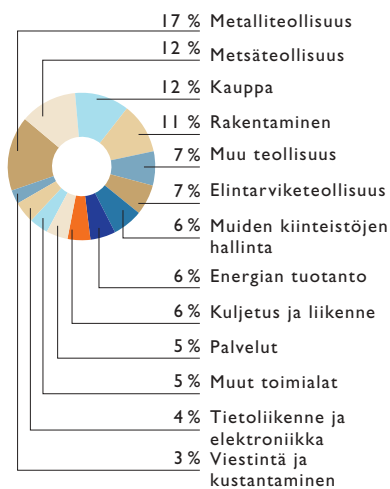
Luottoriski on pankin merkittävin riski. Luottoriskitarkastelussa seurataan kokonaisvastuiden määrän ja asiakkaiden luottokelpoisuuden kehitystä. Kokonaisvastuu tarkoittaa luottoriskille alttiiden saamisten ja taseen ulkopuolisten erien yhteismäärää.

Kokonaisvastuut eriteltynä

	31.12.2003		31.12.2002	
	Mrd. €	%	Mrd. €	%
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	7,6	42	6,8	44
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	3,6	20	1,9	12
Saamistodistukset	2,9	16	3,3	22
Nostamattomat luotot ja käyttämättömät limiitit	2,3	13	1,7	11
Takaukset ja remburssit	1,2	7	1,1	7
Johdannaissopimukset	0,1	1	0,1	1
Muut taseen ulkopuoliset erät	0,5	3	0,4	3
Yhteensä	18,2	100	15,3	100

Kokonaisvastuut vastapuolittain

	31.12.2003		31.12.2002	
	Mrd. €	%	Mrd. €	%
Yritykset	6,6	36	6,3	41
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	4,7	26	3,5	23
Osuuspankit ja OPK-yhtiöt	2,5	14	1,8	12
Yksityisasiakkaat	2,1	12	1,7	11
Voittoa tavoittelemattomat	1,6	9	1,3	8
Julkisyhteisöt	0,6	3	0,7	5
Yhteensä	18,2	100	15,3	100

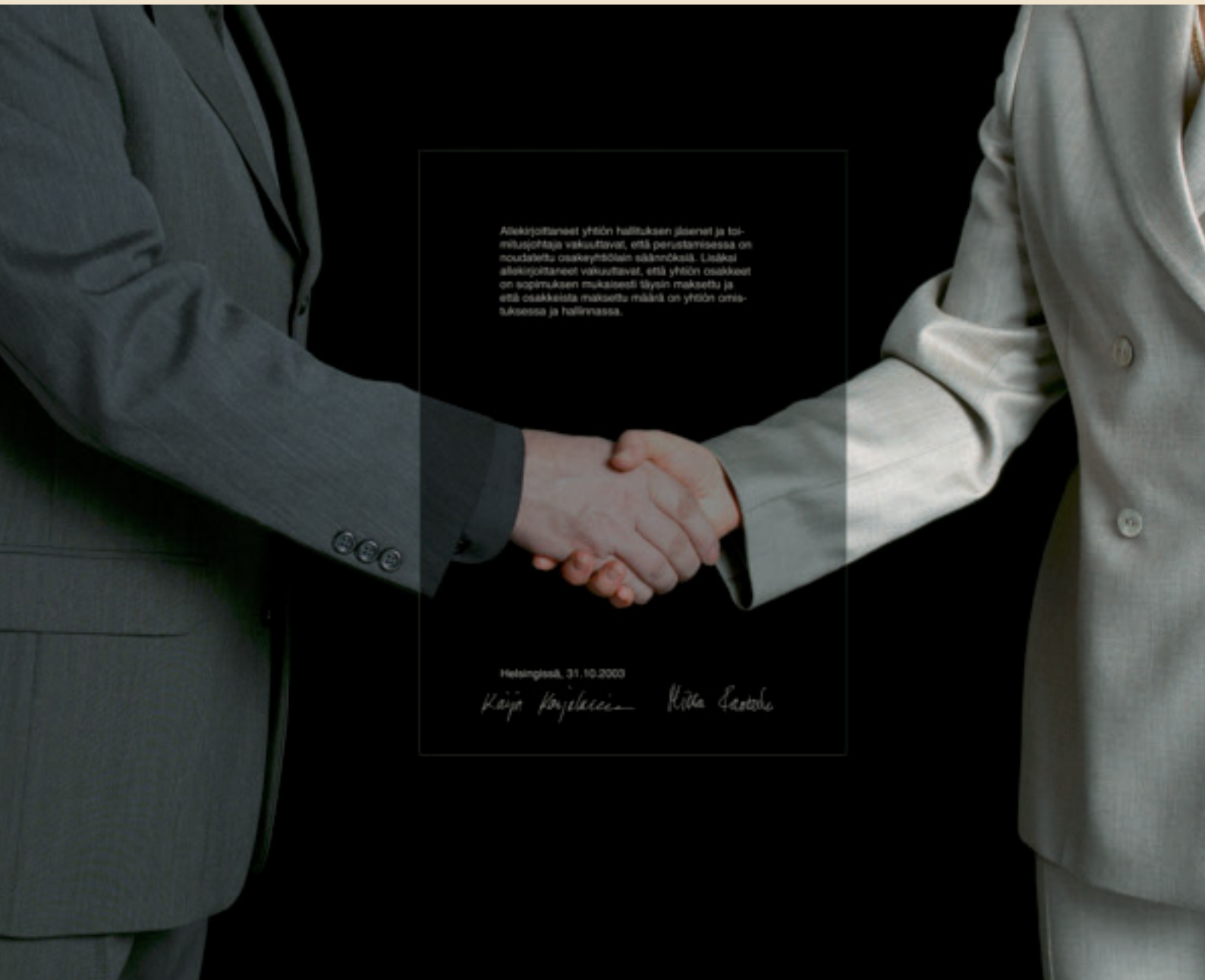
Yritysvastuut (6,6 mrd. €) toimialoittain

Riskiasema edelleen vakaa

OKO-konsernin kokonaisvastuut olivat 18,2 miljardia euroa eli 19 prosenttia suuremmat kuin edellisenä vuonna. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä muodostivat yli 40 prosenttia kokonaisvastuista. Asiakasryhmistä suurin oli yritysasiakkaat, joiden vastuut kasvoivat 6 prosenttia 6,6 miljardiin euroon.

Yritysasiakkaiden luottokelpoisuusluokitukset heikkenivät hieman, mutta säilyivät edelleen hyvällä tasolla. Investointitason (rating-luokat 1–4) yritysten vastuut olivat 2,6 miljardia euroa eli 40 prosenttia yritys vastuista. Niiden suhteellinen osuus laski vuoden aikana 3 prosenttiyksikköä lähinnä rating-muutosten seurauksena. Vastaavasti rating-luokkien 5–6 osuus kasvoi 3 prosenttiyksikköä. Kahden heikoimman rating-luokan vastuut olivat vain 13 miljoonaa euroa eli 0,2 prosenttia yritys vastuista määräst. Suurin osa näistä oli metalli- ja metsäteollisuuden yritysten vastuuta.

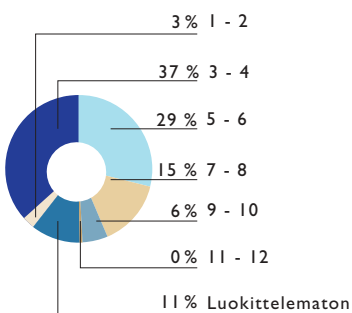
Yritysasiakkaiden luottoriski jakautuu laajasti eri toimialoille. Neljä suurinta toimialaa olivat metalliteollisuus, metsäteollisuus, kauppa ja rakentaminen. Suurimman toimialan eli metalliteollisuuden vastuut olivat 1,1 miljardia euroa eli 17 prosenttia

Allekirjoittaneet yhtiön hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja vakuuttavat, että perustamisessa on noudatettu osakeyhtiölain säännöksiä. Lisäksi allekirjoittaneet vakuuttavat, että yhtiön osakkeet on sopimuksen mukaisesti täysin maksettu ja että osakkeista maksettu määrä on yhtiön omistuksessa ja hallinnassa.

Helsingissä, 31.10.2003

Kajin Kujala *Marko Saastala*

Yritysvastuut (6,6 mrd. €) rating-luokittain*

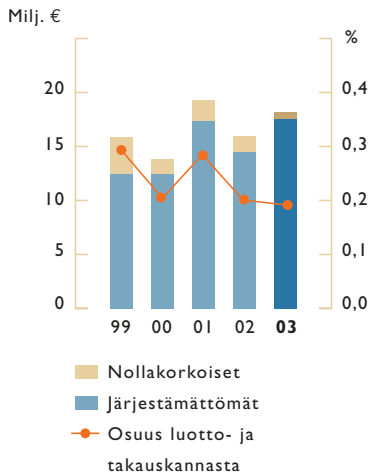
* Vakuuksia ja takauksia ei ole huomioitu rating-jakaumassa

yritysvastuista. Merkittävimmät muutokset toimialajakaumassa olivat kaupan vastuiden kasvu 2 prosenttiyksiköllä 12 prosenttiin ja elintarviketeollisuuden vastuiden väheneminen 2 prosenttiyksiköllä 7 prosenttiin yritysvastuiden määrästä.

Ongelmaluottojen osuus alhainen

Luottokannan kasvusta huolimatta erääntyneiden maksuerien ja ongelmaluottojen osuus luotto- ja takauskannasta pysyi alhaisena. Erääntyneitä maksueriä oli 13 miljoonaa euroa eli 0,2 prosenttia luotto- ja takauskannasta. Järjestämättömien ja nollakorkoisten saamisten määrä kasvoi 2 miljoonaa euroa 18 miljoonaan euroon, mutta niiden osuus luotto- ja takauskannasta oli samalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin eli 0,2 prosenttia.

Ongelmaluotot

Uusia luotto- ja takaustappioita sekä kohdistettuja luottotappiovarauksia kirjattiin yhteensä vajaat 6 miljoonaa euroa (6). Luottotappiopalausten ja kohdistettujen luottotappiovarausten vähennysten yhteismäärä oli 3 miljoonaa euroa (8). Luotto- ja takaustappioiden nettomääräinen tulosvaikutus oli täten 2 miljoonaa euroa negatiivinen (2 positiivinen).

Konsernin luottoriskiasema on pysynyt vakaana. Luotto- ja takaustappioiden määrän uskotaan kasvavan vain hieman kuluvana vuonna, mikäli toimintaympäristössä tai asiakkaiden taloudellisessa tilanteessa ei tapahdu odottamattomia muutoksia. Luottotappiopalausten ja purettujen kohdistettujen luottotappiovarausten määrän odotetaan pienenevän, minkä seurauksena nettomääräisten luotto- ja takaustappioiden arvioidaan kasvavan lievästi. Arvio perustuu ongelmaluottojen vähäiseen määrään ja kokonaisvastuiden maltilliseen luottoriskitasoon.

Markkinariskit maltillisella tasolla

Korko-, osake- ja valuuttariskit pidettiin vähäisinä. Niiden osuus konsernin riskipainotetuista sitoumuksista oli vuoden lopussa 15 prosenttia.

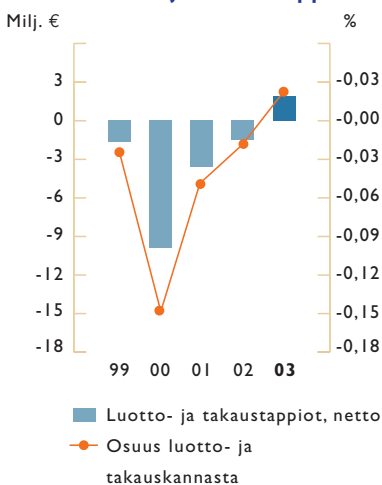
Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo oli vuodenvaihteessa 56 miljoonaa euroa, josta OMHEXin osakkeiden osuus oli 27 miljoonaa euroa. Pääomasijoitusrahastoihin tehtyjä sijoituksia ja sijoitussitoumuksia oli yhteensä 37 miljoonaa euroa. Kiinteistöomistuksiin sitoutunut pääoma väheni edelleen.

Pankin likviditeettiasema säilyi koko vuoden hyvänä. Konsernin varainhankinnasta alle vuoden sijoitustodistusemissioiden ja pankkien välisten nk. interbank-talletusten osuus oli noin 40 prosenttia. Pitkäaikaisen varainhankinnan osuutta kasvatettiin vuoden aikana.

Operatiivisten riskien hallintaa kehitettiin

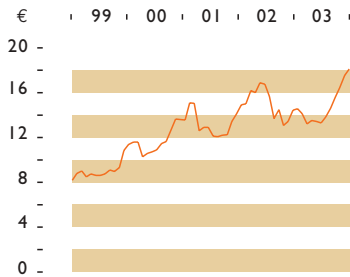
Prosessien kehittäminen ja toiminnan itsearviointit olivat keskeisessä asemassa operatiivisten riskien hallinnan tehostamisessa. Lisäksi päivitettiin liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmat ja tietotekniikan toipumissuunnitelmat. Toteutuneiden operatiivisten riskien tulosta heikentävä vaikutus oli alle 0,3 miljoonaa euroa.

Luotto- ja takaustappiot

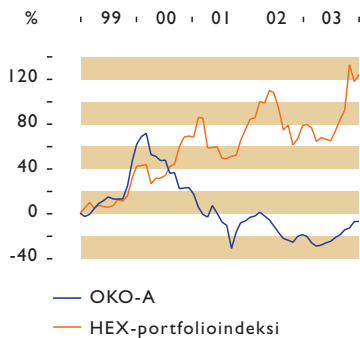

Osakkeet ja osakkeenomistajat

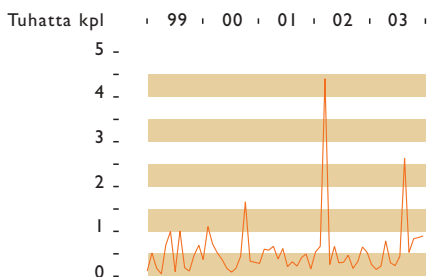
A-sarjan osakkeen keskihinta

A-sarjan osakkeen kurssin ja HEX-portfolioindeksin suhteellinen muutos

A-sarjan osakkeen kuukausivaihto

A-osakkeiden määrä lisääntyi

OKOn osakkeet jakautuvat A- ja K-sarjoihin. A-osakkeet ovat yleisölle tarkoitettuja, Helsingin Pörssissä noteerattavia osakkeita. K-osakkeita voivat sen sijaan omistaa vain OP-ryhmään kuuluvat yhteisöt. Osakesarjoilla on muitakin eroja: Yhtiökokouksessa A-osake oikeuttaa äänestämään yhdellä ja K-osake viidellä äänellä. Lisäksi A-osakkeet oikeuttavat vuotuisen voitonjakoon, joka on vähintään yhden prosenttiyksikön korkeampi kuin K-osakkeille maksettava osinko.

Vuoden 1999 optio-ohjelman mukaisilla A-optioilla oli vuoden loppuun mennessä merkitty yli 1,6 miljoonaa A-osaketta, joista kertomusvuoden aikana merkittiin kaupparekisteriin 1,4 miljoonaa kappaletta. Rekisteröintien seurauksena OKOn osakepääoma kasvoi 6 miljoonaa euroa 202,4 miljoonaan euroon. Lisäksi ylikurssirahastoon kirjattiin vajaat 5 miljoonaa euroa. Marras-joulukuussa merkityt 0,2 miljoonaa osaketta merkittiin kaupparekisteriin 16.1.2004. Kaikki edellä mainitut osakkeet oikeuttavat täyteen osinkoon vuodelta 2003. Osakkeen merkintähinta oli 7.4.2003 asti 7,92 euroa ja sen jälkeen 7,17 euroa.

OKOn yhtiöjärjestykseen sisältyvän muuntolausekkeen perusteella osuuspankit muunsivat vuoden aikana 9 660 K-osaketta A-osakkeiksi. Vuoden lopussa A-osakkeiden osuus kaikista osakkeista oli 77 prosenttia.

OKOn johtokunta ehdottaa kevään 2004 yhtiökokoukselle, että pankin osakkeiden lukumäärä kaksinkertaistetaan osakepääomaa korottamatta siten, että pankin jokainen osake jaetaan kahdeksi osakkeeksi (split 1:2). Tavoitteena on parantaa Helsingin Pörssissä noteerattavien A-sarjan osakkeiden kaupankäyntiedellytyksiä. Jos ehdotus hyväksytään, osakkeenomistajat saavat kutakin vanhaa A-osaketta vastaan kaksi uutta A-osaketta ja kutakin vanhaa K-osaketta vastaan kaksi uutta K-osaketta.

Osakelajit, osakepääoma ja vuoden 2003 aikana rekisteröidyt osakepääoman korotukset on eritelty tilinpäätöksen liitetiedossa 36. Liitetiedossa 38 on selvitetty henkilökuntaa koskevan optioerusteisen kannustejärjestelmän ehdot ja johtokunnalle annetut valtuudet.

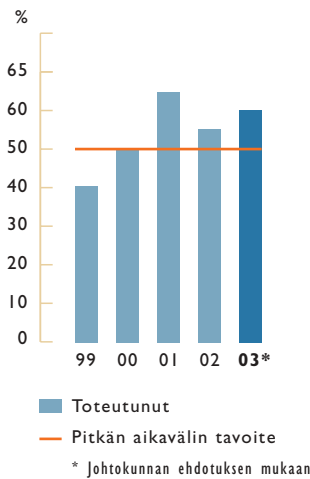
Yli 25 000 osakkeenomistajaa

OKOlla oli vuoden lopussa hieman yli 25 000 rekisteröityä osakkeenomistajaa. Noin 95 prosenttia osakkeenomistajista oli yksityishenkilöitä. Suurin yksittäinen omistaja oli OKOn emoyhtiö Osuuspankkikeskus Osk, jonka osuus osakkeista oli 40,1 prosenttia ja äänistä 56,8 prosenttia. Hallintarekisteriin merkittyjen osakkeiden osuus A-osakkeista kasvoi 18 prosentista 20 prosenttiin. Osakeomistusten jakautumista koskevat tiedot on esitetty tilinpäätöksen liitetiedossa 39 ja johdon omistukset liitetiedossa 53.

Kurssikehitys nouseva

Helsingin Pörssin painorajoitettu HEX-portfolioindeksi nousi kertomusvuonna runsaat 16 prosenttia ja OKOn A-osakkeen kurssi yli 25 prosenttia. Vuoden lopussa osake maksoi 18,10 euroa, kun hinta vuotta aikaisemmin oli 14,45 euroa. Keskimurssin sen sijaan laski hieman 15,30 euroon. Vuoden ylin kurssi oli 18,50 euroa ja alin 12,76

Osinkosuhde

euroa. A-sarjan osakekannan markkina-arvo nousi 30 prosenttia 671 miljoonaan euroon.

Osakkeiden kappalemääräinen vaihto jäi 8,8 miljoonaan, kun se edellisenä vuonna oli 9,5 miljoonaa. Noin neljännes kaikista A-osakkeista vaihtoi omistajaa vuoden aikana. Osakekohtaisten tunnuslukujen aikasarjat viideltä vuodelta on esitetty liitetiedossa 44.

Kaupankäynti A-optioilla oli vilkasta. Niitä vaihtui runsaat 1,5 miljoonaa kappaletta eli yli 90 prosenttia vuoden alussa kaupankäynnin kohteena olleista optioista. A-optioiden kurssi oli alimmillaan 4,80 euroa ja ylimmillään 11,10 euroa.

Suurimmat osakkeenomistajat

31.12.2003	Osuus osakkeista, %	Osuus äänistä, %
Osuuspankkikeskus Osk	40,1	56,8
Hallintarekisteröidyt osakkaat	15,2	7,9
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	2,0	1,1
Osuuspankkien Eläkesäätiö	1,9	1,0
Oulun Osuuspankki	1,5	3,0
Turun Seudun Osuuspankki	1,4	0,7
Etelä-Karjalan Osuuspankki	0,9	0,5
Savonlinnan Osuuspankki	0,6	0,3
Rauman Seudun Osuuspankki	0,6	0,3
Pohjolan Osuuspankki	0,5	0,8

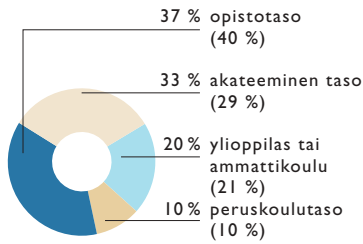
A-sarjan suurimmat omistajat

31.12.2003	Osuus osakkeista, %
Osuuspankkikeskus Osk	29,7
Hallintarekisteröidyt osakkaat	19,7
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	2,6
Osuuspankkien Eläkesäätiö	2,4
Turun Seudun Osuuspankki	1,8
Etelä-Karjalan Osuuspankki	1,2
Savonlinnan Osuuspankki	0,8
Rauman Seudun Osuuspankki	0,7
Valtion Eläkerahasto	0,6
Pohjola Finland Value Sijoitusrahasto	0,6

Erilajiset osakkeet

31.12.2003	A-sarja	K-sarja
Osakkeita, kpl	37 059 707	11 076 718
Osuus osakkeista, %	77,0	23,0
Osuus äänistä, %	40,1	59,9

Henkilöstö

**Henkilöstön koulutus-
rakenne 2003 (2002)**

OKOssa ja sen tytäryhtiöissä työskenteli kertomusvuoden lopussa 1 113 henkilöä. Työntekijöiden määrä lisääntyi vuoden aikana 22 henkilöllä, mikä johtui pääosin Vähittäispankkitoiminnan kasvusta.

OKOssa suhtaudutaan vastuullisesti henkilöstöjohtamiseen. Vastuullisen henkilöstöjohtamisen periaatteet ja hyvät käytännöt koottiin vuonna 2003 politiikaksi, jonka avulla yhtenäistetään johtamista eri liiketoiminta-alueilla. Politiikka kattaa henkilöstösuunnittelun, työhyvinvoinnin ja osaamisen kehittämisen, palkkauksen ja palkitsemisen sekä sisäisen viestinnän periaatteet ja niiden soveltamisen hyvät käytännöt.

Työyhteisön hyvinvointi palvelee kaikkien sidosryhmien etua. Hyvinvoiva henkilöstö ymmärtää asiakkaan ja työnantajan menestymisen tärkeyden, sitoutuu strategiaan tavoitteisiin sekä kehittää yhteisöä ja itseään. Hyvinvoivalla työyhteisöllä on sekä oman henkilöstön että potentiaalisten uusien työntekijöiden piirissä vetovoimaa, joka turvaa organisaation kyvykkyyden.

Työyhteisön vointia tutkitaan säännöllisesti

OKOn työyhteisöä on tutkittu henkilöstökyselyllä viitenä peräkkäisenä vuonna. Kyselyllä on kartoitettu työtyytyväisyyttä, tehokkuutta, johtamisilmapiiriä ja sisäistä yrityskuvaa Yrityspankkitoiminnassa, Investointipankkitoiminnassa sekä Keskuspankkitoiminnassa ja varainhallinnassa. Vähittäispankkitoiminnan työyhteisöä on tutkittu erillisellä kyselyllä.

Vuoden 2003 kyselyn tulos oli kokonaisuutena samantasoinen kuin edellisenä vuonna. Esimiesten ja asiantuntijoiden tulos oli edellisvuoden tasoa ja erittäin myönteinen ulkopuoliseen vertailuryhmään verrattuna. Toimihenkilöryhmässä tulokset sen sijaan heikentyivät hieman ja olivat vertailuryhmän tuloksia heikompia.

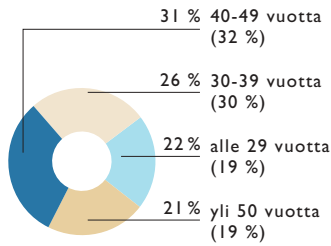
Vähittäispankkitoiminnan henkilöstölle tehtiin kysely, jossa kysyttiin arviota asiakkuuksien hoidon laadusta, tavoitteiden ja päämäärien asettamisesta, tiimityöskentelystä ja uudistumisesta. Tulokset olivat hyvät, joskin hieman heikommat kuin edellisvuonna.

Työhyvinvoinnin kehittäminen on pitkäjänteistä työtä. Se on siten osa jokaisen OKOn yksikön toimintasuunnitelmaa kuluvanakin vuonna. Vuoden 2003 henkilöstökyselystä saatujen vastausten pohjalta eri yksiköt ovat määritelleet kehittämiskohteita. Erityistä huomiota kohdistetaan edelleen toimihenkilöiden tyytyväisyyteen.

Kyvykäs organisaatio mahdollistaa menestymisen

OKOn menestys perustuu organisaation kyvykkyyteen, jonka parantamiseen pankki on sitoutunut. Yksi kyvykkyyden ulottuvuus on henkilöstön osaaminen. OKOssa sitä johdetaan liiketoiminta-alueittain ja kehitetään jatkuvasti.

Kertomusvuonna aloitettiin strategiaan perustuvan osaamisen johtamismallin kehittäminen Yrityspankkitoiminnassa. Malli perustuu visiosta ja strategiasta johdettaviin menestysosaamisiin ja niiden tason arviointiin. Asiakkaiden mielipiteet, joita kartoitetaan säännöllisesti muun muassa asiakastytytyväisyystutkimuksin, ovat arvioinnissa tärkeitä. Menestysosaamiset ovat lähtökohta sovittaessa henkilökohtaisia

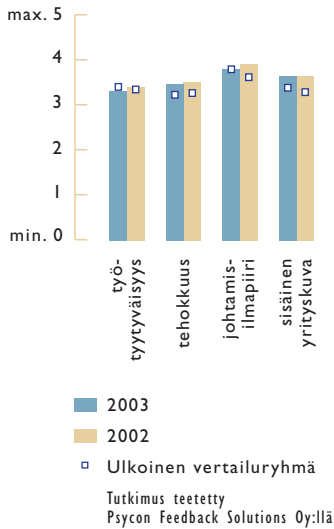
**Henkilöstön ikärakenne
2003 (2002)**

kehittämistavoitteita ja -toimenpiteitä. Niistä sovitaan vuosittain toimihenkilön ja hänen esimiehensä välisessä kehityskeskustelussa. Jokainen on itse vastuussa osaamistavoitteiden saavuttamisesta, joskin esimiesten tehtävänä on luoda oppimiselle edellytykset.

Yrityspankki- ja Investointipankkitoiminnassa tärkeimmät osaamisen kehittämisalueet olivat asiakkuuksien hoito, uusien palvelutuotteiden hallitseminen ja yhteistyö. Vähittäispankkitoiminnassa niitä puolestaan olivat edelleen asiakkuuksien hoito, varallisuuden hoito ja rahoitusasiat. Kaikille liiketoiminta-alueille yhteisiä kehittämis-kohteita olivat johtaminen, riskienhallinta – erityisalueena Basel II -kehikko – prosessiosaaminen sekä IAS/IFRS-standardit.

Henkilöstökyselyn tulos, ilman Vähittäispankki-toimintaa

Vähittäispankkitoiminnassa johtamisen laatua on mitattu jo useana vuonna 360°-kyselyllä. Kysely perustuu tutkittavan henkilön omaan, hänen esimiehensä ja alaistensa arvioon tutkittavan henkilön toiminnasta. Kertomusvuonna kysely laajennettiin koskemaan kaikkia esimiehiä. Siitä saadut henkilökohtaiset tulokset auttavat tavoitteiden asettamisessa ja kehittämistoimenpiteiden vaikutusten arvioinnissa.

OKO jatkoi yhteistyötä korkeakoulujen ja muiden koulutusorganisaatioiden kanssa osallistumalla muun muassa opinnäytetöiden ohjaukseen. Opiskelijoille esitetyttiin rekrytointimessuilla ja tarjottiin harjoittelu- ja kesätyöpaikkoja. Helsingin kauppakorkeakoulun OKO-salissa järjestetyissä tilaisuuksissa opiskelijoille esiteltiin OKOa työnantajana.

Osaamisen kehittämistä tuetaan työssä oppimisen lisäksi ulkopuolisilta tahoilta ostetulla koulutuksella. Koulutuskulut ilman koulutusajan palkkakustannuksia olivat miljoona euroa eli 1,9 prosenttia henkilöstökuluista. Vuonna 2002 osuus oli 2,4 prosenttia.

IAS/IFRS-standardit ja Basel II -kehikko ajankohtaisia

Vuonna 2004 hiotaan edelleen asiakkuuksien hoidon osaamista, prosessiosaamista ja yhteistyötaitoja. Pankkien vakavaraisuustarkastelun muuttuminen eli Basel II -kehikko on edelleen erityisalue riskienhallintaa kehitettäessä. IAS/IFRS-standardien käyttöönotto vuoden 2005 tilinpäätöksissä edellyttää sekä asiakastilinpäätöksiä analysoitaessa että OKOn omaa tilinpäätöstä tuotettaessa säännösten seikkaperäistä tuntemusta, jota syvennetään vuoden 2004 aikana.

Kannustaminen on osa johtamisjärjestelmää

Hyvien suoritusten palkitseminen on osa OKOn johtamisjärjestelmää. Suorituksia verrataan yhdessä asetettuihin tavoitteisiin kahdesti vuodessa käytävissä kehityskeskusteluissa. OKOssa palkitaan hyviä yksittäisiä ja ryhmäsuorituksia vuosittain vahvistettavan järjestelmän mukaan. Lisäksi käytössä on henkilöstön pitempiaikaista sitoutumista tavoitteleva, optioperusteinen kannustejärjestelmä.

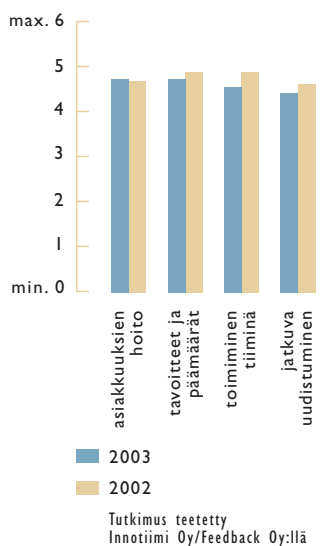
Vuonna 1999 koko henkilökunnalle tarjotun optio-ohjelman A-optiot listattiin Helsingin Pörssiin 1.10.2002. B-optioilla merkintäaika alkaa 1.10.2004. Molemmilla optioilla se päättyy 30.10.2006. Vuoden 2003 lopussa optiotodistusten haltijoita oli OKOssa ja sen tytäryhtiöissä yhteensä 327.

Opstock Oy:n avainhenkilöillä on ollut vuodesta 1999 mahdollisuus yhtiön osakkuuteen. Vuoden 2003 lopussa Opstockin henkilöstö omisti 15 prosenttia yhtiön osakkeista.

Kannustepalkkiot muodostivat vuonna 2003 jälleen merkittävän osan työstä saadusta taloudellisesta korvauksesta. Vuoden 2002 suoritusten perusteella kannustepalkkioita maksettiin 1 002 henkilölle yhteensä 2,9 miljoonaa euroa, joka vastasi 6,3 prosenttia vuoden 2002 palkkasummasta. Vuoden 2004 kannustejärjestelmä on suunniteltu tukemaan entistä paremmin liiketoiminta-alueiden tavoitteistoa.

Kertomusvuoden aikana OP-ryhmässä alettiin valmistella pitkän tähtäimen kannustimeksi koko ryhmän yhteistä henkilöstöräystä.

Henkilöstökyselyn tulos, Vähittäispankkitoiminta

Eettiset periaatteet

OKOn toimintaa ohjaavat seuraavat eettiset periaatteet:

Luottamuksellisuus

OKOn toimihenkilö noudattaa tinkimättömästi liike- ja pankkialaisuutta, sisäpiiriä koskevia säännöksiä sekä hyvää pankkitapaa.

Vastuullisuus

Liiketoiminta suuntautuu kohteisiin, jotka ovat yleisesti hyväksyttäviä ja edistävät asiakkaiden, osakkeenomistajien ja yhteiskunnan taloudellista hyvinvointia.

Oikeudenmukaisuus

Asiakkaita, osakkeenomistajia, henkilöstöä ja muita sidosryhmiä arvostetaan ja kohdellaan tasapuolisesti.

Rehellisyys

OKO ja sen tytäryhtiöt ovat luotettavia ja rehellisiä sopimuskumppaneita. Sekä ulkoinen että sisäinen viestintä on tosiasioihin perustuvaa ja antaa oikean kuvan esitettävästä asiasta.

OP-ryhmän vuosikertomukseen sisältyy yhteiskuntavastuusta kertova luku, joka koskee myös OKOa. Tästä syyystä aihetta ei käsitellä tässä vuosikertomuksessa.

Hallinnointi- ja ohjausjärjestelmä

HEX, Keskuskauppakamari sekä Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto antoivat vuonna 2003 suosituksen listayhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä. OKO noudattaa kyseistä suositusta hallintomallinsa puitteissa mahdollisimman kattavasti.

Vuosikertomuksen tähän lukuun on koottu OKOn hallinnointi- ja ohjauskäytännön keskeinen sisältö. Lisätietoja löytyy osoitteesta www.oko.fi > OKO sijoituskohteena > Corporate Governance. OKOn riskienhallintajärjestelmä on kuvattu tilinpäätöksen sivuilla 23-32.

Yhtiökokous

Osakkeenomistajat käyttävät osakeyhtiölain mukaista päätösvaltaa yhtiökokouksessa, joka pidetään vuosittain maaliskuussa. Varsinaisen yhtiökokouksen lisäksi voidaan pitää ylimääräisiä yhtiökokouksia. Koollekutsumisesta päättää johtokunta.

Hallintoneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien valintaa sekä heidän palkkioitaan koskevat esitykset yhtiökokoukselle valmistelee toimikunta, johon kuuluu 16 maakunnallisten osuuspankkiliittojen vuosittain nimeämää edustajaa. Pankin johtokunta valmistelee muut yhtiökokoukselle esitettävät asiat.

Hallintoneuvosto

Pankilla on osuuspankkilain edellyttämä hallintoneuvosto, jonka tehtävänä on valvoa johtokunnan ja toimitusjohtajan hoitamaa pankin hallintoa. Hallintoneuvosto valitsee johtokunnan jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen ja päättää heidän palkkaeduistaan. Se vahvistaa myös johtokunnan ohjesäännön.

Hallintoneuvostoon kuuluu yhtiöjärjestyksen mukaan vähintään 12 ja enintään 30 jäsentä (tällä hetkellä 30). Jäsenten enemmistön tulee lain mukaan olla OKOn emoyhteisön OPK:n hallintoneuvoston jäseniä. Toimikausi kestää kolme vuotta.

Hallintoneuvosto kokoontui vuonna 2003 yhteensä neljä kertaa. Sille kuuluvan tarkastustehtävän suorittaa hallintoneuvoston valitsema tarkastusvaliokunta, johon kuuluu neljä varsinaista ja kaksi varajäsentä. Hallintoneuvostolle esiteltävät merkittävät asiat valmistelee OPK:n hallintoneuvoston työvaliokunta, jonka jäsenistä neljä kuuluu OKOn hallintoneuvostoon.

Johtokunta

Pankin hallituksena on johtokunta, jonka tehtävänä on huolehtia pankin ja sen konsernin hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Johtokunnalla on yleinen toimivalta päättää kaikista pankin hallintoon ja muihin asioihin liittyvistä kysymyksistä, jotka lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan eivät kuulu yhtiökokoukselle, hallintoneuvostolle tai toimitusjohtajalle.

Johtokuntaan kuuluu tällä hetkellä seitsemän varsinaista ja kaksi varajäsentä. Jäsenet ja varajäsenet eivät ole riippumattomia pankista ja sen merkittävistä osakkeenomistajista, sillä he toimivat päätoimisesti OKOssa tai OKOn emoyhteisössä OPK:ssa. Jäsenistä viisi on OPK:n johtokunnan jäseniä. Johtokunta kokoontuu työjärjestyksen mukaan viikoittain ja tarvittaessa useammin. Vuonna 2003 johtokunnan

kokouksia oli 52, ja jäsenten keskimääräinen osallistuminen niihin oli 91 prosenttia.

Johtokunta on asettanut liiketoiminnan johtamista varten pysyviä työryhmiä, jotka tekevät pankkia ja sen konsernia koskevia päätöksiä johtokunnan asettamissa rajoissa ja raportoivat toiminnastaan johtokunnalle. Tämänkaltaisista työryhmistä merkittävimmät ovat rahoitusjohto ja riskienhallintajohto.

Pankin johtokunnan jäsenille, varajäsenille ja toimitusjohtajalle ei makseta johtokuntatyöskentelystä erillisiä palkkioita tai muita etuisuuksia (kuten osakkeita tai osakejohdannaisia oikeuksia). Toimitusjohtajalla ja liiketoimintavastuussa olevilla johtokunnan jäsenillä ja varajäsenillä on hallintoneuvoston vuosittain vahvistama kiinteä kuukausipalkka. Johtokunnan jäsenet ja varajäsenet ovat lisäksi osallisina koko henkilökuntaa koskevassa kannustejärjestelmässä, jonka perusteella voidaan maksaa vuosittaisia tulospalkkioita. Kesäkuussa 1999 johtokuntaan kuuluneet jäsenet ja varajäsenet ovat lisäksi osallisina yhtiökokouksen tuolloin päättämässä koko henkilöstöä koskevassa optio-ohjelmassa.

Toimitusjohtaja

Toimitusjohtajan tehtävänä on hoitaa pankin juoksevaa hallintoa johtokunnan antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen valitsee pankin hallintoneuvosto, joka vahvistaa myös heidän toimitusuhteidensa kirjalliset ehdot.

Toimitusjohtaja Mikael Silvennoiselle maksettiin vuonna 2003 palkkaa, tulospalkkiota ja luontoisetuja yhteensä 306 369 euroa. Palkanluontoisena etuutena Silvennoinen sai lisäksi vuonna 2003 käyttämiensä vuoden 1999 A-optio-oikeuksien nojalla tuloa yhteensä 416 400 euroa.

Toimitusjohtaja on myös OKOn johtokunnan jäsen. Osana konsernin omistaja-ohjausta toimitusjohtaja toimii merkittävimpien tytäryhtiöiden hallitusten puheenjohtajana.

Toimitusjohtajaa avustaa johtoryhmä, johon kuuluvat konsernin liiketoimintalueista ja riskienhallinnasta vastaavat johtajat sekä OKOn talousjohtaja. Johtoryhmällä ei ole erillisiä päätösvaltuuksia.

Tilintarkastus

OKOn yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiökokouksen tulee valita pankin kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tarkastusta varten vähintään yksi ja enintään kolme tilintarkastajaa sekä yksi varatilintarkastaja, mikäli yksikään tilintarkastajista ei ole Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö.

Lakisääteisen tilintarkastuksen palkkiot perustuvat vuosisuunnitelmaan ja laajennetun tarkastuksen palkkiot tarkastuskohtaiseen suunnitelmaan. Vuonna 2003 edellä tarkoitetut palkkiot olivat OKO-konsernissa yhteensä 114 174 euroa. Tilintarkastukseen liittymättömistä palveluista KPMG Wideri Oy Ab:lle vuonna 2003 maksetut palkkiot olivat yhteensä 78 897 euroa.

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus avustaa pankin ylintä johtoa toiminnan ohjauksessa, valvonnassa ja varmistamisessa suorittamalla toimintaan kohdistuvaa tarkastusta. Se arvioi toiminnan suoritusastoa, tehokkuutta, sisäisen ohjauksen ja valvonnan riittävyyttä, riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta sekä lakien, viranomaismääräysten ja sisäisten ohjeiden noudattamista. Sisäinen tarkastus on organisoitu OPK:n ja OKOn johtokuntien puheenjohtajana toimivan OP-ryhmän pääjohtajan alaisuuteen OPK:n sisäisen tarkastuksen yksiköksi.

Viranomaistarkastus

OKO on julkisen valvonnan alainen luottolaitos. Valvonnasta huolehtii Suomen Pankin yhteydessä toimiva Rahoitustarkastus.

Sisäpiiriohjeistus

OKOn ja OPK:n johtokunnat ovat vahvistaneet molempia konserneja koskevan sisäpiiriohjeen. Ohjeistus vastaa sisällöltään Helsingin Pörssin antamaa suositusta. Pysyvään sisäpiiriin kuului vuoden 2003 lopussa 106 henkilöä.

OKOssa on käytössä erityinen kaupankäyntirajoitus, joka koskee sisäpiiriläisten kaupankäyntiä yhtiön osakkeilla tai niihin oikeuttavilla arvopapereilla 45 päivän aikana ennen tilinpäätöstiedotteen ja 30 päivän aikana ennen osavuosikatsauksen julkistamista.

OKOn sisäpiirirekisteriä ylläpitää OPK:n Lakiasiat-yksikkö, joka valvoo myös sisäpiiriohjeen noudattamista. Rekisteri on nähtävillä yksikön tiloissa osoitteessa Teollisuuskatu 1 b, Helsinki.

Hallintoneuvosto

Osuuspankkikeskus Osk:n hallintoneuvoston jäsenistä valitut jäsenet

Ola Eklund (2000)	toimitusjohtaja, Karjaa	2003–2006
Paavo Haapakoski (1997)*	koulunjohtaja, Pyhäjoki	2003–2006
Ilkka Heinonen (1997)	rehtori, Haapajärvi	2002–2005
Mauri Hietala (2000)	elinkeinotoimenjohtaja, Seinäjoki	2001–2004
Jukka Hulkkonen (2003)	toimitusjohtaja, Halikko	2003–2006
Jari Laaksonen (2003)	toimitusjohtaja, Asikkala	2003–2006
Erkki Laatikainen (1997)	professori, Jyväskylä	2002–2005
Jorma Lehikoinen (1997)	toimitusjohtaja, Lieksa	2001–2004
Ulf Nylund (2001)	toimitusjohtaja, Vaasa	2002–2005
Heikki Oja (2001)	maanviljelijä, Tervola	2003–2006
Jaakko Ojanperä (2000)	toimitusjohtaja, Kuopio	2002–2005
Seppo Penttinen (1996)**	professori, Savitaipale	2002–2005
Jukka Ramstedt (1997)	toimitusjohtaja, Pori	2001–2004
Pertti Ruotsalainen (2003)	sairaalafyysikko, Mynämäki	2003–2006
Heikki Teräväinen (1997)	toimitusjohtaja, Toijala	2001–2004
Pekka Vilhunen (2003)	toimitusjohtaja, Varkaus	2003–2004
Keijo Väänänen (1995)	professori, Vaala	2001–2004

Muut jäsenet

Kaarina Aho (1997)	toimitusjohtaja, Tornio	2003–2006
Heikki Eteläaho (2002)	toimitusjohtaja, Ylitornio	2002–2005
Jussi Hautamäki (1997)	kenraaliluutnantti, Kerava	2002–2005
Harri Kainulainen (2002)	toimitusjohtaja, Helsinki	2002–2005
Olavi Kuusela (2000)	toimitusjohtaja, Helsinki	2003–2006
Eero Lehti (2002)	kauppaneuvos, Kerava	2002–2005
Jarmo Lähteenmäki (1995)	OTK, Helsinki	2003–2006
Kati Myllymäki (1997)	ylilääkäri, Mikkeli	2003–2006
Seppo Paatelainen (1997)	vuorineuvos, Seinäjoki	2001–2004
Leena Rantanen (2001)	kirkkoneuvos, Helsinki	2001–2004
Valvatti Remes-Siik (1997)	varatoimitusjohtaja, Oulu	2002–2005
Astrid Thors (1992)	Euroopan parlamentin jäsen, Helsinki	2001–2004
Erkki Vähämaa (1997)	kaupunginjohtaja, Kajaani	2001–2004

Jäsenet I.I.2004

Vuosiluku nimen jäljessä ilmoittaa, mistä lähtien asianomainen on ollut hallintoneuvoston jäsen.

* hallintoneuvoston varapuheenjohtaja

** hallintoneuvoston puheenjohtaja

Johtokunta

Puheenjohtaja

Antti Tanskanen

s. 1946

Pääjohtaja

Taloustieteiden tohtori
Ministeri
Johtokunnassa vuodesta 1996
M-real Oyj, hallituksen jäsen
Unico Banking Group,
Steering Committeeen jäsen
Keskuskauppakamari,
hallituksen puheenjohtaja
Palvelutyönantajat ry,
hallituksen jäsen

Optio-oikeus 80 000
OKOn A-osakkeeseen.

Varapuheenjohtaja

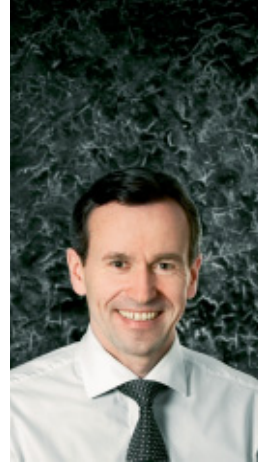
Reijo Karhinen

s. 1955

OPK:n toimitusjohtaja

Kauppätieteiden maisteri
Johtokunnassa vuodesta 1994
Luottokunta, hallituksen
puheenjohtaja
Eurocard Oy, hallituksen
varapuheenjohtaja
Suomen Pankkiyhdistys,
hallituksen varapuheenjohtaja
Osuuskunta Suomen
Asuntomessut, hallituksen
varapuheenjohtaja

Optio-oikeus 60 000
OKOn A-osakkeeseen.

Jäsenet

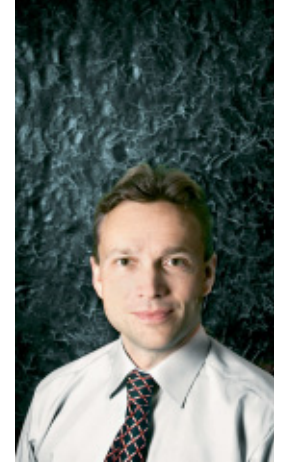
Mikael Silvennoinen

s. 1956

OKOn toimitusjohtaja

Kauppätieteiden
maisteri
Johtokunnassa vuodesta 1994
Unico Banking Group,
Steering Committeeen jäsen

Omistaa 1 200 OKOn
A-osaketta. Optio-oikeus
60 000 OKOn
A-osakkeeseen.

Timo Ritakallio

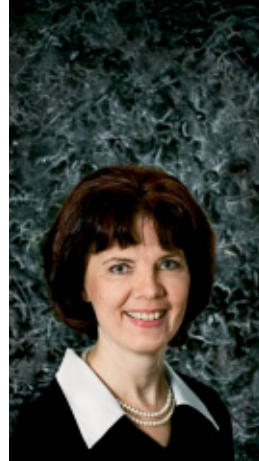
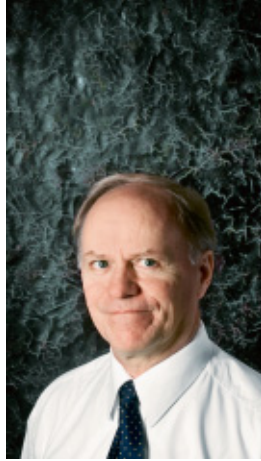
s. 1962

OKOn varatoimitusjohtaja

Oikeustieteen kandidaatti
MBA
Johtokunnassa vuodesta 1997
HEX Integrated Markets Oy,
hallituksen jäsen
SSH Communications
Security Oyj, hallituksen jäsen
Stockholmsbörsen AB,
hallituksen jäsen

Omistaa 800 OKOn
A-osaketta. Optio-oikeus
40 000 OKOn
A-osakkeeseen.

Jäsenet 1.1.2004

Varajäsenet

Erkki Böös
s. 1953

Varatuomari
eMBA
Johtokunnassa
vuodesta 2001

Heikki Vitie
s. 1952

Varatuomari
Ekonomi
Johtokunnassa vuodesta 1997
Euroopan osuuspankkien
liitto, hallituksen jäsen
Pankkialan Työnantajaliitto,
hallituksen varapuheen-
johtaja
Suomen Pankkiyhdistys,
hallituksen jäsen

Optio-oikeus 40 000
OKOn A-osakkeeseen.

Johtokunnan ja hallintoneuvoston sihteeri

Markku Koponen
s. 1957

Varatuomari
eMBA
Optio-oikeus 15 000 OKOn A-osakkeeseen.

Helena Walldén
s. 1953

Diplomi-insinööri
Johtokunnassa
vuodesta 1994
Finpro, hallituksen jäsen
Lännen Tehtaat Oyj,
hallintoneuvoston jäsen

Omistaa 10 000
OKOn A-osakkeeseen
oikeuttavaa optiota.
Lisäksi optio-oikeus
40 000 OKOn
A-osakkeeseen.

Raimo Tammilehto
s. 1943

Agronomi
Johtokunnassa vuodesta 1985
Omistaa 2 526 OKOn A-osaketta.
Optio-oikeus 15 000 OKOn
A-osakkeeseen.

Jarmo Viitanen
s. 1960

Maatalous- ja metsätieteiden
maisteri
Johtokunnassa vuodesta 2001
Optio-oikeus 15 000 OKOn
A-osakkeeseen.

Tilintarkastajat

KHT-Yhteisö
KPMG Wideri Oy Ab

Raimo Saarikivi, KHT

Organisaatio

Pääjohtaja Johtokunnan puheenjohtaja Antti Tanskanen*				
Toimitusjohtaja Mikael Silvennoinen*				Talouden ohjaus Marja Huhta
Yrityspankki- toiminta	Investointipankki- toiminta	Vähittäispankki- toiminta	Keskuspankkitoiminta ja varainhallinta	Riskienhallinta ja palveluprosessit
Timo Ritakallio*	Risto Murto	Hannu Tonteri	Timo Ritakallio*	Helena Waldén*
Yritysrahoitus, rahoitusyhtiöpalvelut, pääomasijoitus- toiminta, velkapää- omamarkkinat, raha- ja valuuttamarkkinat	Arvopaperinvälitys, corporate finance, omaisuudenhoito, sijoitustutkimus	Henkilöasiakkaiden palvelut, pk-yritys- asiakkaiden palvelut	Osuuspankkien rahoitus ja sisäinen pankki, likviditeetin hallinta, varainhankin- ta, korko- ja osake- sijoitukset, kiinteistö- sijoitukset, alue- valvonta ja ulkomaiset toimipisteet	Riskienhallinta, toimeenpano- ja palveluprosessit, cash management, säilytykset, tietohallinto ja -järjestelmät, verkkopalveluiden kehittäminen, laki- ja sopimusasiat
Raha-, valuutta- ja velkapääomamarkkinat	Corporate finance	Liiketoiminta	Kiinteistösijoitukset	Laki- ja sopimusasiat
Antti Heinonen	Jarmo Tiihonen	Timo Teinilä	Kari Karvonen	Jari Jaulimo
Rahoitusyhtiö- palvelut	Kauppojen selvitys ja hallinto	Liiketoiminnan tuki	Varainhallinta ja ulkomaantoiminta	Riskienhallinta
Pekka Hujala	Rami Kinnala	Juha Harsu	Jorma Alanne	Jouko Pölönen
Yrityspankki Jarmo Viitanen** Pk-yritys- ja yhteisöasiakkaat Hannu Jaatinen	Omaisuu- denhoito Matti Rantalainen Pankkiiriliike ja sijoitustutkimus Tarja Ollilainen	Varallisuuden- hoito Jussi Huttunen		Säilytys- ja toimeen- panopalvelut Ville-Pekka Veijola
				Tietojärjestelmät Simo Virkki
				Yrityspalvelut Markku Vehmas

I.1.2004 * Johtokunnan jäsen **Johtokunnan varajäsen OKOn johtoryhmän jäsen

Tietoja osakkeenomistajille

Yhtiökokous ja osingonmaksu

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:n (OKO) varsinainen yhtiökokous pidetään keskiviikkona 31.3.2004 klo 13.30 Finlandia-talossa Helsingissä.

Johtokunta esittää, että päätyneeltä tilikaudelta jaetaan osinkoa A-sarjan osakkeille 1,60 euroa ja K-sarjan osakkeille 1,55 euroa osakkeelta. Yhtiökokouksen päättämä osinko maksetaan osakkaalle, joka johtokunnan vahvistamana osingonjaon täsmäytyspäivänä 5.4.2004 on merkitty Suomen Arvopaperikeskus Oy:n pitämään omistaja-luetteloon. Yhtiökokoukselle esitetään, että osinko maksetaan 14.4.2004.

Osavuositarkastukset vuonna 2004

tammi–maaliskuulta	6.5.
tammi–kesäkuulta	5.8.
tammi–syyskuulta	28.10.

Katsaukset julkaistaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Nopeimmin ne ovat saatavissa osoitteesta www.oko.fi.

Osoitteesta www.oko.fi > Lehistöpalvelu > Tiedotetilaukset voi tilata OKOn pörssitiedotteet (ml. osavuositarkastukset) suoraan omaan sähköpostiin.

Vuosikertomustilaukset ja osoitteenmuutokset

OKO ja OP-ryhmä:
IR@oko.fi, puh. (09) 404 2053

Materiaalia sijoittajille www.oko.fi:ssä

Osoitteesta www.oko.fi > OKO sijoituskohteena löytyy tietoa muun muassa OKOn osakkeesta ja sen kurssikehityksestä.

Sijoitustutkimus OKOsta

Seuraavat pankit tai pankkiiriliikkeet ovat ilmoittaneet tekevänsä sijoitustutkimusta OKOsta. OKO ei vastaa esitetyistä arvioista.

Alfred Berg Finland Oyj, puh. (09) 228 321 • CAI Cheuvreux Nordic AB, Tukholma puh. +46 8 723 51 00, Lontoo puh. +44 20 7971 4000 • Conventum Pankkiiriliike Oy, puh. (09) 231 231 • D. Carnegie AB Finland Branch, puh. (09) 618 711 • Evli Pankki Oyj, puh. (09) 476 690 • FIM Pankkiiriliike Oy, puh. (09) 613 4600 • Fox-Pitt, Kelton Ltd., puh. +44 (0 20) 7377 8929 • Handelsbanken Securities, puh. +45 33 418 200 • J.P. Morgan Securities Ltd., puh. +44 (0 20) 7451 8000 • Mandatum Pankkiiriliike Oy, puh. 010 23 610 • Nordea Securities Oyj, puh. (09) 12 341

Sijoittajasuhteiden yhteystiedot

Osakesijoittajille:

Toimitusjohtaja
 Mikael Silvennoinen
 puh. (09) 404 2549
mikael.silvennoinen@oko.fi

Toimitusjohtajan sihteeri
 Tiina Hedberg
 puh. (09) 404 2314
tiina.hedberg@oko.fi

Talousjohtaja
 Marja Huhta
 puh. (09) 404 2037
marja.huhta@oko.fi

Taluspäällikkö
 Olli Kankkunen
 puh. (09) 404 3864
olli.kankkunen@oko.fi

IR@oko.fi

Velkasijoittajille:

Varatoimitusjohtaja
 Timo Ritakallio
 puh. (09) 404 4322
timo.ritakallio@oko.fi

Pankinjohtaja
 Jorma Alanne
 puh. (09) 404 4450
jorma.alanne@oko.fi

Yhteystietoja

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj

Teollisuuskatu 1b
PL 308, 00101 Helsinki
Puhelin (09) 4041
Faksi (09) 404 3646

Okopankki Oyj

Mikonkatu 11 A
PL 670, 00101 Helsinki
Puhelin 010 255 900
Faksi 010 255 6265

Opstock Oy

PL 362, 00101 Helsinki
Puhelin (09) 40 465
Faksi (09) 404 4490

OKO Venture Capital Oy

PL 308, 00101 Helsinki
Puhelin (09) 4041
Faksi (09) 404 4209

www.oko.fi
etunimi.sukunimi@oko.fi

OKO OSUUSPANKKIEN KESKUSPANKKI OYJ

TILINPÄÄTÖS 2003

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj

Postiosoite: PL 308, 00101 Helsinki

Käyntiosoite: Teollisuuskatu 1b, 00510 Helsinki

Puhelin: (09) 4041, faksi: (09) 404 3646

Internet-osoite: www.oko.fi, sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi@oko.fi

---

TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:n (OKO) ja sen konsernin tilinpäätös on laadittu ja esitetty kirjanpitolain ja luottolaitostoiminnasta annetun lain säännösten, valtiovarainministeriön luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevan asetuksen ja Rahoitustarkastuksen määräysten mukaisesti.

TIETOA OSAKKEENOMISTAJILLE

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:n (OKO) varsinainen yhtiökokous pidetään Finlandia-talossa 31.3.2004 klo 13.30.

Johtokunta esittää, että osinkona jaetaan A-sarjan osakkeille 1,60 euroa/osake ja K-sarjan osakkeille 1,55 euroa/osake.

Yhtiökokouksen päättämä osinko maksetaan osakkaalle, joka johtokunnan vahvistamana osingonjaon täsmäytyspäivänä 5.4.2004 on merkitty Suomen Arvopaperikeskus Oy:n pitämään omistajaluetteloon.

Yhtiökokoukselle esitetään, että osinko maksetaan täsmäytysajan päätyttyä 14.4.2004.

SISÄLTÖ

Johtokunnan toimintakertomus	4
Liiketoiminnan tulos ja taloudellinen asema	4
Tulos	4
Tase	5
Taseen ulkopuoliset erät	6
Vakavaraisuus	6
Riskiasema	7
Yhteisvastuu	14
Talletus- ja sijoittajasuoja	14
Muutokset konsernirakenteessa	14
Valmistautuminen IAS/IFRS-standardeihin ja uuteen vakavaraisuussäännöstöön	14
Konsernin näkymät	16
Emopankki OKO	16
Osakepääoma ja osakelajit	16
Osakkeenomistajat	17
Tukholman sivukonttori ja edustustot	17
Hallinto	17
Johtokunta	18
Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet	19
Riskienhallinnan periaatteet	23
Konsernin tuloslaskelma	33
Konsernitase	34
Konserniaikasarjat 1999–2003	36
OKOn tuloslaskelma	37
OKOn tase	38
Tilinpäätöksen liitetiedot	40
Tunnuslukujen laskentakaavat	56
Johtokunnan esitys jakokelpoisten varojen käsittelemisestä	57
Tilintarkastuskertomus	58
Hallintoneuvoston lausunto	59

JOHTOKUNNAN TOIMINTAKERTOMUS

LIIKETOIMINNAN TULOS JA TALOUDELLINEN ASEMA

TULOS

Konsernin liikevoitto kasvoi 174 miljoonaa euroon (96)¹. Tulosta paransi helmikuussa toteutettu OP-Henkivakuutus Oy:n (entinen Henkivakuutusosakeyhtiö Aurum) osakkeiden myynti, jonka tulosvaikutus oli 53 miljoonaa euroa sekä joulukuussa tapahtunut Kiinteistö Oy Aleks-Hermeksen osakekannan myynti, joka paransi liikevoittoa 11 miljoonaa euroa. Vertailukaudella OP-Henkivakuutuksesta yhdistellyn tuloksen heikentävä vaikutus oli 20 miljoonaa euroa. Toisaalta OKOn sijoitukset Pohjola-Yhtymä Oy:n osakkeisiin kasvattivat tuolloin liikevoittoa 10 miljoonaa euroa.

Tuloslaskelmassa OP-Henkivakuutuksen osakkeista saatu 59 miljoonan euron myyntivoitto kirjattiin liiketoiminnan muihin tuottoihin. Yhtiöstä tammikuun ajalta yhdistelty tulososuus oli 6 miljoonaa euroa negatiivinen ja kirjattiin tuloslaskelman erään "Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten voitosta tai tappiosta". Kaupan jälkeen OP-Henkivakuutus ei ole enää OKOn osakkuusyhtiö, eikä sitä yhdistellä konsernin tilinpäätökseen.

Neljästä liiketoiminta-alueesta muodostuvan perusliiketoiminnan liikevoitto oli 131 miljoonaa euroa (119). Liikevoitto pieneni Vähittäispankkitoiminnassa, mutta parani muilla liiketoiminta-alueilla.

Oman pääoman tuotto oli 18,5 prosenttia (10,0) ja osakekohtainen tulos 2,66 euroa (1,34). Kulujen suhde tuottoihin oli 45 prosenttia (56). Ilman OP-Henkivakuutuksen osakkeiden myynnin vaikutusta suhde oli 55 prosenttia ja oman pääoman tuotto 13,0 prosenttia. OKOn pitkän aikavälin tavoitetaso kulu-tuotto-suhteelle

Konsernin tuloskehitys Milj. €	2003	2002	Muutos %
Tuotot (sis. palkkiokulut)	324	241	34
Kulut (pl. palkkiokulut)	139	130	7
Luottotappiot ja arvonalentumiset	7	-2	
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksista	-3	-17	
Liikevoitto	174	96	81

on 55 prosenttia ja oman pääoman tuotolle 14 prosenttia.

Tilinpäätössiirtojen, verojen ja vähemmistön osuuden jälkeen konsernin tilivuoden voitto oli 126 miljoonaa euroa (62).

RAHOITUSKATE JA ARVOPAPERIKAUPAN NETTOTUOTOT

Rahoituskate pysyi edellisen vuoden tasolla eli 161 miljoonassa eurossa. Saamistodistusten kaupan nettotappio oli 15 miljoonaa euroa (-17).

Rahoituskate ilman Treasury-toiminnan rahoituskatetta oli 120 miljoonaa euroa (118).

Treasury-toiminnasta konsernin rahoituskatteeseen ja arvopaperikaupan nettotuottoihin sisältyviin saamistodistusten kaupan nettotuottoihin kirjattu tulos oli yhteensä 26 miljoonaa euroa (25).

Osakekaupan nettotuotot olivat 6 miljoonaa euroa (4). Tuottoja kasvatti erityisesti Opstockin myymien OMHEXin osakkeiden 2 miljoonan euron myyntivoitto. Vertailukauden lukuun sisältyivät 2 miljoonan euron tuotot Pohjolan osakkeista. Noteerattujen osakkeiden kirjaamattomat arvonnousut olivat vuoden lopussa 26 miljoonaa euroa (3). Kasvu johtui pääosin OKOn omistamista OMHEXin osakkeista.

¹ Sulussa on vertailuluku vuodelta 2002. Tuloslaskelma- ja muiden kertymättyypisten lukujen osalta vertailuna on tammi-joulukuun 2002 luku. Tase- ja muiden poikkileikkaustyyppisten lukujen osalta vertailuna on edellisen tilinpäätösajankohdan (31.12.2002) luku.

MUUT TUOTOT

Osinkotuotot olivat 9 miljoonaa euroa (13). Vuoden 2003 tuottoihin sisältyivät vajaan 4 miljoonan euron lisäosingot HEX Oyj:ltä ja vertailukauden tuottoihin 7 miljoonan euron osinkotuotot Pohjolan osakkeista.

Valuuttatoiminnan nettotuotot alenivat 6 miljoonaan euroon (7).

Palkkiokuluilla oikaistut palkkiotuotot kasvoivat runsaan viidenneksen 66 miljoonaan euroon (55). Kasvu kertyi erityisesti antolainauksesta, maksuliikkeestä ja arvopapereiden liikkeeseenlaskusta. Palkkiot arvopapereiden välityksestä sen sijaan alenivat.

Palkkiotuotot (netto) Milj. €	2003	2002	Muutos %
Antolainauksesta	14	12	19
Maksuliikkeestä	16	13	30
Arvopapereiden välityksestä	10	11	-17
Arvopapereiden liikkeeseen laskusta	5	1	
Omaisuuksien hoidosta	10	9	9
Takauksista	5	4	6
Muut palkkiotuotot	7	4	57
Yhteensä	66	55	21

Liiketoiminnan muut tuotot olivat 90 miljoonaa euroa (19). Kasvu johtui OP-Henkivakuutuksen osakkeiden myyntivoitosta ja Kiinteistö Oy Aleksis-Hermeksen osakekannan myynnistä.

KULUT

Kulut ilman palkkiokuluja kasvoivat 7 prosenttia 139 miljoonaan euroon (130).

Hallintokulut nousivat 7 prosenttia 103 miljoonaan euroon (96). Tästä runsas puolet oli henkilöstökuluja. Ne kasvoivat 9 prosenttia, mikä johtui henkilömäärän, palkkojen ja henkilösivukulujen noususta. Konserniyhtiöiden palveluksessa oli kertomusvuoden aikana keskimäärin 1 138 henkilöä (1 117). Vuoden lopussa henkilöstön määrä oli 1 113 henkilöä (1 092).

LUOTTOTAPPIOT JA ARVONALENTUMISET

Uusia luotto- ja takaustappioita sekä kohdistettuja luottotappiovarauksia kirjattiin yhteensä vajaan 6 miljoonaa euroa (6). Luottotappiopalausten ja kohdistettujen

luottotappiovarausten vähennysten yhteismäärä oli 3 miljoonaa euroa (8). Luotto- ja takaustappioiden nettomääräinen tulosvaikutus oli täten 2 miljoonaa euroa negatiivinen (2 positiivinen).

OKO omistaa 19 prosenttia kiinteistösiirtoyhtiö Oy Realinvest Ab:n osakkeista. OKO alensi omistamiensa Realinvestin osakkeiden arvoa 4 miljoonaa euroa vastaamaan paremmin osuuttaan yhtiön omaisuuden arvosta.

OSUUS OSAKKUUSYHTIÖIDEN TULOISTA

Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksista oli 3 miljoonaa euroa tappiollinen (-17). OP-Henkivakuutuksesta ennen osakkeiden myyntiä yhdistelty tammikuun tulos oli 6 miljoonaa euroa tappiollinen (-20). Osuus OP-Kotipankki Oyj:n tuloksista oli 2 miljoonaa euroa (1) ja muiden osakkuusyhtiöiden tuloksista yhteensä miljoona euroa (1).

TASE

Vuoden lopussa tase oli 14,8 miljardia euroa (12,7).

Konsernin tase Milj. €	31.12. 2003	31.12. 2002	Muutos %
Luottokanta	7 390	6 746	10
Saamiset luottolaitoksilta	2 679	1 816	47
Saamistodistukset	2 910	3 245	-10
Muut vastaavat	1 775	901	97
Vastaavaa	14 754	12 709	16
Yleisön talletukset	2 038	1 926	6
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	4 831	4 152	16
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	4 779	4 144	15
Muut vastattavat	2 373	1 853	28
Oma pääoma	733	633	16
Vastattavaa	14 754	12 709	16

LUOTONANTO

Luottokanta leasingkohteet mukaan lukien kasvoi vajaan 10 prosenttia 7,4 miljardiin euroon. Yrityspankkitoiminnassa lisäys oli 7 prosenttia ja Vähittäispankkitoiminnassa 17 prosenttia. Luottokannan osuus taseesta oli puolet.

Järjestämättömien ja nollakorkoisten saamisten määrä oli vuoden lopussa 18 miljoonaa euroa (16).

Niiden osuus luotto- ja takauskannasta oli 0,2 prosenttia (0,2). Saamia pienentäviä kohdistettuja luottotapiovarauksia oli kertomusvuoden lopussa kaikkiaan 25 miljoonaa euroa (27).

Saamiset luottolaitoksilta – pääosin osuuspankeilta – kasvoivat 2,7 miljardiin euroon (1,8). Osuuspankki-saamiset lisääntyivät 0,6 miljardia euroa. Luottolaitos-saamisten osuus taseesta oli vajaa viidennes.

MUUT SJOITUKSET

Konserniyhtiöiden omistamien muiden kuin kiinteistö-yhtiöosakkeiden määrä oli vuoden lopussa 119 miljoonaa euroa (150). Osakeomistuksia pienensi etenkin OP-Henkivakuutuksen osakkeiden myynti.

Kiinteistöomistusten vähentäminen jatkui kertomusvuonna. Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden kirjanpitoarvo aleni 113 miljoonaan euroon (159). Kiinteistöomistuksiin sitoutunut pääoma väheni 131 miljoonaan euroon (182). Omassa käytössä oleviin kiinteistöihin sitoutunut pääoma oli 40 miljoonaa euroa (42). Kiinteistöomistuksiin sitoutuneen pääoman osuus taseesta oli vajaa prosentti. Lisäksi omistukset kiinteistö-sijoitusyhtiössä olivat 27 miljoonaa euroa.

RAHOITUS

Yleisön talletusten määrä kasvoi 6 prosenttia 2,0 miljardiin euroon (1,9). Niiden osuus taseesta oli 14 prosenttia.

Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille kasvoivat 4,8 miljardiin euroon (4,2). Valtaosa näistä veloista oli osuuspankkien OKOon tekemiä talletuksia. Osuuspankkien talletukset OKOssa pysyivät edellisen vuoden lopun tasolla eli 3,2 miljardissa eurossa. Velat Suomen Pankille nousivat 1,2 miljardiin euroon (0,6). Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille muodostivat 33 prosenttia taseesta.

Yleiseen liikkeeseen laskettujen velkakirjojen määrä kasvoi 4,8 miljardiin euroon (4,1). Joukkovelkakirjojen osuus lisäyksestä oli noin 0,5 miljardia euroa ja sijoitustodistusten 0,2 miljardia euroa. Näiden velkojen osuus taseesta oli 32 prosenttia.

Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla, olivat edellisen vuoden lopun tasolla eli 0,4 miljardia euroa. Rahoitustarkastus myönsi lokakuussa

OKOlle luvan toissijaisiin omiin varoihin luettavan 10 miljoonan Yhdysvaltain dollarin perpetuaalilainan takaisinostoon. Lainasta oli vuoden loppuun mennessä ostettu takaisin puolet.

OMA PÄÄOMA

Oma pääoma oli vuoden lopussa 733 miljoonaa euroa (633). Jakokelpoinen oma pääoma oli 146 miljoonaa euroa.

TASEEN ULKOPUOLISET ERÄT

Takausten ja muiden taseen ulkopuolisten sitoumusten määrä kasvoi 3,6 miljardiin euroon (3,2), mikä johtui pääosin käyttämättömien luottojärjestelyjen määrän kasvusta 2,1 miljardiin euroon (1,6). Takausten ja takuu-vastuiden määrä aleni 1,1 miljardiin euroon (1,2).

Johdannaissopimusten luottovasta-arvo kasvoi 149 miljoonaan euroon (121).

VAKAVARAISUUS

Vakavaraisuussuhde oli 11,0 prosenttia. Ensisijaisten omien varojen suhde riskipainotettuihin sitoumuksiin oli 7,0 prosenttia eli pitkän aikavälin tavoitetasolla. Riskipainotetut sitoumukset kasvoivat 9 prosenttia. Ensisijaisten omien varojen määrä lisääntyi 58 miljoonaa euroa. Tilikauden voitosta on vähennetty johtokunnan osingonjakoesityksen mukainen osinko-osuus. Tois-

Milj. €	31.12.2003	31.12.2002
Omat varat		
Ensisijaiset	620	561
Toissijaiset	364	366
Vähennykset *)	-13	-33
Yhteensä	971	894
Riskipainotetut saamiset, sijoitukset ja taseen ulkopuoliset sitoumukset	8 792	8 039
Vakavaraisuussuhde, %	11,0	11,1
Vakavaraisuussuhde ensisijaisilla omilla varoilla, %	7,0	7,0

*) Rahoitustarkastuksen antaman Luottolaitoslain 75§:n 5 momentin mukainen poikkeusluvan perusteella omista varoista ei ole vähennetty seuraaviin OKO Venture Capital Oy:n hallinnoimiin pääomarahastoihin tehtyjä 7 miljoonan euron sijoituksia: Promotion Equity I Ky, Promotion Capital I Ky, Promotion Rahasto II Ky ja Promotion Bridge I Ky.

sijaisten omien varojen määrä pysyi lähes edellisen vuoden lopun tasolla.

Vakavaraisuussuhde oli vuoden 2001 lopussa 12,8 prosenttia, vuoden 2000 lopussa 11,4 prosenttia ja vuoden 1999 lopussa 12,5 prosenttia.

OP-ryhmän vakavaraisuussuhde nousi 15,4 prosenttiin edellisen vuoden lopun 15,2 prosentista. Vuonna 2001 vastaava luku oli 15,1 prosenttia, vuonna 2000 13,7 prosenttia ja vuoden 1999 luku oli 12,4 prosenttia.

RISKIASEMA

RISKINKANTOKYKY

Riskinkantokyky oli vuoden 2003 lopussa 7 prosentin tavoitetasoin mukainen, vaikka riskipainotetut sitoumukset kasvoivat edellisestä vuodesta 9 prosenttia.

Riskienhallintaa ja ohjausta on seikkaperäisesti kuvattu tilinpäätöksen sivuilla 23–32.

LUOTTORISKIASEMA

Luottoriskitarkastelussa seurataan kokonaisvastuiden määrän ja asiakkaiden luottokelpoisuuden kehitystä. Kokonaisvastuu tarkoittaa luottoriskille alttiiden saamisten ja taseen ulkopuolisten erien yhteismäärää. Kokonaisvastuu sisältää sekä koron että pääoman, josta on vähennetty kohdistettu luottotappiovaraus.

Konsernin kokonaisvastuut olivat vuoden 2003 lopussa 18,2 miljardia euroa eli 19 prosenttia suuremmat kuin edellisellä vuonna. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä olivat yli 40 prosenttia kokonaisvastuista. Ne kasvoivat vuoden aikana 0,8 miljardia euroa eli 12 prosenttia. Luottolaitossaamisten ja saamistodistusten yhteenlaskettu osuus kokonaisvastuista oli runsas kolmannes.

KOKONAISVASTUUT

Kokonaisvastuiden asiakasryhmittelyssä voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin on luettu asuntoyhteisöjen lisäksi myös asunto- ja asuinkiinteistöjen hallinta-toimialan vastuut. Tältä osin asiakasryhmittely poikkeaa viranomaisraportoinnin sektorijaosta, jossa asuntoyhteisöt sisältyvät yritysvastuisiin.

Suurin asiakasryhmä oli yritysasiakkaat, joiden osuus kokonaisvastuista oli 36 prosenttia. Yritysasiakkaiden

vastuut muodostuivat pääosin luotoista ja takauksista. Yritysvastuiden kasvuvauhti hidastui vuoteen 2002 verrattuna. Vuonna 2003 yritys vastuut kasvoivat 0,4 miljardia euroa eli 6 prosenttia. Yritysvastuiden rakennetta on analysoitu tarkemmin kohdassa yritys vastuut.

Rahoitus- ja vakuutuslaitosasiakkaiden osuus kokonaisvastuista oli vuoden 2003 lopussa 4,7 miljardia euroa eli 26 prosenttia. Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta kasvoivat merkittävästi vuoden 2002 loppuun verrattuna. Rahoitus- ja vakuutuslaitoksiin sisältyy myös saamiset keskuspankeilta. Rahoitus- ja vakuutuslaitosten vastuut koostuivat pääosin annetuista talletuksista ja sijoituksista rahoitus- ja vakuutuslaitosten liikkeeseen laskemiin saamistodistuksiin. Moody'sin luottokelpoisuusluokituksen mukaan vähintään A3-reitattujen vastapuolten osuus rahoitus- ja vakuutuslaitosasiakkaiden vastuista oli yli 80 prosenttia.

Osuuspankkien ja OPK-yhtiöiden osuus kokonaisvastuista oli 14 prosenttia. Tämän asiakasryhmän vastuut kasvoivat vuoden aikana 0,7 miljardia euroa 2,5

Kokonaisvastuut eriteltyinä

	31.12.2003		31.12.2002	
	Mrd. €	%	Mrd. €	%
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	7,6	42	6,8	44
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	3,6	20	1,9	12
Saamistodistukset	2,9	16	3,3	22
Nostamattomat luotot ja käyttämättömät limiitit	2,3	13	1,7	11
Takaukset ja remburssit	1,2	7	1,1	7
Johdannaissopimukset	0,1	1	0,1	1
Muut taseen ulkopuoliset erät	0,5	3	0,4	3
Yhteensä	18,2	100	15,3	100

Kokonaisvastuut vastapuolittain

	31.12.2003		31.12.2002	
	Mrd. €	%	Mrd. €	%
Yritykset	6,6	36	6,3	41
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	4,7	26	3,5	23
Osuuspankit ja OPK-yhtiöt	2,5	14	1,8	12
Yksityisasiakkaat	2,1	12	1,7	11
Voittoa tavoittelemattomat	1,6	9	1,3	8
Julkisyhteisöt	0,6	3	0,7	5
Yhteensä	18,2	100	15,3	100

miljardiin euroon. Osuuspankkien ja OPK-yhtiöiden vastuiden luottoriskiä voidaan pitää erittäin alhaisena.

Yksityisasiakkaiden suhteellinen osuus kokonaisvastuista pysyi edellisen vuoden tasolla. Vastuut kasvoivat 0,4 miljardia euroa eli 22 prosenttia, ja olivat vuoden 2003 lopussa 2,1 miljardia euroa. Yksityisasiakkaiden vastuista 70 prosenttia oli asuntoluottoja. Yksityisasiakkaiden vastuisiin liittyvää luottoriskiä voidaan pitää hyvin alhaisena ottaen huomioon luottoriskin hajautuminen suuren asiakasmäärän perusteella sekä sopimukseen liittyvät pääosin turvaavat vakuudet. Yksityisasiakkaiden vastuista alle 15 prosenttia oli sellaisia, joissa asiakaskohtainen vastuu ylitti kaksisataatuhatta euroa.

Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen vastuut kasvoivat 0,3 miljardia euroa eli 26 prosenttia ja olivat vuoden 2003 lopussa 1,6 miljardia euroa. Asuntoyhteisöjen ja yleishyödyllisten rakennuttajien osuus vastuista oli 89 prosenttia. Asiakasryhmän vastuista 60 prosenttia oli joko reitattujen yleishyödyllisten rakennuttajien vastuita tai kuntien tai kaupunkien omistamien asuntoyhteisöjen vastuita. Asiakasryhmään kuuluvilla asiakkaila on useimmiten myös turvaavat vakuudet, joten voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin liittyvää luottoriskiä voidaan pitää hyvin alhaisena.

Julkisyhteisöjen vastuut olivat 0,1 miljardia euroa edellisvuotta pienemmät. Pääosa julkisyhteisöjen 0,6 miljardin euron vastuista oli kunnille ja kuntayhtymille myönnettyjä luottoja sekä valtion liikkeeseen laskemia saamistodistuksia. Julkisyhteisöjen vastuita voidaan pitää riskittöminä.

SUURET ASIAKASVASTUUT

Suuriksi asiakasvastuiksi lasketaan ne yritysasiakkaat, joiden vastuiden määrä ylittää 10 prosenttia konsernin omista varoista. Vuoden 2003 lopussa konsernin omat varat olivat 971 miljoonaa euroa eli 77 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuotta aiemmin.

Suurten asiakasvastuiden määrä oli vuoden 2003 lopussa 1,6 miljardia euroa eli 163 prosenttia konsernin omista varoista. Suuret asiakasvastuut muodostuivat 10 asiakaskonsernista ja niiden yhteenlasketut vastuut olivat 24 prosenttia yritys vastuista. Suuret asiakasvastuut laskivat edellisestä vuodesta 0,6 miljardia euroa, koska

omien varojen kasvun seurauksena 8 asiakaskonsernin vastuut eivät enää ylittäneet 10 prosentin rajaa.

YRITYSVASTUUT

Investointitason yritysten eli rating-luokkiin 1–4 kuuluvien yritysten vastuiden määrä oli vuoden 2003 lopussa 2,6 miljardia euroa, mikä on 0,1 miljardia euroa vähemmän kuin vuoden 2002 lopussa. Investointitason yritysten vastuiden suhteellinen osuus laski vuoden aikana 43 prosentista 40 prosenttiin lähinnä ratingmuutosten seurauksena. Vastaavasti rating-luokkien 5 - 6 osuus kasvoi 3 prosenttiyksiköllä. Muissa ratingluokissa vastuiden suhteelliset muutokset olivat alle yhden prosenttiyksikön. Kahteen heikoimpaan ratingluokkaan (luokat 11 ja 12) kuuluvien yritysten vastuut olivat 13 miljoonaa euroa eli 0,2 prosenttia yritys vastuista. Kahden heikoimman rating-luokan vastuista suurin osa oli metalli- tai metsäteollisuustoimialan yritysten vastuita.

Rating-jakauma on esitetty vastapuolten ratingluokkien perusteella. Jakaumassa ei ole otettu huomioon vastuulle saatuja vakuuksia tai takauksia.

Luokittelemattomien yritys vastuiden 0,7 miljardin euron määrästä merkittävä osa oli joko elinkeinonharjoittajille, kiinteistöyhtiöille tai pienille yritysasiakkaille myönnettyjä luottoja. Luokittelemattomien asiakkaiden keskimääräinen vastuu oli alle 50 000 euroa.

Rahoitettaessa parhaisiin rating-luokkiin kuuluvia yrityksiä käytetään aktiivisesti rahoittajan asemaa turvaavia kovenantteja. Heikoimpien rating-luokkien yrityksiä rahoitettaessa riskiä pienennetään vakuuksilla ja takauksilla.

Yritysvastuut rating-luokittain

Rating-luokka	S&P vastaavuus	31.12.2003		31.12.2002	
		Mrd. €	%	Mrd. €	%
1-2	AAA - A-	0,2	3	0,1	2
3-4	BBB+ - BBB-	2,4	37	2,6	41
5-6	BB+ - BB	1,9	29	1,6	26
7-8	BB- - B+	1,0	15	1,0	15
9-10	B - C	0,4	5	0,3	5
11-12	D	0,0	0	0,0	0
Luokittelematon		0,7	11	0,7	11
Yhteensä		6,6	100	6,3	100

Suurimman toimialan eli metalliteollisuuden osuus-yritysvastuista oli 17 prosenttia. Metalliteollisuuden vastuista hieman alle 60 prosenttia oli investointitason yritysten vastuista. Yritysassiakkaiden luottoriskipolitiikan mukaan yksittäisen toimialan osuus yritysvastuista saa olla enintään 18 prosenttia. Neljä suurinta toimialaa, joiden suhteellinen osuus yritysvastuista ylitti 10 prosenttia, olivat edelleen metalliteollisuus, metsäteollisuus, kauppa ja rakentaminen. Merkittävimmät muutokset toimialajakaumassa olivat kaupan vastuiden kasvu 0,2 miljardia euroa sekä elintarviketeollisuuden vastuiden väheneminen 0,2 miljardia euroa.

Yritysvastuut toimialoittain

Toimiala	31.12.2003		31.12.2002	
	Mrd. €	%	Mrd. €	%
Metalliteollisuus	1,1	17	1,0	16
Metsäteollisuus	0,8	12	0,8	13
Kauppa	0,8	12	0,6	10
Rakentaminen	0,7	11	0,7	11
Muu teollisuus	0,5	7	0,5	8
Elintarviketeollisuus	0,4	7	0,6	9
Muiden kiinteistöjen hallinta	0,4	6	0,3	5
Energian tuotanto	0,4	6	0,3	6
Kuljetus ja liikenne	0,3	5	0,3	5
Palvelut	0,3	5	0,3	5
Tietoliikenne ja elektroniikka	0,3	4	0,3	4
Viestintä ja kustantaminen	0,2	3	0,2	3
Muut toimialat	0,3	5	0,3	5
Yhteensä	6,6	100	6,3	100

Yritysvastuiden jakauma asiakkaan vastuun määrän mukaan

Vastuun määrä	Mrd. €		%
Milj. €	Mrd. €		%
0-1	1,2		18
1-10	1,4		21
10-50	2,0		30
50-100	1,2		18
100-	0,8		12
Yhteensä	6,6		100

Yritysvastuista 39 prosenttia oli sellaisia, joissa asiakkaan vastuun määrä on enintään 10 miljoonaa euroa. 50 miljoonaa euroa ylittävien asiakaskohtaisten vastuiden osuus yritysvastuista oli 30 prosenttia.

MAARISKI

Toissijaisen maariskin määrä, pois lukien Suomi, oli vuoden 2003 lopussa 1,6 miljardia euroa eli 0,3 miljardia euroa enemmän kuin vuotta aiemmin. Suurin osa maariskistä muodostuu ulkomaisille pankeille annetuista talletuksista ja sijoituksista ulkomaisiin joukkovelkakirjalainoihin. Kaupan rahoituksen ja maksuliikenteen osuus maariskistä oli vähäinen. Kahteen parhaaseen maariskiryhmään 1 - 2 kuuluvien vastuiden osuus toissijaisesta maariskistä oli 96 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 98 prosenttia.

Maariskiryhmään 2 kuuluvan Kiinan toissijainen maariski oli vuoden vaihteessa 28 miljoonaa euroa. Vuoden 2003 aikana suhteellisesti eniten kasvoi ryhmän 4 toissijainen maariski, joka muodostuu pääasiassa Turkin, Brasilian ja Venäjän maariskeistä.

Toissijainen maariski maariskiryhmittäin

OKOn maa-riskiryhmä	Moody's vastaavuus	31.12.2003		31.12.2002	
		Milj. €	%	Milj. €	%
Ryhmä 1	Aaa	1 428	92	1 176	93
Ryhmä 2	Aa1 - A3	72	4	70	5
Ryhmä 3	Baa1 - Baa3	6	0	3	0
Ryhmä 4	Ba1 - B3	53	3	17	1
Ryhmä 5	Caa1 - C	0	0	2	0
Yhteensä		6,6	100	6,3	100

ERÄÄNTYNEET MAKSUERÄT JA ONGELMALUOTOT

Erääntyneiden maksuerien määrä oli joulukuun 2003 lopussa 13 miljoonaa euroa eli 1 miljoonaa euroa suurempi kuin vuotta aiemmin. Erääntyneiden maksuerien osuus luotto- ja takauskannasta oli 0,2 prosenttia eli samalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin.

Järjestämättömien ja nolלקorkoisten saamisten määrä kasvoi 2 miljoonaa euroa ja oli vuoden 2003 lopussa 18 miljoonaa euroa. Järjestämättömien ja nolלקorkoisten saamisten osuus luotto- ja takauskannasta oli 0,2 prosenttia eli samalla tasolla kuin vuoden 2002 lopussa.

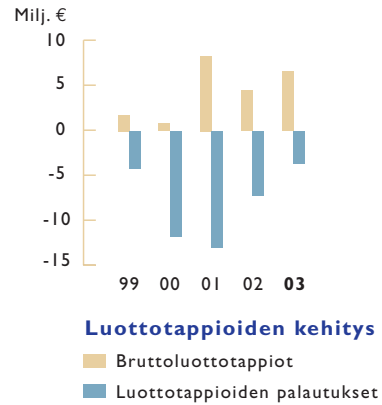
Saamisia pienentäviä kohdistettuja luottotappiovarauksia oli vuoden 2003 lopussa 25 miljoonaa euroa. Näistä 12 miljoonaa euroa kohdistui järjestämättömiin saamisiin. Vuotta aiemmin kohdistettuja luottotappio-

varauksia oli 27 miljoonaa euroa, joista järjestämättömiin saamisiin kohdistui 14 miljoonaa euroa.

Vuonna 2003 uusia luotto- ja takaustappioita sekä kohdistettuja luottotappiovarauksia kirjattiin 6 miljoonaa euroa eli saman verran kuin vuotta aiemmin. Luottotappiopalausten ja purettujen kohdistettujen luottotappiovarausten yhteismäärä oli 3 miljoonaa euroa eli 5 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2002. Luotto- ja takaustappioiden nettomääräinen tulosvaikutus oli 2 miljoonaa euroa negatiivinen. Uusista luotto- ja takaustappioista sekä kohdistetuista luottotappiovarauksista miljoona euroa kohdistui yksityisasiakkaisiin ja 5 miljoonaa euroa yritysasiakkaisiin, lähinnä tietoliikenne- ja elektroniikkatoimialan yrityksiin.

Luottoriskin osalta riskinottohalukkuuden tavoitteen on, ettei luottotappioiden ja tehtyjen luottotappiovarausten nettomäärä suhdannekierron aikana ylitä 10 prosenttia konsernin vuosituotoista tai 0,35 prosenttia luotto- ja takauskannasta. Vuonna 2003 nettomääräisten

luotto- ja takaustappioiden osuus vuosituotoista oli 0,7 prosenttia ja luotto- ja takauskannasta 0,03 prosenttia, kun ne vuotta aiemmin olivat -0,7 prosenttia vuosituotoista ja -0,02 prosenttia luotto- ja takauskannasta.

ARVIO LUOTTORISKIASEMAN KEHITYKSESTÄ

Konsernin luottoriskiasema on pysynyt vakaana. Luotto- ja takaustappioiden määrän uskotaan kasvavan vain hieman tulevina vuosina, mikäli toimintaympäristössä tai asiakkaiden taloudellisessa tilanteessa ei tapahdu odottamattomia muutoksia. Luottotappiopalausten ja purettujen luottotappiovarausten määrän odotetaan pienenevän, minkä seurauksen nettomääräisten luotto- ja takaustappioiden arvioidaan kasvavan lievästi. Arvio perustuu ongelmaluottojen vähäiseen määrään ja kokonaisvastuiden maltilliseen luottoriskitasoon.

MARKKINARISKIASEMA

Markkinariskien osuus konsernin riskipainotetuista sitoumuksista oli vuoden vaihteessa 6 prosenttia.

Konsernin markkinariskit pysyivät koko vuoden maltillisilla tasoilla. Riskin hajauttamisesta eri riskilajeihin saatava hyöty eli portfolioefekti oli merkittävä.

Kaupankäyntitoiminnan korkoriski oli pieni. Konsernin korkoriskistä 56 prosenttia oli vuoden vaihteessa euromääräistä ja 41 prosenttia dollarimääräistä. Dollarimääräinen korkoriski oli pääosin kaupankäyntitoiminnan korkoriskiä. Konsernin korkoriskistä 71,4 prosenttia oli varainhallinnan korkoriskiä.

Korkoriskistä syntynyt tulos oli hyvä niin varainhallinnassa kuin kaupankäyntitoiminnassakin. Alhainen

Järjestämättömät saamiset

Milj. €

31.12.2003	Yksityisasiakkaat	Yrityisasiakkaat	Muut asiakkaat	Yht.
Järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset	7	8	3	18
Järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset, % luotto- ja takauskannasta	0,4	0,2	0,2	0,2
Kohdistetut luottotappiovaraukset	3	18	4	25
31.12.2002	Yksityisasiakkaat	Yrityisasiakkaat	Muut asiakkaat	Yht.
Järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset	8	8	0	16
Järjestämättömät ja nollakorkoiset saamiset, % luotto- ja takauskannasta	0,4	0,2	0	0,2
Kohdistetut luottotappiovaraukset	4	19	4	27

korkotaso vaikutti konsernin rahoituskatteen kertymiseen erityisesti vähittäispankkitoiminnan otto- ja antolainauksen välisen korkoeron kaventuessa.

Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo oli vuodenvaihteessa 56,1 miljoonaa euroa, josta vaihdettaviin vastaaviin oli kirjattu 29,3 miljoonaa euroa. Vaihdettaviin vastaaviin kirjatuista osakkeista kolme suurinta toimialaa ja niiden suhteelliset osuudet olivat: metsäteollisuus 25 prosenttia, metalliteollisuus 22 prosenttia sekä viestintä ja kustannus 9 prosenttia. Pysyviin vastaaviin oli kirjattu OMHEXin osakkeita markkina-arvoltaan 26,8 miljoonaa euroa. Sijoitukset pääomasijoitusrahastoihin olivat 20,4 miljoonaa euroa, minkä lisäksi sitovia sijoituslupauksia oli 17,0 miljoonaa euroa.

Osakekurssit nousivat vuoden aikana, minkä seurauksena osakkeista kertynyt tulos oli hyvä.

OKOn yön yli -valuuttapositio sekä sen riski olivat pieniä koko vuoden. Vuodenvaihteessa nettovaluutta-

OKO-konsernin markkinariskiasema

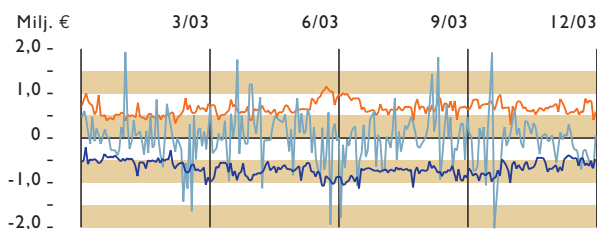
Milj. €	31.12.2003	Keskimäärin 2003	Keskiahajonta
Korkoriski *)			
Konserni yhteensä	5,8	8,9	2,5
- josta Varainhallinta	5,9	5,9	4,3
Osakesalkun			
markkina-arvo	29,3	24,7	2,1
OMHEX osakkeet	26,8	25,0	1,0
Pääomasijoitusrahastot ml.			
sijoituslupaukset	34,7	34,0	2,5
Nettovaluuttapositio	3,2	1,6	2,1

*) 1 %-yksikön muutoksen vaikutus kassavirtojen nykyarvoon (valuuttojen itseisarvot yhteensä)

OKOn markkinariskin VaR

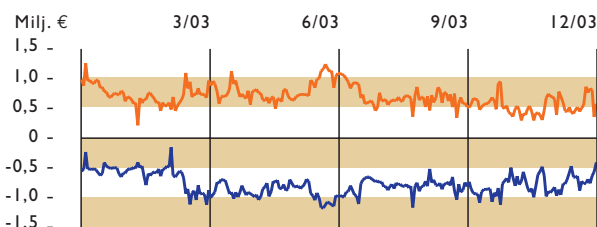
Value at Risk

Milj. €	31.12.2003	Keskimäärin 2003	Keskiahajonta
OKO yhteensä	-0,47	-0,67	0,15
Korkoriski	-0,39	-0,70	0,19
Varainhallinta	-0,37	-0,51	0,15
Osakeriski	-0,43	-0,46	0,09
Valuuttariski	-0,04	-0,01	0,01
Portfolioefekti	0,39		

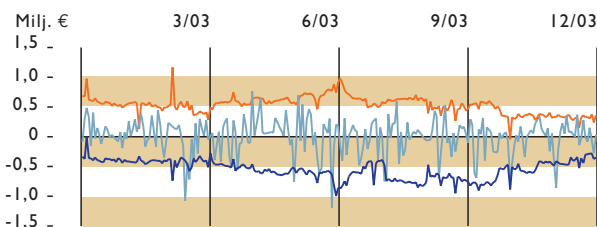
OKOn kokonais-VaR 2003

97,5 % fraktiili Backtest VaR (2,5 %)

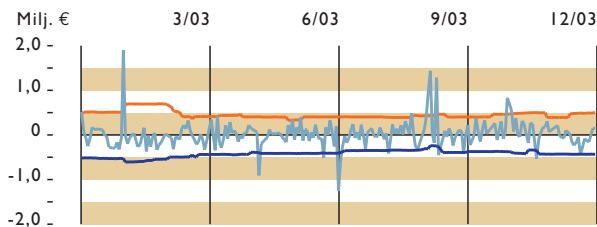
OKOn varainhallinnan korkoriskin VaR 2003

97,5 % fraktiili VaR (2,5 %)

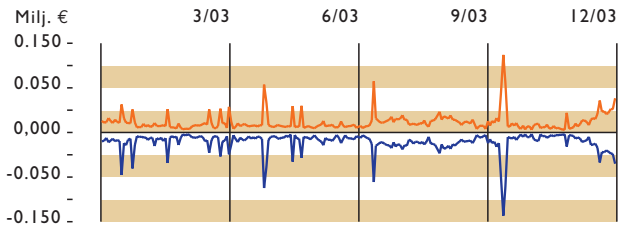
OKOn osake-VaR 2003

97,5 % fraktiili Backtest VaR (2,5 %)

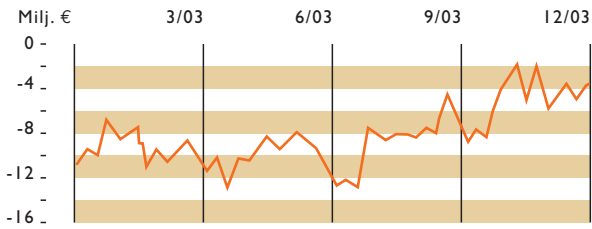
OKOn osake-VaR 2003

97,5 % fraktiili Backtest VaR (2,5 %)

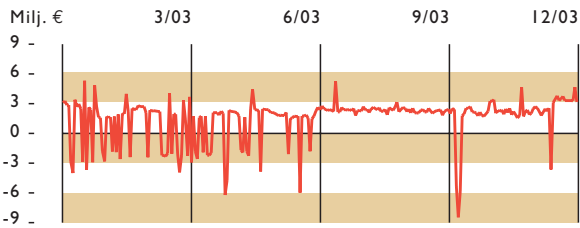

OKOn valuutta-VaR 2003

■ 97,5 % fraktiili ■ VaR (2,5 %)

OKO-konsernin euromääräinen korkoriski 2003

OKOn kokonaisnettovaluuttapositio 2003

positio oli 3,2 miljoonaa euroa. Valuuttakaupan tulos oli hyvä suhteessa asetettuun tavoitteeseen perustuen pääosin päivänsisäiseen trading-toimintaan.

Optiliiketoiminnassa ja indeksilainoja liikkeeseen laskettaessa ei otettu markkinariskejä, vaan syntyneet riskit katettiin vastakaupoin.

JOHDANNAISLIIKETOIMINTA

Tilinpäätöksen liitetiedossa 50 on esitetty konsernin johdannaiset käyttötarkoituksen mukaan eriteltyinä.

Koronvaihtosopimuksia tehtiin aikaisempaa enemmän suojautumistarkoituksessa, millä varaudutaan korkotason muutoksiin. Indeksilainojen lisätuottojen suojauksessa käytetyt osake- ja luottojohdannaiset lisääntyivät uusien indeksilainojen liikkeeseenlaskun johdosta.

Kaupankäyntitoiminnassa koronvaihtosopimusten volyyymi on pienentynyt johtuen lyhyiden koronvaihtosopimusten käytön vähentymisestä rahamarkkina-positiosta. Pankki on lisännyt valuuttatermiinien käyttöä kaupankäyntitoiminnassa. Dollarin vahvistuminen on lisännyt valuuttajohdannaisten asiakaskysyntää.

Luottokannan ja velkojen korkoriskiltä suojaaviksi merkittyjen johdannaisten kirjaamaton markkina-arvo oli -0,4 miljoonaa euroa. Sijoitussalkun korkoriskiltä suojaavaksi merkittyjen johdannaisten kirjaamaton markkina-arvo oli -6,5 miljoonaa euroa. Tase-eriin, joita johdannaisilla on suojattu, sisältyy vastaavan suuruinen positiivinen korkotason muutoksiin perustuva arvostus.

RAHOITUSRISKI

Tilinpäätöksen liitetiedossa 42 on esitetty keskeisten tase-erien maturiteettijakauma (osuuspankkien likviditeettireservi- ja yleisön käyttelytilitalletukset lyhimmissä aikaluokassa sekä kaupankäyntisalkkujen saamistodistukset eräpäivän mukaan luokiteltuina).

Pankin pääasiallinen rahoitusvaluutta on euro. Pitkistä lainoista euromääräisiä oli 1,7 miljardia euroa (85 prosenttia). Pitkiä lainoja on laskettu liikkeeseen myös dollari- (216 milj. USD), Sveitsin frangi- (45 milj. CHF) ja jenimääräisinä (10 mrd. JPY), joiden valuuttariskit on suojattu koron- ja valuutanvaihtosopimuksin.

Osuuspankkien markkinaehtoiset talletukset olivat noin 21 prosenttia konsernin varainhankinnasta. Yleisön talletukset olivat 14 prosenttia OKO-konsernin varainhankinnasta. Aikaluokkiin määrittelemättömien käyttely- ja jatkuvien tuottotilien osuus oli noin 8 prosenttia. Pitkäaikaisen varainhankinnan osuutta kasvatettiin noin 8 prosentista 13 prosenttiin.

OKO-konsernin suurin varainhankintaerä oli liikkeeseen lasketut sijoitustodistukset, jotka on eritelty ostajaryhmittäin seuraavan sivun taulukossa.

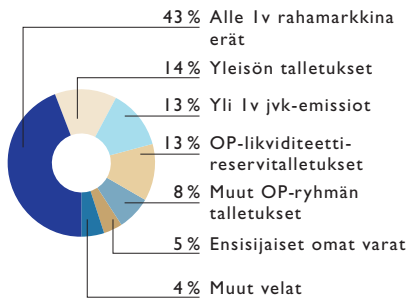
Vuoden vaihteessa alle vuoden nettopääomagaap oli -743 miljoonaa euroa. Aikaluokkiin sijoittamattomia

talletuksia, jotka muodostuvat käyttelytileistä ja osuuspankkien likviditeettireservitalletuksista, oli 3 294 miljoonaa euroa. Kaupankäyntisalkkuihin kuuluvat saamistodistukset ovat lyhimmissä aikaluokassa nettopääomakassavirtaa laskettaessa.

OKO-konsernin likviditeettireservit ja niiden minimitaso on esitetty oikealla olevassa taulukossa. Likviditeettireservit ovat likvidejä, jälkimarkkinakelpoisia saamistodistuksia ja alle kuukauden mittaisia pankkien välisiä talletuksia vastapuolittain nettomääräisesti laskettuna.

Pankin likviditeettiasema oli koko vuoden hyvä.

OKO-konsernin varainhankinnan rakenne 31.12.2003

Myytyjen euromääräisten OKOn sijoitustodistusten ja Euro Commercial Paperien sekä salkkuun ostettujen muiden pankkien euromääräisten sijoitustodistusten volyyymi vastapuoliryhmittäin

Milj. €	31.12.2003	Keskimäärin 2003	Keskiahajonta
Liikkeeseen lasketut OKOn sijoitustodistukset ja ECP:t, mistä	3 505	3 682	747
- ostajina pankit	1 521	1 819	342
- ostajina yritykset	1 801	1 844	188
- muut asiakkaat	184	166	32
Salkussa olevat muiden pankkien sijoitustodistukset	1 527	1 476	48

OKO-konsernin likviditeettireservi ja sen minimitaso

Milj. €	31.12.2003	Keskimäärin 2003	Keskiahajonta
Likviditeettireservit	3 684	3 048	294
josta OP-likviditeettireservi	1 854	1 818	25
Likviditeettireservin minimitaso	2971	2826	81

OKO-konsernin rahoitusriskiasema aikaluokittain

Periodittainen nettopääomagaap	Milj. €	31.12.2003	Keskimäärin 2003	Keskiahajonta
0-1 v	-743	-819	104	
1-2 v	508	624	140	
2-3 v	619	641	73	
3-4 v	760	646	132	
4-5 v	602	591	36	
5-10 v	1 103	1 045		
> 10 v	444	470		
Aikaluokkiin sijoittamattomat talletukset	-3 294	-3 198	48	

KIINTEISTÖRISKI

OKO-konsernin kiinteistöomistuksiin sitoutunut pääoma oli vuoden 2003 lopussa 131 miljoonaa euroa, josta omassa käytössä olevien kiinteistöjen osuus oli 40 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi kiinteistösijoitusyhtiöomistuksia oli 27 miljoonaa euroa. Kiinteistösijoitusten nettotuotto parani edelliseen vuoteen verrattuna. Kiinteistöriskien arvioidaan olevan vähäiset.

OPERATIIVISET RISKIT

Prosessien kehittäminen ja toiminnan itsearvioinnit olivat keskeisessä asemassa operatiivisten riskien hallinnan tehostamisessa. Luotto-, osakevälitys- sekä kassanhallinta- ja maksuliikepalvelut -prosesseja kehitettiin kasvun edistämiseksi ja palvelujen laadun ja tehokkuuden parantamiseksi. Lisäksi päivitettiin liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmat ja tietotekniikan toipumissuunnitelmat.

Toteutuneiden operatiivisten riskien tulosvaikutus oli alle 0,3 miljoonaa euroa.

YHTEISVASTUU

OKO on OP-ryhmän yhteistyömalliin perustuvan Osuuspankkikeskus Osk:n tytäryhtiö. Osuuspankkikeskus tytäryhtiöineen ja sen 242 jäsenosuuspankkia muodostavat yhteenliittymän. Yhteistyömallissa OP-ryhmän voimavarat turvaavat kaikkien jäsenpankkien toiminnan, sillä osuuspankkilain (Laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista) mukaisesti Osuuspankkikeskus ja sen jäsenluottolaitokset ovat yhteisvastuussa niistä toistensa veloista ja sitoumuksista, joita ei saada suoritetuksi Osuuspankkikeskuksen tai jäsenluottolaitoksen varoista. Jos jäsenluottolaitoksen omat varat vähenevät tappioiden johdosta siten, ettei sen toimintaa voida saada turvatuksi, yhteenliittymän keskusyhteisöllä Osuuspankkikeskuksella on oikeus periä jäsenluottolaitoksilta ylimääräisiä maksuja niiden viimeksi vahvistettujen taseiden mukaisessa suhteessa.

Osuuspankkikeskuksella on velvollisuus antaa jäsenluottolaitoksille ohjeita niiden toiminnasta maksuvalmiuden, vakavaraisuuden ja riskien hallinnan turvaamiseksi sekä velvollisuus valvoa niiden toimintaa. Valvonta-tehtäväänsä Osuuspankkikeskus hoitaa muun muassa asettamalla valvontarajat jäsenluottolaitosten erityyppisille pankkitoiminnan riskeille. Myös OKO-konsernille on asetettu valvontarajat, joita Osuuspankkikeskus säännöllisesti seuraa. Valvontatehtävää tukevat Osuuspankkikeskuksen Sisäisen tarkastuksen jatkuvat tarkastukset.

TALLETUS- JA SIOITTAJASUOJA

Talletussuojarahastoa koskevan lainsäädännön mukaan talletuspankkien on kuuluttava talletussuojarahastoon. OP-ryhmään kuuluvia talletuspankkeja pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina, ja talletussuojarahastosta korvataan tallettajien saamiset OP-ryhmän jäsenpankeilta enintään 25 000 euroon asti. OP-ryhmässä talletuspankkeja ovat osuuspankit, OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj, Okopankki Oyj ja OP-Kotipankki Oyj.

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj ja sen tytäryhtiöt Opstock Oy ja Okopankki Oyj kuuluvat sijoittajien korvausrahastoon. Korvausrahasto turvaa sijoittajien riidattomien ja erääntyneiden saamisten suorituksen silloin, kun sijoituspalveluyritys tai luottolaitos ei pysty muun kuin tilapäisen maksukyvyttömyyden vuoksi maksamaan sijoittajien saamia tietyn määräajan kuluessa. Sijoittajalle maksetaan 90 prosenttia hänen saamisistaan, kuitenkin enintään 20 000 euroon saakka. Rahasto ei korvaa osakekurssien laskusta tai vääristä sijoituspäätöksistä johtuvia tappioita. Korvausrahasto korvaa vain ei-ammattimaisten sijoittajien saamia.

MUUTOKSET KONSERNIRAKENTEES

Helmikuussa OKO vähensi omistustaan OP-Henkivakuutuksesta 49,9 prosentista 15 prosenttiin. Kaupan jälkeen OP-Henkivakuutus ei ole enää OKOn osakkuusyhtiö, eikä sitä yhdistellä konsernin tilinpäätökseen.

Joulukuussa OKO myi konsernitilinpäätökseen aikaisemmin sisällytetyn Kiinteistö Oy Aleks-Hermeksen osakekannan.

VALMISTAUTUMINEN IAS/IFRS-STANDARDEIHIN JA UUTEEN VAKAVARAIUUSÄÄNNÖSTÖÖN

TILINPÄÄTÖSSÄÄNNÖSTÖ MUUTTUU

Euroopan parlamentin ja neuvoston vuonna 2002 antaman IAS-asetuksen mukaan julkisesti noteerattavien yhtiöiden on laadittava konsernitilinpäätöksensä IAS/IFRS-standardien mukaisesti viimeistään vuonna 2005 alkavalta tilikaudelta. Euroopan komissio hyväksyi kesällä 2003 voimassa olevat IAS/IFRS-standardit noudatettaviksi Euroopan unionissa lukuun ottamatta rahoitusinstrumenttien esittämistä (IAS 32) ja niiden arvostamista ja kirjaamista (IAS 39) koskevia standardeja.

Suomessa kauppa- ja teollisuusministeriön asettama IAS-työryhmä antoi kesällä 2003 loppuraporttinsa IFRS-standardien ja fair value -direktiivin käyttöönoton vaikutuksista Suomen kirjanpitonormistoon. Muutoksia koskeva hallituksen esitys annettaneen eduskunnalle keväällä 2004.

OKON VALMISTAUTUMINEN IAS/IFRS-STANDARDEIHIN

OKO siirtyy laatimaan konsernitilinpäätöksensä IAS/IFRS-standardien mukaisesti. Ensimmäisen kerran se tapahtuu vuodelta 2005. Myös vuoden 2005 osavuosi-katsaukset laaditaan IFRS:n kirjaamis- ja arvostus-periaatteita noudattaen. Sen ohella Fair Value -direktiivin säännöksiä sovelletaan OKOssa ja sen tytäryhtiöissä niin ikään vuoden 2005 alusta lukien.

OKOn ja sen tytäryhtiöiden valmistautuminen tapahtuu keskitetysti Osuuspankkikeskuksen koordinoimassa OP-ryhmän IAS/IFRS-projektissa. Vuonna 2003 projekti-ryhmä laati ensimmäiset versiot keskeisimpien standardien laskentakäsikirjoista, analysoi standardien keskeiset vaikutukset OP-ryhmän ja OKOn konsernituloksiin ja omiin pääomiin sekä käynnisti tietojärjestelmien muutostyöt. OKOssa toteutettiin mittava koulutusohjelma konsernin johdolle ja asiantuntijoille.

Vuoden 2004 aikana tehtävät liittyvät IAS 39 -standardin tulkintojen tarkennukseen, tietojärjestelmämuutosten määritysten täydentämiseen erityisesti IAS 39 -standardin ja liitetietovaatimusten osalta sekä muutosten toteuttamiseen ja tilinpäätösprosessin tarkentamiseen. Vuoden 2004 aikana OKOssa syvennetään edelleen arvioita siitä, miten standardit vaikuttavat pankin liiketoimintaan ja tilinpäätökseen.

IAS/IFRS-STANDARDIEN VAIKUTUKSET

IAS/IFRS-standardien kokonaisvaikutusten arviointiin liittyy edelleen epävarmuutta, sillä osa raportointihetkellä 31.12.2005 noudatettavista standardeista on toistaiseksi julkaistu vasta luonnoksina. IASB on luvannut julkaista kaikki raportointihetkellä noudatettavat standardit vuoden 2004 ensimmäisen neljänneksen aikana.

Standardit lisäävät käypään arvoon arvostettavien rahoitusinstrumenttien määrää. IFRS-tilinpäätökseen siirtyminen lisää OKOn tuloksen ja omien pääomien volatilitteettia.

Merkittävimmin OKOn taloudelliseen tilanteeseen vaikuttaa IAS 39 -standardi, joka sääntelee rahoitusinstrumenttien kirjaamista ja arvostamista. Standardista, jonka osana suojauslaskennan sääntöjä kehitetään, on käytettävissä vasta luonnos. Lopullisella muodolla voi olla vaikutus OKOn siirtymähetken omiin pääomiin ja tulokseen siirtymävaiheen jälkeen.

IAS/IFRS-standardit edellyttävät nk. etuuspohjaisten eläkejärjestelmien osalta eläkevastuiden uudelleenlaskentaa. Lopullista tulkintaa siitä, miltä osin suomalainen työeläkejärjestelmä on maksu- tai etuuspohjainen, ei ole vielä käytössä. Osuuspankkien Eläkekassa ja Eläkesäätiö ovat todennäköisesti etuuspohjaisia järjestelmiä.

IAS/IFRS-standardit mahdollistavat sijoituskiinteistöjen arvostamisen joko poistoilla vähennettyyn hankintahintaan tai käypään arvoon. OP-ryhmässä ei ole vielä päätetty, kumpaa periaatetta tullaan noudattamaan.

IAS/IFRS-standardien vaikutukset vuoden 2004 avaavaan taseeseen ja kirjanpito-prosessiin on kartoitettu. Muutostarpeiden selvittäminen liitetietojen tuottamiseksi on käynnissä. IFRS:n mukainen kirjanpito-prosessi on osittain jo toiminnassa ja liiketapahtumat seurannassa vuoden 2004 alusta.

VAKAVARAISUUSSÄÄNNÖSTÖ MUUTTUU

Baselin pankkivalvontakomitea on valmistellut jo usean vuoden ajan merkittävää muutosta luottolaitosten vakavaraisuuden laskentaa ja valvontaa koskeviin säännöksiin. Komitean tavoitteena on hyväksyä uusi säännöstö vuoden 2004 aikana. Myös Euroopan komission Baselin pankkivalvontakomitean suosituksiin pohjautuva uusi vakavaraisuusdirektiivi on tarkoitus hyväksyä vuoden 2004 aikana. Suunnitelmien mukaan uusi vakavaraisuuskehikko tulee voimaan vuoden 2006 lopussa.

Uusi vakavaraisuuskehikko perustuu riskienhallinnassa yleisesti käytettyihin menetelmiin ja se jakautuu kolmeen pilariin. Pilari I säätelee pankkien vähimmäispääoman ja vakavaraisuussuhteen laskentaa. Pilarin II säännöksiin pyritään varmistamaan, että pankeilla on riittävästi omia pääomia suhteessa pankin riskiprofiiliin sekä riskienhallintajärjestelmien, -menetelmien ja sisäisen valvonnan tasoon. Pilari III säätelee pankkien riski- ja vakavaraisuusasemaa koskevan informaation julkistamista.

Uudistuksella pyritään lisäämään rahoitusmarkkinoiden vakautta varmistamalla nykyistä paremmin pankkien omien varojen riittävyys. Tavoitteena on myös kannustaa pankkeja kehittämään riskienhallintajärjestelmiä ja edistämään riskien oikeaa hinnoittelua. Uuden

vakavaraisuussäännösten kehittämisen lähtökohtana on ollut se, että omien varojen vähimmäismäärän määräytymisperusteiden muuttumisesta huolimatta koko kansainvälisen pankkitoimialan keskimääräinen vähimmäispääomavaatimus ei muutu.

Merkittävin muutos on luottoriskin pääomavaateen laskenta joko asiakkaan ulkoisen tai pankin itse tekemän luottokelpoisuusluokituksen mukaan. Toinen merkittävä muutos on uusi operatiivisen riskin pääomavaade.

OKO-KONSERNIN VALMISTAUTUMINEN VAKAVARAISSUUSKEHIKKOON

Riskienhallintamenetelmien ja -järjestelmien kehittämisen lähtökohta on ensisijaisesti konsernin riskienhallinnan tarpeet ja toissijaisesti vakavaraisuuskehikon vaatimusten täyttäminen. Näistä lähtökohdista OKOn johtokunta linjasi vuoden 2003 lopussa tahtotilan vähimmäispääomavaatimuksen (pilari I) laskennassa: luottoriskin pääomavaatimus lasketaan yritysvastuiden osalta sisäisten luokitusten perusmenetelmää ja vähittäisvastuiden osalta sisäisten luokitusten menetelmää käyttäen. Operatiivisten riskien pääomavaatimus lasketaan standardimenetelmää käyttäen. Markkinariskien pääomavaatimus lasketaan perusmenetelmää käyttäen kuten nykyisinkin.

OKO-konserni jatkaa valmistautumista uuteen vakavaraisuuskehikkoon edellä mainitun linjauksen mukaisesti. Lopulliset päätökset käyttöön otettavista menetelmistä tehdään sen jälkeen, kun Baselin pankki-valvontakomitea ja Euroopan komissio ovat hyväksyneet lopullisesti uuden vakavaraisuuskehikon.

KONSERNIN NÄKYMÄT

Talouskehityksessä on nähtävissä vähäisiä piristymisen merkkejä. Pankkien toimintaympäristön arvioidaan pysyvän ennallaan. Kilpailu jatkuu kireänä.

OKOn liiketoiminnan näkymät vuodelle 2004 ovat vakaat. Perusliiketoiminnan tulos ilman kertaluonteisia eriä muodostunee samantasoiseksi kuin vastaava tulos vuonna 2003. Konsernin liikevoitto jää kuitenkin edellisvuotista pienemmäksi, koska vuoden 2003 liikevoittoa kasvattivat tuntuvat myyntivoitot.

EMOPANKKI OKO

OKOn liikevoitto oli 149 miljoonaa euroa eli 55 miljoonaa euroa suurempi kuin vuonna 2002. Liikevoitot eivät ole vertailukelpoiset, koska edellisen vuoden lopussa OKOon sulautuneen OP-Rahoitus Oy:n tuotot ja kulut sisältyivät OKOn kertomusvuoden tuloslaskelman lukuihin. Molempina vuosina liikevoittoihin vaikuttivat muutamat kertaluonteiset erät. Vuonna 2003 liikevoittoa kasvattivat OP-Henkivakuutus Oy:n osakkeiden 44 miljoonan euron luovutusvoitto ja Kiinteistö Oy Aleksin Hermeksen osakkeiden 8 miljoonan euron luovutusvoitto. Vertailuvuonna OKOn sijoitukset Pohjola-Yhtymä Oy:n osakkeisiin paransivat puolestaan liikevoittoa lähes 10 miljoonaa euroa.

Tase oli 12,9 miljardia euroa eli 2 miljardia euroa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Yleisö- ja yhteisöluottojen kanta leasingkohteet mukaan luettuna kasvoi 0,3 miljardia euroa eli 6 prosenttia. Saamiset luottolaitoksilta lisääntyivät lähes 1,2 miljardia euroa. Kasvusta valtaosa oli OKOn saamia OP-ryhmän luottolaitoksilta. Saamisten kasvu rahoitettiin pääosin raha- ja pääomamarkkinoilta.

OKOn oma pääoma oli 570 miljoonaa euroa eli noin 40 miljoonaa euroa suurempi kuin vuoden 2002 lopussa. Jakokelpoisen oman pääoman määrä oli 197 miljoonaa euroa. OKOn voitonjakoa rajoittava konsernin jakokelpoinen oma pääoma oli 145,9 miljoonaa euroa.

OKOn vakavaraisuussuhde oli 12,3 prosenttia, kun se vuotta aikaisemmin oli 12,4 prosenttia. Ensisijaisten omien varojen vakavaraisuussuhde laski 8,1 prosentista 7,9 prosenttiin. Omien varojen määrä kasvoi 63 miljoonaa euroa 917 miljoonaan euroon. Riskipainotetut erät olivat lähes 7,5 miljardia euroa eli 0,6 miljardia euroa suuremmat kuin vuotta aikaisemmin. Vuoden 2001 lopussa OKOn vakavaraisuussuhde oli 15,8 prosenttia. Vuosien 2000 ja 1999 vastaavat luvut olivat 13,8 ja 15,1 prosenttia.

OSAKEPÄÄOMA JA OSAKELAJIT

OKOn osakkeet jakautuvat A- ja K-sarjoihin. A-osakkeet ovat yleisölle tarkoitettuja, Helsingin Pörssissä noteerattavia osakkeita. K-osakkeita voivat sen sijaan

omistaa vain OP-ryhmään kuuluvat yhteisöt. Yhtiökokouksessa A-osake oikeuttaa äänestämään yhdellä äänellä ja K-osake viidellä äänellä. A-osakkeet oikeuttavat vuotuisen voitonjakoon, joka on vähintään yhden prosenttiyksikön korkeampi kuin K-osakkeille maksettava osinko. Vuoden lopussa osakkeita oli yhteensä 48,1 miljoonaa kappaletta, joista A-osakkeiden osuus oli 77 prosenttia.

OKOn yhtiöjärjestykseen sisältyvän muuntolausekkeen perusteella osuuspankit muunsivat vuoden aikana 9 660 K-osaketta samaksi määräksi A-osakkeita.

Vuoden 1999 optio-ohjelman mukaiset A-optiot listattiin 1.10.2002 Helsingin Pörssiin. Kaupankäynnin kohteeksi tuli puolet kaikista optio-ohjelman mukaisista optioista eli 2 080 800 optiota. Kertomusvuoden loppuun mennessä optioilla oli merkitty yli 1,6 miljoonaa A-osaketta, joista vuoden aikana merkittiin kaupparekisteriin 1,4 miljoonaa osaketta. Rekisteröintien seurauksena OKOn osakepääoma kasvoi vuoden 2002 lopusta 6 miljoonaa euroa 202,4 miljoonaan euroon. Ylikurssirahastoon kirjattiin lisäksi 4,6 miljoonaa euroa. Marras-joulukuussa merkityt 215 820 A-osaketta merkittiin kaupparekisteriin 16.1.2004. Kaikki edellä mainitut osakkeet oikeuttavat täyteen osinkoon vuodelta 2003. Osakkeen merkintähinta oli 7.4.2003 asti 7,92 euroa ja sen jälkeen 7,17 euroa.

OKOlla ei ollut vuoden lopussa omia osakkeita eikä yhtiökokous ole antanut valtuutusta omien osakkeiden hankkimiseksi.

Osakelajit, osakepääoma ja vuoden 2003 aikana rekisteröidyt osakepääoman korotukset on eritelty tilinpäätöksen liitetiedossa 36. Henkilökunnan optioperus-

teisen kannustejärjestelmän ehdot samoin kuin johtokunnalle annetut valtuudet on selvitetty liitetiedossa 38.

OSAKKEENOMISTAJAT

OKOlla oli vuoden lopussa 25 170 rekisteröityä osakkeenomistajaa, joista valtaosa eli 23 989 oli yksityishenkilöitä. Suurin omistaja oli OKOn emoyhteisö Osuuspankkikeskus Osk, jonka osuus OKOn osakkeista oli 40,1 prosenttia ja äänistä 56,8 prosenttia. Yhteensä 37 miljoonasta A-osakkeesta Osuuspankkikeskus ja sen jäsenosuuspankit omistivat 19,2 miljoonaa osaketta eli 51,7 prosenttia.

Osakeomistusten jakautumista koskevat tiedot on esitetty tilinpäätöksen liitetiedossa 39 ja johdon omistukset liitetiedossa 53. Osakekohtaisten tunnuslukujen aikasarjat viideltä vuodelta on esitetty liitetiedossa 44. Osakeomistusten jakautumista samoin kuin OKOn A-osakkeen kurssikehitystä ja vaihtoa on lisäksi selvitetty vuosikertomuksessa.

TUKHOLMAN SIVUKONTTORI JA EDUSTUSTOT

Tammikuussa tehdyn päätöksen mukaisesti OKOn Tukholman sivukonttori lakkautettiin kesäkuun lopussa. Lakkauttamisen jälkeen OKOlla ei ole ulkomaisia sivukonttoreita. OKOlla on edustustot Pietarissa ja Tallinnassa.

HALLINTO

OKOn 3.4.2003 pidetty varsinainen yhtiökokous vahvisti vuoden 2002 tilinpäätöksen. Hallintoneuvoston ja johtokunnan jäsenille ja varajäsenille sekä toimitusjohtajalle myönnettiin vastuuvapaus. Pankin johtokun-

nan ehdotuksen mukaisesti osinkoa päätettiin jakaa 0,75 euroa kullekin A-osakkeelle ja 0,70 euroa kullekin K-osakkeelle.

Varsinainen yhtiökokous valitsi uudet hallintoneuvoston jäsenet yhtiöjärjestyksen mukaisesti. Hallintoneuvosto valitsi samana päivänä pitämässään järjestäytymiskokouksessa puheenjohtajakseen uudelleen Seppo Penttisen ja varapuheenjohtajakseen niin ikään uudelleen Paavo Haapakosken. Hallintoneuvoston jäsenet on lueteltu vuosikertomuksessa. Siinä on myös kuvattu hallintoneuvoston keskeiset tehtävät.

Varsinaisiksi tilintarkastajiksi tilikaudeksi 2003 valittiin KHT-yhteisö KPMG Wideri Oy Ab ja KHT Raimo Saarikivi.

JOHTOKUNTA

Johtokunnan yhtiöjärjestyksen mukaiset tehtävät ja kokoonpano on selvitetty vuosikertomuksessa. Siinä on myös esitetty johtokunnan jäsenten ja varajäsenten OKOn A-sarjan osakeomistukset sekä optiotodistusten merkinnät.

TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

OKOn ja sen konsernin tilinpäätös on laadittu ja esitetty luottolaitostoiminnasta annetun lain säännösten, valtiovarainministeriön luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevan asetuksen ja Rahoitustarkastuksen määräysten mukaisesti.

**KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN
LAAJUUS**

Konsernitilinpäätös sisältää OKOn ja sen suoraan tai välillisesti omistamien tytä- ja osakkuusyri-tysten tilinpäätöstiedot. Tytär- ja osakkuusyri-tykset, joiden taseen loppusumma on vähemmän kuin 10 miljoonaa euroa ja joiden poisjättämisellä ei ole vaikutusta riittävän kuvan antamiseen konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, on Rahoitustarkastuksen määräyksen perusteella jätetty konsernitilinpäätöksen ulkopuolelle.

Konsernitilinpäätökseen sisällytetyt tytä- ja osakkuusyri-tykset on lueteltu liitetiedossa 54, jossa on myös tietoja konsernitilinpäätöksen ulkopuolelle jätetyistä yhtiöistä.

KONSOLIDOINTI

Niiden konserniyhtiöiden, jotka ovat luotto- tai rahoituslaitoksia tai Rahoitustarkastuksen tilinpäätösmääräyksissä tarkoitettuja palveluyrityksiä, tilinpäätökset on yhdistelty hankintamenomenetelmällä. Kaikki konsernitilinpäätökseen sisällytetyt tytäryritykset on yhdistelty hankintamenomenetelmällä. Uudet konserniyritykset on yhdistelty hankinta-ajankohdasta alkaen. Tytäryhtiöt, joiden konsernisuhde on lakannut tilikauden aikana, on sisällytetty tuloslaskelmaan siltä ajalta, jonka ne kuuluvat konserniin. Osakkuusyri-tysten tilinpäätökset on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä.

Tytäryhtiöosakkeiden hankintamenot on eliminoitu hankintahetken taseen mukaisia omia pääomia vastaan. Tytäryhtiöosakkeiden eliminoinnissa syntyneet ylihinat

on kohdistettu osittain omaisuuserien kirjanpitoarvoihin. Kohdistetut erät poistetaan omaisuuserän poistosuunnitelman mukaisesti. Siltä osin kuin kohdistusta ei ole voitu suorittaa, erät on käsitelty taseessa konserniliikearvona, ja ne poistetaan enintään kymmenelle vuodelle jaksotetuin tasapoistoin, vuodesta 1995 lähtien enintään viidessä vuodessa.

Konserniyritysten erillistilinpäätöksiin sisältyneet konsernin sisäiset liiketapahtumat, sisäiset katteet, sisäinen voitonjako sekä keskinäiset saamiset ja velat on eliminoitu. Vähemmistön osuus tuloksesta ja omasta pääomasta on erotettu ja ne on esitetty omina erinään tuloslaskelmassa ja taseessa.

**ULKOMAAN RAHAN
MÄÄRÄISET ERÄT**

Ulkomaan rahan määräiset erät on muutettu kotimaan rahaksi käyttäen valuuttojen tilinpäätöspäivän keski-kursseja. Arvostuksessa syntyneet kurssierot on kirjattu tuloslaskelmassa valuuttatoiminnan nettotuottoihin.

SAAMISET JA VELAT

Saamiset ja velat on merkitty taseeseen arvoon, joka niistä on hankintahetkellä maksettu tai saatu. Saamisen hankintamenon ja nimellisarvon välinen erotus on jaksotettu korkotuottoihin ja saamisen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Velasta saadun määrän ja nimellisarvon erotus on jaksotettu korkokuluihin ja velan hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi.

**VAIHTUVIIN VASTAAVIIN
KUULUVAT ARVOPAPERIT**

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvina arvopapereina on käsitelty saamistodistuksia sekä osakkeita ja osuuksia, joilla käydään kauppaa. Aktiivisen kaupankäynnin kohteena olevat arvopaperit on arvostettu todennäköiseen luovutushintaan ja kaikki arvostuksesta johtuvat

positiiviset sekä negatiiviset arvonmuutokset on kirjattu tulosaikavaihteisesti. Muut vaihtuviin vastaaviin kuuluvat arvopaperit on merkitty tilinpäätöksessä hankintamenoon tai sitä alempaan markkina-arvoon. Saamistodistuksen todennäköisenä luovutushintana on pidetty siitä saatavan pääoma- ja korkovirran markkinakorolla diskontattua nykyarvoa riskipreemiolla lisättynä. Julkisesti noteerattujen osakkeiden todennäköisenä luovutus-hintana on pidetty vuoden viimeistä kaupantekokurssia.

Vaihtuviin vastaaviin merkittyjen arvopapereiden luovutusvoitot ja -tappiot sekä arvostustulosten muutokset on kirjattu arvopaperikaupan nettotuottoihin. Muiden kuin aktiivisen kaupankäynnin kohteena olevien saamistodistusten hankintameno ja nimellisarvon erotus jaksotetaan korkotuotoksi tai sen vähennykseksi jäljellä olevana juoksuaikana.

**PYSYVIIN VASTAAVIIN
KUULUVAT ARVOPAPERIT**

Pysyviin vastaaviin kuuluvina arvopapereina on käsitelty saamistodistuksia, jotka on tarkoitettu pidettäväksi eräpäivään asti, tytär- ja omistusyhteisyritysten osakkeita ja osuuksia, muita pitkäaikaiseen omistukseen hankittuja osakkeita sekä osakkeita ja osuuksia, joiden omistus on tarpeellinen konsernin tarvitsemien palvelujen hankkimiseksi.

Pysyviin vastaaviin kuuluvat arvopaperit on esitetty hankintameno määräisinä. Jos tällaisen arvopaperin todennäköinen luovutushinta on tilikauden päättyessä hankintamenoa pysyvästi alhaisempi, erotus on kirjattu tuloslaskelman erään "Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset". Mahdolliset arvonalentumisten peruutukset on kirjattu saman tuloslaskelmaerän oikaisuksi. Saamistodistusten hankintahinnan ja nimellisarvon erotus on jaksotettu korkotuottoihin.

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinmyyntiehdoin ostettujen arvopapereiden ostohinta on merkitty taseeseen saamiseksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Ostohinnan ja takaisinmyyntihinnan erotus on jaksotettu korkotuotoksi sopimuksen voimassaoloajalle.

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinostoehdoin myytyjen arvopapereiden myyntihinta on kirjattu

velaksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Myyntihinnan ja takaisinostohinnan erotus on jaksotettu korkokuluksi sopimuksen voimassaoloajalle. Takaisinostovelvollisuuksin myydyt ja vastaavat marginaalivakuudeksi annetut arvopaperit on sisällytetty alku-peräiseen tase-erään sopimuksesta huolimatta.

**AINEELLISET JA AINEETTOMAT
HYÖDYKKEET**

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden tasearvona on suunnitelman mukaisilla poistoilla ja mahdollisilla arvonalentumispoistoilla vähennetty hankintameno. Aktivoidut lainan liikkeeseenlaskumenot kirjataan laina-ajan kulumiseen perustuvan suunnitelman mukaan kuluiksi, kuitenkin vähintään samassa suhteessa kuin lainaa maksetaan takaisin. Tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus sisältyy konserni-yhtiöiden erillistilinpäätöksissä taseen tilinpäätössiirtojen kertymän erään "Poistoero". Jos kiinteistön tai kiinteistöyhteisön osakkeiden todennäköinen luovutus-hinta on olennaisesti ja pysyvästi kirjanpitoarvoa alhaisempi, erotus on kirjattu kuluksi tuloslaskelman erään "Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä". Mahdolliset arvonalentumisten peruutukset on kirjattu saman tuloslaskelmaerän oikaisuksi.

Rakennusten ja muiden kuluvien aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankintameno poistetaan vaikutusaikanaan hyödykkeen taloudellisen pitoajan perusteella ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistoin. OKO-konsernin poistosuunnitelman mukaisesti rakennusten hankintameno poistetaan käyttötarkoituksesta ja rakennusmateriaalista riippuen 30–40 vuodessa. Koneet ja kalusto, atk-laitteistot, tietokoneohjelmat sekä autot poistetaan 3–6 vuodessa ja muut aineelliset ja aineettomat hyödykkeet 5–10 vuodessa.

Leasingkohteet poistetaan annuiteettimenetelmän mukaisesti. Käytettynä hankituille aineellisille hyödykkeille voidaan määritellä yksilöllinen poisto-aika. Kulumattomista aineellisista hyödykkeistä ja arvonalentumista ei tehdä poistoja.

KIINTEISTÖJEN JA KIINTEISTÖYHTEISÖJEN OSAKKEIDEN ARVOSTUSPERIAATTEET JA -MENETELMÄT

OKO-konsernin kiinteistöomistukset arvioidaan kerran vuodessa. Erityisestä syystä arvoja voidaan tarkistaa useamminkin. Omassa käytössä olevien kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden tase-arvoa määriteltäessä otetaan lähtökohdaksi hyödykkeen arvo suhteessa varsinaisen liiketoiminnan tulonodotuksiin. Muussa kuin omassa käytössä olevat sijoituksen luonteiset ja saamisen sijaan tulleet liike-, toimisto- ja teollisuuskiinteistöt on arvioitu pääasiassa tuottoarvomenetelmällä. Maa-, vesi- ja metsäalueet sekä asunnot ja asuinkiinteistöt on arvioitu kauppaa- arvomenetelmällä.

Nettotuottovaatimusprosenttia määriteltäessä on otettu huomioon kohteen sijainti, käyttötarkoitus, erityispiirteet ja mahdolliset arvonnousuodotukset. Jokaisesta kiinteistöstä on laadittu toimenpidesuunnitelma, joka tarkistetaan vuosittain. Pääperiaatteiden lisäksi kiinteistöjen arvostuksessa on otettu huomioon kohdekohtaiset erityispiirteet ja käytetty alalla julkaistuja tilastoja ja ennusteita.

Arvon alentumisten kirjaamisessa on sovellettu arvonalentumisten pysyvyyttä ja olennaisuutta koskevia kriteerejä.

JOHDANNAISSOPIMUKSET

Saamisten ja pysyviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten sekä velkojen suojaamiseksi tehdyistä koronvaihtosopimuksista saatujen ja maksettujen korkojen erotus on kirjattu korkoihin. Tilinpäätöksessä näiden koronvaihtosopimusten siirtyvät korot on merkitty siirtosaamisiin ja siirtovelkoihin. Muista koronvaihtosopimuksista saatujen ja maksettujen korkojen erotus on merkitty arvopaperikaupan nettotuottoihin ja niitä vastaavat siirtyvät korot muihin varoihin ja muihin velkoihin.

Suojaavien johdannaissopimusten arvonneuotokset on käsitelty tuloslaskelmassa samalla tavalla kuin suojatavan tase-erän vastakkaismerkkinen arvonneuotus, eli korkoriskiltä suojaavien johdannaisten arvonneuotoksia ei kirjata kirjanpitoon. Suojaus on osoitettu tehokkaaksi joko yksittäisinä sopimuspareina tai osaportfolioina VaR-pohjaista menetelmää käyttäen.

Liikkeeseen laskettuihin indeksilainoihin liittyvät ns. kytketyt johdannaiset on erotettu pääsopimuksesta ja arvostettu käypään arvoon. Lainoja suojaavat johdannaiset on niin ikään arvostettu käypään arvoon. Arvonneuotokset on kirjattu tuloslaskelmaan.

Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehtyjen korko-, valuutta- ja osakejohdannaisten tuotot, kulut ja arvonneuotokset on kirjattu tuloslaskelman erään "Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot". Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehdyistä johdannaissopimuksista taseeseen merkityt erät on kirjattu muihin varoihin tai muihin velkoihin.

Optioista maksetut preemiot on arvotettu hankintamenoona tai sitä alempana todennäköiseen luovutusarvoon. Tuotot tai kulut on kirjattu arvopaperikaupan nettotuottoihin. Ulkomaan rahan määräisten johdannaissopimusten eurovasta-arvonneuotus on kirjattu valuuttatoiminnan nettotuottoihin.

JÄRJESTÄMÄTTÖMÄT SAAMISET

Saamisen koko pääoma on merkitty järjestämättömäksi, kun sen korko, pääoma tai sen osa on ollut eräänntyneenä ja maksamattomana 90 päivää. Saamiset konkurssiin asetetuilta yrityksiltä on merkitty järjestämättömiksi viimeistään konkurssiin asettamispäivänä. Annettuun takaukseen perustuva saaminen on merkitty järjestämättömäksi, kun takaukseen perustuva maksu on suoritettu. Järjestämättömistä saamisista jaksotetut suoriteperusteiset korot on peruutettu, kun saaminen on merkitty järjestämättömäksi.

LUOTTO- JA TAKAUSTAPPIOT

Luotto- ja takaustappioiksi on kirjattu saamisten ja takausvastuiden lopullisiksi todetut menetykset ja todennäköiset arvonalentumiset sekä asiakkaan rahoittamisesta saamisen sijaan hankitun omaisuuden arvonalentumiset ja luovutustappiot. Arvonalentumiset on kirjattu kohdistettuina tai kohdistamattomina luottotappiovarauksina, kun on käynyt ilmeiseksi, ettei saamisesta saada suoritusta, tai siltä osin kuin vakuuksista ei odoteta saatavan saamista vastaavaa suoritusta.

Luottotappioita kirjattaessa saamisen vakuutena oleva omaisuus on arvostettu määrään, joka omaisuudesta sitä

luovutettaessa odotetaan saatavan.

Luottotappioiden vähennyksiksi on kirjattu perityksi saadut, aikaisempina vuosina luottotappioihin sisällytetyt erät, saadut vakuutuskorvaukset, asiakkaan rahoittamisesta saamisen sijaan hankitun omaisuuden luovutusvoitot ja kohdistettujen luottotappiovarausten peruutukset.

SATUNNAISET ERÄT

Satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin on kirjattu sellaiset määrältään merkittävät, poikkeukselliset ja kertaluonteiset erät, jotka eivät ole liittyneet konserniyhtiöiden tilikauden varsinaiseen liiketoimintaan.

ELÄKEMENOT

Henkilökunnan eläketurvajärjestelyt ja konserniyhtiöiden eläkevastuut on esitetty liitetiedossa 47.

PAKOLLISET VARAUKSET

Pakollisena varauksena on kirjattu varaus sellaisia laadultaan yksilöitävissä olevia vastaisia menoja ja menetyksiä varten, joiden syntyminen on todennäköistä tai varmaa, mutta joiden määrä ja toteutumisajankohta

on vielä epävarma. Kohdistettuja luottotappiovarauksia tai muita vastaavia yksilöityjen tase-erien arvostukseen liittyviä erää ei kirjata pakollisiin varauksiin vaan sen tase-erän vähennykseksi, johon kyseinen luotto tai muu omaisuuserä on kirjattu.

VEROT

Yksittäisten konserniyhtiöiden erillistilinpäätöksissä tuloverot on laskettu ja kirjattu verotettavaan tuloon pohjautuvan verolaskelman perusteella. Laskennallisia verovelkoja ja verosaamisia ei ole merkitty taseeseen. Liitetiedossa 45 on eritelty emopankin tuloverojen jakautuminen sekä laskennalliset verovelat ja verosaamiset.

Yksittäisten konserniyhtiöiden erillistilinpäätöksissä poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on kirjattu taseen erään "Tilinpäätössiirtojen kertymä" ja niiden muutokset tuloslaskelman erään "Tilinpäätössiirrot". Konsernitaseessa tilinpäätössiirtojen kertymä on jaettu omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan sekä tuloslaskelmassa tilikauden tulokseen ja laskennallisen verovelan muutokseen. Muut konsernin laskennalliset verovelat ja verosaamiset on esitetty liitetiedossa 68.

RISKIENHALLINNAN PERIAATTEET

OKO-konsernin eettiset periaatteet, strategiset valinnat ja pitkän tähtäimen taloudelliset tavoitteet muodostavat riskienhallinnan perustan.

Riskienhallinnan tehtävänä on tunnistaa ne uhkat ja mahdollisuudet, jotka vaikuttavat konsernin strategian toteutumiseen. Riskienhallinnan tavoitteena on tukea strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista valvomalla, että konsernin ottamat riskit ovat oikeassa suhteessa riskinkantokykyyn.

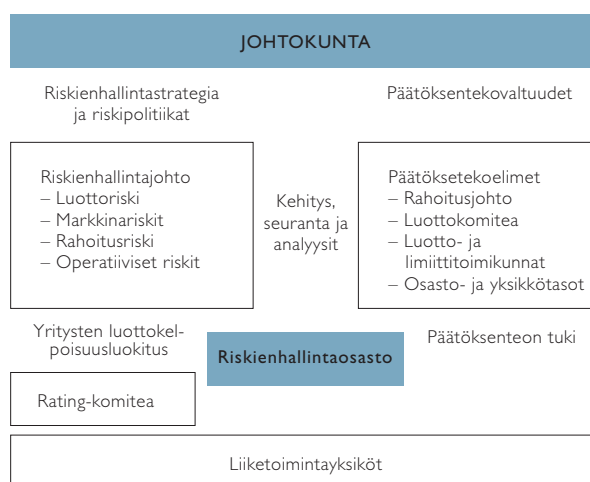
RISKIENHALLINNAN ORGANISOINTI

OKO-konsernissa OKOn johtokunta on ylin päätöksentekuelin riskienhallintaan liittyvissä asioissa. Se päättää riskienhallinnan tavoitteista ja organisoinnista, vahvistaa riskienhallintastrategian ja konsernitason riskipolitiikat sekä valvoo riskienhallinnan toteuttamista. Johtokunta hyväksyy myös päätöksentekojärjestelmän ja -valtuudet.

Johtokunnan alaisuudessa toimiva Riskienhallintajohto koordinoi ja ohjaa konsernin riskienhallinnan periaatteita ja toimintalinjoja kokonaisuutena sekä nimittää Rating-komitean jäsenet. Riskienhallintajohdon puheenjohtajana toimii Riskienhallinnasta ja palveluprosesseista vastaava OKOn johtokunnan jäsen, jolle Riskienhallintaosasto raportoi.

Rating-komitean tehtävänä on määrittää luottokelpoisuusluokat yritysasiakkaille. Rahoitusjohto tekee johtokunnan vahvistamien valtuuksien puitteissa asiakas-, pankki- ja maariskiä koskevia vastuuraja-, limiitti- ja luottopäätöksiä. Rahoitusjohdon puheenjohtajana toimii OKOn toimitusjohtaja. Luottokomitea, luotto- ja limiittitoimikunnat sekä osasto- ja yksikkötason päätöksentekuelimet tekevät luottoriskiä koskevia päätöksiä vahvistettujen valtuuksien puitteissa.

Liiketoimintayksiköillä on ensisijainen vastuu asiakkuuksista ja riskinotosta. Yksiköillä on oikeus tehdä luotto-, markkina- ja rahoitusriskien ottamista koskevia päätöksiä hyväksytyjen valtuuksien ja limiittien puitteissa.

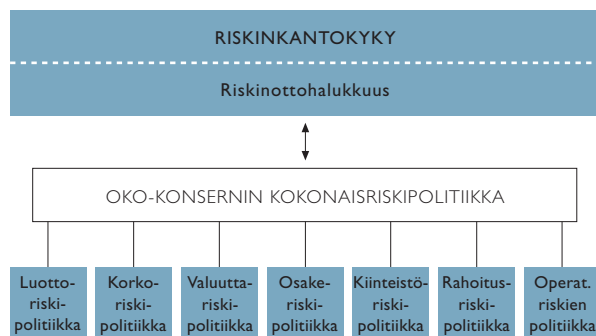
Riskienhallintaosaston tehtävänä on kehittää ja toteuttaa kokonaisvaltaista riskienhallintaa konsernitason tasolla.

Osasto raportoi konsernin riskinkantokyvystä, riskiasemasta ja riskipolitiikkojen toteutumisesta. Lisäksi sen tehtäviin kuuluu päätöksentekovaltuuksien ja -ohjeiden valmistelu ja ylläpito. Riskejä seurataan aktiivisesti liiketoimintayksiköissä. Luottopäätösprosessissa Riskienhallintaosasto toimii päätöksenteon tukena ja laadunvalvojana.

RISKIENHALLINTASTRATEGIA

Riskienhallintastrategiassa määritellään konsernin riskienhallinnan periaatteet, riskinkantokyky ja suhtautuminen

riskinottoon. Siinä on myös määritelty konsernin liiketoimintaan liittyvät riskit ja kuvattu riskienhallinnan organisointi, eri päätöksentekotasojen ja riskienhallintaan osallistuvien organisaatioyksiköiden tehtävät ja niiden keskinäinen vastuunjako. Lisäksi se sisältää menetelmien ja mittareiden kuvauksen sekä seurannan ja raportoinnin periaatteet. Riskienhallintastrategia tarkistetaan vuosittain.

RISKINKANTOKYKY

Riskinkantokyvyllä tarkoitetaan konsernin omien varojen määrää suhteessa riskipainotettuihin sitoumuksiin. OKO-konsernin vakavaraisuustavoite ensisijaisilla omilla varoilla laskettuna on keskimäärin 7 prosenttia.

Konsernin riskinkantokyvystä on laadittu varautumissuunnitelma, jossa on esitetty riskinkantokyvyn tavoitearvot ja herkkyysoanalyysi.

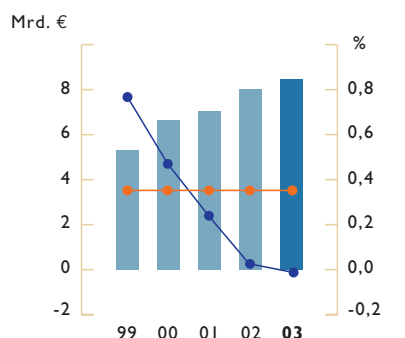
Vuosittain tarkistettava varautumissuunnitelma sisältää myös toimenpidevaihtoehdot eri tilanteissa sekä laskelmat vaihtoehtojen vaikutuksista omiin varoihin ja riskipainotettuihin sitoumuksiin.

RISKINOTTOHALUKKUUS

Konsernin suhtautuminen riskinottoon on maltillinen. Liiketoiminta perustuu harkittuun riski-tuotto-ajatteluun, jonka mukaisesti hyödynnetään luottoriskiä, markkinariskejä ja rahoitusriskiä. Liiketoiminnan harjoittamiseen liittyy myös strateginen riski ja operatiivisia riskejä.

Riskinottohalukkuus määritellään suhteuttamalla riskit konsernin tuottoihin. Tavoitteena on, ettei luotto-

tappioiden ja tehtyjen varausten nettomäärä suhdannekierron aikana keskimäärin ylitä 10 prosenttia konsernin vuosituotoista tai 0,35 prosenttia luotto- ja takauskannasta. Lisäksi tavoitteena on, että markkinariskit (sisältäen korko-, valuutta- ja osakeriskit) eivät ylitä 5 prosenttia konsernin arvioituista vuosituotoista.

Riskinottohalukkuus

- Luotto- ja takauskanta
- Luottotappiot luotto- ja takauskannasta keskimäärin, %
- Enimmäismäärä: luottotappiot luotto- ja takauskannasta 0,35 %

RISKIPOLITIIKAT

Riskinottoa ohjataan riskipolitiikoilla, jotka laaditaan vuosittain. Kokonaisriskipolitiikassa riskinottohalu kohdennetaan riskilajeille ja oma pääoma liiketoimintalueille. Liiketoiminta-alueen oman pääoman määrä on 7 prosenttia sen riskipainotetuista sitoumuksista.

Kokonaisriskipolitiikkaa täydentävät riskilajikohtaisesti laaditut politiikat, joita ovat luotto-, korko-, valuutta-, osake-, kiinteistö-, ja rahoitusriskipolitiikat sekä operatiivisten riskien politiikka. Lisäksi liiketoimintayksiköt laativat konsernin politiikkojen pohjalta omaa toimintaansa ohjaavat riskipolitiikat.

LUOTTORISKIENHALLINTA

Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä, joka johtuu siitä, etteivät pankin sopimusosapuolet kykene suoriutumaan sovitusta velvoitteistaan eivätkä saadut vakuudet turvaa saatavia. Luottoriski sisältää vastapuoli-, maa- ja selvitys-

riskit. Maariski on maittain kohdistettuihin ulkomaisiin saamiin liittyvä luottoriski. Selvitysrisiki on selvitysprosessiin liittyvä, selvityksen kohteena olevan saamisen menettämisen riski.

Luottoriskien hallinnan tavoitteena on rajoittaa asiakasvastausta syntyvien luottoriskien negatiiviset tulosvaikutukset hyväksyttävälle tasolle ja pyrkiä samalla optimoimaan riski-tuotto-suhdetta. Keskeisessä asemassa luottoriskien hallinnassa ovat luottopäätöksenteko ja luottoprosessin laatu. Prosessia ohjaavat vahvistetut luottoriskipolitiikat, päätöksentekovaltuudet ja toimintaohjeet.

Selvitysrisikin hallinnassa korostuu vastapuolten luotettavuuden varmistaminen. Selvitysrisikiä pyritään vähentämään käyttämällä vakiomuotoisia sopimuksia sekä keskittämällä selvitykset luotettaviin clearing-keskuksiin.

Luottoriskejä pyritään vähentämään hajauttamalla luottosalkkua sekä määrittelemällä asiakaskohtaiset vakuus- ja kovenanttipolitiikat. Luottoriskinottoa rajoittavat myös omien varojen perusteella määritellyt suurimmat mahdolliset asiakasvastuut ja käytössä oleva limiittijärjestelmä. Luottoriskien hallinnassa ei ole käytetty johdannaisopimuksia eikä luottoja ole arvopaperistettu.

LUOTTORISKIPOLITIikka

Luottoriskipolitiikoissa määritellään kokonaisvastuiden koostumusta, hajautusta, asiakasvalintaa sekä vakuuksien ja kovenanttien käyttöä koskevat periaatteet. Tarkoituksena on varmistaa luottosalkun riittävä hajautuminen, jotta ei synny liiallisia riskikeskittymiä maittain, asiakasryhmittäin, toimialoittain, luottokelpoisuusluokittain, asiakaskonserneittain tai ajallisesti.

Portfoliotarkastelussa asiakkaat on jaettu kuuteen ryhmään, jotka ovat yritykset, rahoitus- ja vakuutuslaitokset, yksityisasiakkaat, osuuspankit ja OPK-yhtiöt, julkisyhteisöt sekä voittoa tavoittelemattomat yhteisöt. Näistä kolmelle asiakasryhmälle eli yritysasiakkaille, rahoitus- ja vakuutuslaitosasiakkaille sekä yksityisasiakkaille on laadittu omat luottoriskipolitiikat. Näiden lisäksi on tehty maariskipolitiikka.

Yritysasiakkaiden luottoriskipolitiikassa yritysvas- tuille on asetettu suhteelliset enimmäismäärät toimi- aloittain ja rating-luokittain.

Rahoitus- ja vakuutuslaitosten riskiä on hajautettu luottokelpoisuusluokittain, liikkeeseenlaskijoittain ja tuotteittain. Lisäksi jälkimarkkinakelpoisten saamis- todistussijoitusten likviditeetin varmistamiseksi on määriteltä minimikoot emissioille, joihin voidaan sijoittaa.

Yksityisasiakkaiden luottoriski hajautuu suuren asiakasmäärän ja asiakaskohtaisen vastuun koon perusteella.

Maariskipolitiikassa riskiä on hajautettu asettamalla enimmäismäärät maaryhmäkohtaisille vastuille.

LUOTTORISKIEN LIMITOINTI

Limitti on asiakas- tai maakohtaisesti asetettu vastuiden tai avoimen position enimmäismäärä. Limiittipäätöksessä voidaan lisäksi asettaa ajallisia ja tuotekohtaisia rajoitteita, esimerkiksi enimmäismäärät lyhytaikaisille ja pitkäaikaisille vastuille. Useimmille yritys- ja yhteisöasiakkaille vahvistetaan myös asiakaskohtainen riskinotto- politiikka eli vakuuksien vähimmäismäärä ja käytettävät kovenantit.

Vastuuraja on euromääräinen asiakaskohtaisten vastuiden enimmäismäärä. Vastuuraja vahvistetaan vuosittain niille yritysasiakkaille, joiden vastuut tai suunnitellut vastuut ylittävät 5 miljoonaa euroa.

Rahoituslaitoslimiitti on ajallisesti määriteltä, euro- määräinen vastapuolilimiitti, jonka puitteissa rahoitus- laitosten kanssa liiketoimintaa harjoitetaan. Limiitin myöntäminen edellyttää, että rahoituslaitos sijaitsee maassa, jolle on hyväksytty maalimiitti. Rahoituslaitos- limiitti tarkistetaan vuosittain.

Maalimiitti on euromääräinen enimmäismäärä saami- sille tietystä maasta. Kunkin maan limiitin määrä ja siihen mahdollisesti liittyvä aikarajoitus määritellään maan luottokelpoisuuden ja OKO-konsernin riskinkanto- kyvyn mukaisesti niin, että se tukee hyväksytyjä liike- toimintaperiaatteita. Maalimiitti tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

LUOTTOPROSESSI

Päivittäinen luottoprosessi on ratkaisevassa asemassa luottoriskien hallinnassa. Riskienhallinnan näkökulmasta prosessin keskeisimmät vaiheet ovat luottokelpoisuuden arviointi, päätöksenteko ja toimeenpano, jotka on eriytetty toisistaan. Luottoprosessin toimivuutta ja laatua valvoo Riskienhallintaosasto.

LUOTTOKELPOISUUDEN ARVIOINTI

Yritysassiakkaiden luottokelpoisuus arvioidaan OKO-konsernin omalla 12-portaisella luokituksella. Luokitukseen vaikuttaa yrityksen tilinpäätösinformaation kertoma taloudellinen asema, jossa keskeisiä ovat vakavaraisuus, kannattavuus ja maksuvalmius. Lisäksi huomioidaan yrityksen markkina-asema, kilpailukyky, tuotteiden laatu, kasvupotentiaali ja toimialan tilanne. Jos yrityksellä on julkinen luottokelpoisuusluokitus, sitä käytetään yhtenä tekijänä luottokelpoisuutta arvioitaessa.

Luottokelpoisuusluokittelussa ei oteta huomioon asiakkaan vastuulle saatuja vakuuksia tai takauksia. Vastuukohtainen riskiarviointi tehdään asiakkaan luottokelpoisuuden, esitettävän vastuun sekä vastuulle saatavien vakuuksien ja takauksien perusteella päätöksentekovaiheessa, jolloin vahvistetaan myös vastuiden hinnoittelu.

Luokittelun tavoitteena on jakaa yritysasiakkaat maksukyvyyn perusteella luottokelpoisuusluokkiin siten, että luokittelu täyttää riskienhallinnan tarpeet sekä uuden vakavaraisuuskehikon (Basel II) sisäisille luokittelumalleille asettamat kriteerit. Kahteen heikoimpaan luokkaan kuuluvat ne asiakkaat, joilla on joko vakavia maksuhäiriöitä tai jotka ovat joko yrityssaneerausessa tai konkurssissa.

Sisäiset luottokelpoisuusluokat yhdenmukaistetaan Standard & Poor's -luokituksen kanssa pitkältä ajanjaksolta laskettujen keskimääräisten yhden vuoden kaatumistodennäköisyyksien perusteella. Sisäistä luottokelpoisuusluokitusta hyödynnetään vastuiden hinnoittelussa ja luottopäätöksenteossa sekä riskisopeutetun pääomavaateen laskennassa.

Yritysassiakkaiden luottokelpoisuusluokitukset päätehtään Rating-komiteassa. Rating-esitykset laaditaan niistä yritysasiakkaista, joiden vastuut tai suunnitellut vastuut ylittävät 5 miljoonaa euroa. Pienten yritysasiakkaiden sisäinen luottokelpoisuusluokitus perustuu analysoituihin tilinpäätöstietoihin sekä maksukäyttämistietoon.

Rahoituslaitosten luottokelpoisuuden arvioinnissa käytetään ulkopuolisten luottoluokituslaitosten tekemiä luokituksia.

Yksityisasiakkaiden luottokelpoisuusarvio perustuu maksukykylaskelmaan, jossa otetaan huomioon muun muassa asiakkaan käytettävissä olevat tulot, lainojen

hoitokulut, vakuudet ja niiden arvioidut muutokset.

Yksittäisen maan luottokelpoisuutta arvioidaan luottoluokituslaitoksen antaman luokituksen, taloudellista ja poliittista tilaa kuvaavien tunnuslukujen sekä muun maakohtaisen informaation perusteella.

Maat on jaettu Moody'sin luottokelpoisuusluokituksen perusteella viiteen maariskiryhmään: Ryhmään 1 kuuluvien maiden luottokelpoisuusluokitus on Aaa. Ryhmään 2 kuuluvat maat, joiden luokitus on vähintään A3 ja ryhmään 3 maat, joilla luokitus on vähintään Baa3 eli alin sijoitustason luokitus (Investment Grade). Ryhmään 4 kuuluvat maat Moody's on määritellyt suhteellisen korkean riskin maiksi. Ryhmään 5 kuuluvat sellaiset maat, jotka on luokiteltu erittäin korkean riskin maiksi sekä maat, joilla ei ole luottokelpoisuusluokitusta.

PÄÄTÖKSENTEKO

Luottokelpoisuusarvio on päätösesitysten perusta. Asiakasvastaavat valmistelevat vastuuraja-, limiitti sekä rahoitusesitykset ja esittelevät ne päätöksentekoolimille. Luottopäätösesitys sisältää selvityksen luoton hakijasta ja asiakkaalle aikaisemmin myönnettyistä vastuista sekä niiden vakuuksista ja avoimesta positiosta. Yritysassiakkaiden luottopäätösesitys sisältää myös vakuus- ja kovenanttipolitiikan lyhyille ja pitkille vastuille, asiakkaan luottokelpoisuusarvion sekä ennusteen asiakkaan taloudellisen tilan kehittymisestä. Yritysassiakkaiden vastuurajesitykseen liitetään aina tilinpäätösanalyysi ja uusista yritysasiakkaista usein myös yritystutkimus. Useimmiten yritys- ja rahoituslaitosasiakkaiden luottopäätösesityksiin sisältyy Riskienhallintaosaston kannanotto esitettävästä luottoriskistä.

Päätöksentekoolimet tekevät riskinottopäätöksiä valtuuksiensa puitteissa noudattaen vahvistettuja luottoriskipolitiikkoja, limiittejä ja linjauksia. Päätöksentekoolinten päätösvaltuuksia muutettiin vuonna 2003 siten, että valtuudet on porrastettu asiakkaan luottokelpoisuusluokan, vastuun määrän ja avoimen position perusteella.

TOIMEENPANO

Toimeenpanovaiheessa laaditaan hyväksytyjen päätösten perusteella tarjous- ja sopimusasiakirjat. Nostoehtojen täyttyminen tarkistetaan vielä ennen rahojen siirtoa

asiakkaan käyttöön. Lisäksi valvotaan sopimusehtojen täyttymistä sopimuksen voimassaoloaikana.

LUOTTORISKIN MITTAUS, SEURANTA JA RAPORTOINTI

Luottoriskiä mitataan asiakaskohtaisesti vastuiden määrällä ja avoimella positiolla. Vastuu tarkoittaa tase-erien ja taseen ulkopuolisten erien yhteismäärää, joka pankilla on tietyltä asiakkaalta. Avoin positio lasketaan vähentämällä vastuista vakuudet vakuusarvon määräisenä.

Luottoriskin määrää mitataan myös painotetulla avoimella positiolla, joka saadaan kertomalla asiakas-kohtainen avoin positio asiakkaan luottokelpoisuuden mukaisella kaatumistodennäköisyydellä. Lisäksi luottoriskin mittareina käytetään ongelmaluottojen ja erääntyneiden maksuerien osuutta luotto- ja takaukannasta sekä luottotappioiden osuutta tuotoista ja luotto- ja takaukannasta.

Asiakasseuranta jakaantuu vuosittaiseen tilinpäätösten ja osavuosikatsausten analysointiin sekä jatkuvaan maksukäyttötymisen ja asiakkaan toiminnan seurantaan.

Asiakkaiden maksukäyttötymistä, erääntyneitä maksueriä ja ongelmaluottoja seurataan jatkuvasti sekä konsernin sisäisestä että ulkoisesta valvontapalvelusta saatavan informaation perusteella.

Asiakkaat, joiden taloudellisen tilan kehitystä, luottoriskin määrää ja maksukäyttötymistä halutaan tarkastella tavallista tiiviimmin, otetaan erityisseurantaan. Samassa yhteydessä arvioidaan myös asiakkaan luottokelpoisuusluokituksen muutos, luottotappion todennäköisyys sekä luottotappiovarauksen tarpeellisuus. Tämä merkitsee usein myös sitä, että luottopäätös tehdään ylemmässä päätöksentekoaikavälissä.

Yritysassiakkaiden vastuurajojen käyttöä ja rahoituslaitoskonsernien limiittejä seurataan luottopäätösprosessissa. Lisäksi luottopäätöksiä valvotaan myös päätöksentekoaikavälissä, jotka toimittavat päätöspöytäkirjat aina tiedoksi seuraavalle päätöksentekotasolle.

Luottoriskien raportointi on keskitetty Riskienhallintaosastoon. Luottoriskipolitiikan noudattamista tarkastellaan konsernin riskianalyyseissa, jossa raportoidaan lisäksi muun muassa kokonaisvastuiden määrän,

jakauman ja laadun sekä ongelmaluottojen kehitystä.

Limittien käyttö ja niiden mahdolliset ylitykset raportoidaan säännöllisesti. Lisäksi Riskienhallintaosasto laatii toimiala-, luotto- ja sijoitussalkkuanalyyseja.

MARKKINARISKIEN HALLINTA

Markkinariskejä ovat markkinahintojen (korkojen sekä valuutta- ja osakekurssien) ja volatilitteettien vaikutukset pankin tulokseen. Markkinoiden likviditeettiriski on osa markkinariskiä. Riski syntyy, jos markkinoilla ei ole riittävästi syvyyttä tai markkinat eivät toimi häiriön takia, minkä vuoksi pankki ei kykene realisoimaan tai kattamaan riskejään vallitseviin markkinahintoihin.

Markkinariskien hallinnan tavoitteena on rajoittaa taseen ja taseen ulkopuolisten erien hintamuutoksista aiheutuvat riskit hyväksyttävälle tasolle sekä edistää tuloksentekomahdollisuuksia optimoimalla riski-tuotto -suhdetta.

Markkinariskejä sisältyy sekä kaupankäyntitoimintaan että varainhallintaan. Trading-toiminta perustuu aktiiviseen lyhyen aikavälin kaupankäyntiin ja markkina- riskien hallintaan. Trading ylläpitää OP-ryhmän likviditeettireservit mahdollisimman tuottavasti.

Varainhallinnan tehtävänä on turvata pankin kotimainen ja ulkomainen varainhankinta ja hallita pankin sijoitustoiminnan osake-, luotto- ja korkoriskiä sekä rakenteellista korkoriskiä, joka syntyy luotto- ja talletuskannasta sekä muusta taseesta (esimerkiksi osakkeet, kiinteistöt ja omat pääomat). Tavoitteena on myös suojata konsernin rahoituskatetta korkotason muutoksilta. Varainhallinnassa ei oteta valuuttakurssiriskiä.

Markkinariskien hallinnan periaatteet ja riskipolitiikat vahvistaa OKOn johtokunta. Riskienhallinta-johto koordinoi ja ohjaa markkinariskien hallinnan periaatteita sekä valvoo limiittien käyttöä. OKO-konsernin markkinariskit keskitetään ao. riskiin oikeutetuille liiketoimintayksiköille, jotka vastaavat positoidensa riskeistä ja tuloksesta asetettujen limiittien puitteissa. Riskienhallintaosasto seuraa ja raportoi markkinariskit ja niistä syntyvät tulokset sekä liiketoiminnalle että johdolle. Periaatteet ja mittarit ovat yhteneväiset sekä kaupankäyntitoiminnan että

varainhallinnan markkinariskien hallinnassa.

Korko-, valuutta-, osake- ja kiinteistöriskeille on laadittu konsernitason riskipolitiikat, joissa on määritelty position rakennetta ja hajauttamista koskevat periaatteet ja limiitit. Tarkoituksena on varmistaa, ettei OKO-konsernille synny sen riskinkantokykyyn nähden liian suuria markkinariskejä. Konsernitason riskilimiitit on edelleen allokoitu kaupankäyntitoimintaan (korko, valuutta- ja volatilitteetti-riski) ja varainhallintaan (korko- ja osakeriski).

Korkoriskiä hajautetaan valuutoittain, tuotteittain ja periodeittain. Valuuttariski suojataan valuutoittain. Osake- ja pääomasijoitusten riskiä hajautetaan markkina-alueittain, toimialoittain ja liikkeeseenlaskijoittain. Pääomarahastosijoituksissa riskin hajautus hoidetaan rahaston sääntöjen mukaisesti. Optioliiketoiminnalle on määritelty omat limiitit.

Markkinariskien hallinnassa keskeisessä asemassa on jatkuva riskipositioiden rakenteiden ja markkinoiden analysointi sekä muutosten vaikutusten ennakointi pankin riskiasemaan ja tulokseen. Tehokas markkinariskien hallinta edellyttää ajantasaista ja oikeaa tietoa positioista ja markkinoista sekä nopeaa reagoitua muutoksiin. Markkinariskejä hallitaan muokkaamalla riskipositioita sekä tase- että johdannaisinstrumentein kulloisenkin markkinanäkemyksen perusteella riskilimiittien puitteissa. Markkinariskipositioita tai yksittäisiä sopimuksia voidaan myös suojata johdannaisinstrumentein niiden markkina-arvojen muutoksilta tai position rahoituskatteen turvaamiseksi.

MARKKINARISKIEN MITTAUS, SEURANTA JA RAPORTOINTI

OKO-konsernissa korkoriskiä mitataan yhden prosenttiyksikön suuruisen koron muutoksen vaikutuksella tulevien kassavirtojen nykyarvoon. Valuuttariskin limiittimittareina käytetään kokonaisnettopositioita ja valuuttaparipositioita. Pörssinoteerattujen osakkeiden limiittimittarina käytetään osakesalkun markkina-arvoa. Kiinteistöriskiä mitataan vuokrattavissa oleviin kohteisiin sitoutuneen pääoman määrällä sekä vajaa-käyttöasteella. Lisäksi OKOn korko-, valuutta- ja osakeriskejä mitataan Value at Risk (VaR) -analyysin avulla.

VaR-malli perustuu korkojen sekä valuutta- ja osakekurssien historialliseen kehitykseen. Mallin avulla arvioidaan positioiden markkina-arvojen muutoksia yhden päivän aikana. Se on aika, joka tosiasiallisesti tarvitaan position sulkemiseen tai riskin kattamiseen. Malli antaa tappioennusteen, jonka mukaan tappio on 97,5 prosentin todennäköisyydellä pienempi tai enintään yhtä suuri kuin mallin antama ennuste.

VaR-analyysi perustuu historiallisiin hintamuutoksiin (volatilitteettiin) ja antaa tappioestimaatin "normaaleissa" markkinaolosuhteissa. Stressitestauksella voidaan arvioida tarkastelujakson aikana toteutuneiden suurimpien markkinamuutosten vaikutuksia avoimen riskiposition tulokseen. Mallin ennustekykä seurataan päivittäisellä back-testauksella: testin tulos saa ylittää tappioestimaatin keskimäärin 2,5 kertaa sadan päivän aikana.

Historialliseen simulaatioon perustuvan menetelmän etuja ovat empiiriset, markkinoilla toteutuneet jakaumat ja korrelaatiot, minkä lisäksi menetelmä on helppo ymmärtää. Ongelmia sen sijaan tuottavat toteutuneeseen kehitykseen perustuva riskin ennustaminen, aikasarjotoksen pituuden vaikutus riskimittarin arvoon, äärimmäisten muutosten epäjatkuvuus erityisesti jakauman tappiolaidalla ja aikasarjoihin sisältyvä autokorrelaatio.

Riskienhallintaosasto seuraa OKOn korko-, valuutta- ja osakeriskilimiittejä ja hälytysrajoja päivittäin sekä konsernin rahoituslaitostyryhtiöiden korkoriskiä viikoittain ja raportoi niistä liiketoiminnalle ja johdolle.

KORKORISKI

Korkoriski syntyy, kun taseen tai taseen ulkopuolisten erien maturiteetit, korontarkistusajankohdat tai korkoperusteet poikkeavat toisistaan. Kaupankäyntitoiminnassa korkoriski toteutuu markkinakorkojen muuttuessa arvopapereiden markkina-arvon muutoksena. Varainhallinnan korkoriskin osalta riski toteutuu muutoksena rahoituskatteessa.

OKO-konsernissa korkoriskiä saavat ottaa annettujen limiittien puitteissa vain erikseen määritellyt yksiköt tai yhtiöt.

VARAINHALLINNAN KORKORISKI

Varainhallinnan korkoriski syntyy korkotason muutoksesta ja korontarkistusten eriaikaisuudesta taseen saatavia ja velkoja uudelleen hinnoiteltaessa. Korkojen noustessa pankille aiheutuu tappiota, jos sijoitusten korko-sidonnaisuus on varainhankintaa pidempi.

Taseeseen sisältyy myös rakenteellista korkoriskiä, joka syntyy pääosin vähittäisottolainauksesta ja korotomista tase-eristä. Korkorisktiin vaikuttavat myös asiakassopimusten ennakkoiset takaisinmaksut.

Muusta kuin kaupankäyntitoiminnasta aiheutuva korkoriski keskitetään varainhallintaan, joka hoitaa positiota annettujen limiittien puitteissa.

Varainhallinnan korkoriski mitataan ja raportoidaan osana OKOn kokonaiskorkoriskiä käyttäen samoja mitareita ja limitointiperiaatteita kuin kaupankäyntisalkussa (mm. 100 korkopisteen koronnousu, VaR, MtM). Näiden avulla arvioidaan myös kertyvän rahoituskatteen herkkyyttä korkojen muutoksille.

VALUUTTARISKI

Valuuttariski syntyy, kun samassa valuutassa olevien saatavien ja velkojen määrät poikkeavat toisistaan. OKO-konsernissa valuuttakurssiriskit on keskitetty OKOon, joka on OP-ryhmässä ainoa valuuttamarkkinoilla aktiivisesti toimiva yhteisö.

Valuuttakurssiriskin hoito on keskitetty kaupankäyntitoimintaan. Position riskiä rajoitetaan kokonaisnettovaluuttapositioneille ja päävaluuttojen (USD, GBP, SEK) valuuttaparipositioille asetettujen limiittien avulla. Lisäksi valuuttakurssiriskin VaR-luvulle on asetettu hälytysraja. Riskiä rajoitetaan myös stop/loss -limiitein.

OSAKERISKI

OKO-konsernissa osakeriskiä syntyy osake- ja pääomasijoitustoiminnasta. Osakesijoitukset sisältävät sekä kaupankäyntitarkoitukseen että pitempiaikaiseen omistukseen hankittuja osakkeita.

Osakeriskipolitiikassa määritellään osakesalkun koostumusta ja sijoituskohteiden valintaa ohjaavat periaatteet.

Vaihdettaviin vastaaviin kirjatun osakesalkun hoito on keskitetty varainhallintaan.

VOLATILITEETTIRISKI

OKO-konsernissa volatiliteettiriskin hallinta on keskitetty OKOon. Volatiliteettiriskiä otetaan pienimuotoisesti valuuttaoptioissa ja liikkeeseen laskettujen indeksilainojen takaisinostoissa. Riskiä mitataan VaR-tyyppisen position enimmäistappioriskimittarin (spot/volatiliteetti-matriisin) avulla, joka simuloidaan sekä johdannaisen kohde-etuutena olevan instrumentin markkina-arvoa että johdannaisen markkina-volatiliteettia.

RAHOITUSRISKIN HALLINTA

Rahoitusriski tarkoittaa jälleenrahoituksen saatavuuteen liittyvää riskiä ja pankin luottokelpoisuuden kehityksen vaikutusta rahoituksen hintaan. Riski syntyy, jos saamisten ja velkojen maturiteetit poikkeavat toisistaan. Rahoitusriski syntyy myös, jos joko velat tai saatavat tai molemmat ovat keskittyneet vastapuolten, instrumenttien tai markkinasegmenttien suhteen. Rahoitusriskiä voi syntyä myös asiakaskäyttäytymisen tai taloudellisen toimintaympäristön muutosten seurauksena.

Maksuvalmiusriski tarkoittaa riskiä rahoituksen saatavuudesta velkojen tai muiden maksujen erääntyessä. Riskin toteutuminen voi johtua esimerkiksi markkinoiden likviditeetin vähenemisestä tai luotontarvitsijan luottokelpoisuuden heikkenemisestä. Maksuvalmiusriskin varaudutaan ylläpitämällä likvideistä saamis- ja velkoista koostuvaa reservisalkkua.

Likviditeetin hallintaa säätelevät Euroopan keskuspankin vähimmäisvaranto- ja maksuvalmiusluottojärjestelmät.

Pankin liiketoiminnan jatkuvuuden ja luotettavuuden kannalta rahoitusriskin hallinta ja riittävän maksuvalmiuden ylläpito on välttämätöntä. Rahoitus- ja maksuvalmiusriskien hallinnan merkittävyttä korostaa OKOn keskusrahallitustehtävään kuuluva velvollisuus huolehtia OP-ryhmän maksuvalmiudesta ja maksuvalmiusreservien riittävydestä. Maksuvalmiusreservisalkun osuus konsernin taseesta on vajaa neljännes, eli noin 3 miljardia euroa.

Rahoitusriskin hallinnan tarkoituksena on varmistaa OKO-konsernin riskinkantokykyyn kannalta oikein mitoitettu pääomarakenne ja rajoittaa taserakenteesta

aiheutuvaa rahoitus- tai maksuvalmiusriskiä. Rahoitusriskiä hallitaan maksuvalmiuden ja taseen rakenteen suunnittelulla, ylläpitämällä riittävää maksuvalmiusreserviä ja hajauttamalla varainhankintaa maturiteetti- luokittain, vastapuolittain ja instrumenteittain.

Rahoitus- ja maksuvalmiusriskien hallinnan periaatteet ja riskipolitiikan vahvistaa OKOn johtokunta. Riskienhallintajohto koordinoi ja ohjaa periaatteita sekä valvoo limiittien käyttöä. OKOn rahoitusriskin hoito ja pitkäaikainen varainhankinta on keskitetty varainhallintaan. Maksuvalmiuden hoito ja reservisalkkujen ylläpito on keskitetty kaupankäyntitoimintaan. Riskienhallintaosasto seuraa ja raportoi rahoitusriskit sekä liiketoiminnalle että johdolle.

OKO huolehtii myös tytäryhtiönsä Okopankin rahoituksen riittävydestä. Tytäryhtiön toiminnasta syntyville rahoitusriskeille on asetettu omat rahoitusriskilimiitit, joiden mukaisesti Okopankki hoitaa rahoitusriskiasemaansa.

OKO-konsernin keskeiset rahoituslähteet ovat sijoitustodistus- ja joukkovelkakirjaemissiot, muilta pankeilta ja osuuspankeilta otetut talletukset, yleisötalletukset sekä oma pääoma. Kansainvälisillä raha- ja pääomamarkkinoilla rahoituksen saatavuuteen ja hintaan vaikuttaa OKOn luottokelpoisuusluokitus.

Rahoitusriskipolitiikassa määritellään OKO-konsernin pitkäaikaisen varainhankinnan rakenteeseen ja maksuvalmiuden hoitoon liittyvät periaatteet ja limiitit.

Varainhankintasuunnitelma, jonka johtokunta hyväksyy, laaditaan vuosittain vastamaan konsernin rahoitusasemaa ja vakavaraisuustavoitteita.

RAHOITUSRISKIN MITTAUS, SEURANTA JA RAPORTOINTI

Rahoitusriskiä mitataan maturiteetti- luokittain kunkin luokan pääoman nettokassavirran (saatavien ja velkojen erotuksen) suuruudella. Lisäksi rahoitusriskiä tarkastellaan hankintalähteittäin ja sijoituskohteittain.

Rahoitusriskin mittauksen tarkoituksena on kuvata kuinka taseen saatavat ja velat erääntyvät tulevaisuudessa niiden likvidiys huomioon ottaen. Lisäksi tarkastellaan miten periaatteissa avista-ehdoiset, mutta pysyviksi

osoittautuneet vähittäisasiakkaiden talletukset ja osuuspankkien likviditeettireservitalletukset on sijoitettu. Näin saadaan selville rahoitustarve tai sijoituspotentiaali kussakin aikaluokassa. Kaupankäyntisalkkuihin ja muihin vaihdettaviin vastaaviin kirjatut likvidit sijoitukset käsitellään lyhimmissä aikaluokassa, koska ne ovat realisoitavissa nopeasti.

Rahoitusriskit on rajoitettu asettamalla vuotuisille pääomanettokassavirroille euromääräiset limiitit maturiteetti- luokittain. Limiittien suuruus on suhteutettu taseeseen.

OP-ryhmän maksuvalmiusreservin muodostaville OKO-konsernin kassavarantovaraille on asetettu erillinen limiitti, joka on OP-ryhmän kassavarantovarojen lakisääteinen alaraja. Maksuvalmiusreservistä vähintään kolmanneksen on oltava erittäin likvidejä saamistodistuksia, jotka ovat keskuspankkivelan vakuutena turvaten keskuspankin maksuvalmiusluottojen saatavuuden.

Päivittäistä likviditeettiä seurataan laskelmin ja ennustein 30 päivää eteenpäin. Ne sisältävät sekä omien liiketapahtumien vaikutukset että ennusteet pankkien välisessä maksuliikenteessä kulkevista rahavirroista (palkoista, eläkkeistä tms. toistuvaissuorituksista).

Riskienhallintaosasto raportoi rahoitusriskit kuukausittain sekä liiketoiminnalle että johdolle. Päivittäin laaditaan kassavirtalaskelmat valuutoittain ja arviolaskelma reservivarojen riittävydestä.

JOHDANNAISLIIKETOIMINTA

OKO-konserni käyttää aktiivisesti korko- ja valuuttajohdannaisia, joiden kohde-etuksien ja luottovastavarojen määrät on esitetty liitetiedossa 50. Johdannaisia käytetään sekä kaupankäynti- että suojaustarkoituukseen osana ao. kokonaisposition hoitoa. Johdannaisten riskiä seurataan osana kaupankäyntitoiminnan ja varainhallinnan kokonaispositioiden riskejä käyttäen samoja mittareita kuin tasepositioissakin. Poikkeuksen muodostavat optiot, joiden riskiä mitataan erikseen edellä kohdassa volatilitteettiriski kuvatulla tavalla.

Johdannaisliiketoiminnan vastapuoliriskiä seurataan käyttäen luottovasta-arvoja, jotka on määritelty sopimusten jälleenhankintakustannusten (markkina-arvo) ja instrumenttikohtaisten tulevaisuuden luotto- riskikertoimien perusteella.

Luottojen ja liikkeeseen laskettujen velkaemissioiden korkoriskiltä suojauksen tarkoituksena on suojattavan ja suojaavan erän välisen korkoeron eli marginaalin lukitseminen.

Liikkeeseen laskettujen indeksilainojen lisätuotto-komponentit on suojattu johdannaisrakenteita käyttäen. Suojaavat johdannaiset ovat osakeindeksiopioita ja luottojohdannaisia. Muita kuin indeksilainojen suojauksessa käytettyjä luottojohdannaisia ei ole tehty.

KIINTEISTÖRISKI

Kiinteistöriskillä tarkoitetaan kiinteistöomistuksiin liittyviä arvonmuutos- ja tuottoriskejä. OKO-konsernin tavoitteena on kiinteistöomistuksiin sitoutuneen pääoman vähentäminen.

Kiinteistöriskipolitiikassa määritellään kiinteistö-sijoitussalkun koostumusta ja sijoituskohteiden valintaa ohjaavat periaatteet. Kiinteistöomistuksista laaditaan vuosittain kohdekohtaiset arviot ja toimenpidesuunnitelmat. Kiinteistöriskit raportoidaan neljännesvuosittain konsernin riskianalyyseissä.

OPERATIIVISTEN RISKIEN HALLINTA

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappion vaaraa, joka aiheutuu puutteellisista sisäisistä prosesseista, henkilöistä ja järjestelmistä tai ulkoisen uhan turvallisuuteen tai toiminnan jatkuvuuteen aiheuttamasta epävarmuudesta. Määritelmä sisältää myös oikeudelliset ja maineen menetykseen liittyvät riskit.

Vastuu operatiivisten riskien hallinnasta on liike-toimintayksiköillä. Riskienhallintaosasto valvoo operatiivisten riskien hallinnan toteutusta ja riskitasoa sekä raportoi siitä.

Operatiivisille riskeille on laadittu konsernitasoinen riskipolitiikka, jossa määritellään niiden tunnistamista, arvioimista, seuranta ja raportointia ohjaavat periaatteet. Politiikassa on määritelty myös operatiivisten riskien hallinnan keskeiset tavoitteet.

Tavoitteena on luoda riskejä ennaltaehkäisevä kulttuuri, jonka luomisessa organisaation eettiset periaatteet ja arvot sekä johtamis- ja toimintakulttuuri ovat avainasemassa. Riskien hallinta perustuu liiketoiminnan kaikilla osa-alueilla noudatettavaan suunnitelmallisuuteen,

huolellisuuteen ja jatkuvuuteen. Operatiivisten riskien hallinnan lähestymistavaksi on valittu prosessien laadun ja tehokkuuden parantaminen.

Keskeisessä asemassa operatiivisten riskien hallinnassa on riskien tunnistaminen ja arviointi sekä sen pohjalta tapahtuva toiminnan kehittäminen.

Riskien toteutumista pyritään ennaltaehkäisemään kehittämällä prosesseja ja henkilöstön osaamista sekä eriyttämällä päätöksenteko, toimeenpano ja valvonta toisistaan. Uusien tuotteiden käyttöönottoa edeltää tuotteiden kuvaus, toimintaprosessien suunnittelu ja ohjeistus sekä tuotteen hyväksyntä.

Oikeudellisen riskin hallinnassa korostuu liike-toimintaa koskevan juridiikan ja oikeudellisen sääntelyn tietämys sekä sopimusten sitovuuden ja lainmukaisuuden varmistaminen.

Tiedon hallinnassa olennaista on tiedon oikeellisuuden, käytettävyyden, saatavuuden sekä eheyteen liittyvien riskien hallinta, joiden tärkeys korostuu erityisesti sähköisessä asiointissa. Tietojärjestelmien kehitystyössä ja käyttöönotossa kiinnitetään erityistä huomiota riittävään määrittelyyn, sisällölliseen ja tekniseen osaamiseen, testaukseen sekä pilotointiin.

Tietoturvallisuuden ja pankkiturvallisuuden hallinnassa keskeistä on tiedon tehokas ja turvallinen käsittely sekä suojautuminen ulkoisia uhkia vastaan. Tietoturvallisuuden ja pankkiturvallisuuden hallinnassa harjoitetaan OP-ryhmässä tiivistä yhteistyötä. Yllättäviin tilanteisiin on varauduttu liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmilla ja tietotekniikan toipumissuunnitelmilla, joita kehitetään ja päivitetään säännöllisesti. Tärkeä osa operatiivisten riskien hallintaa ovat OPK:n sisäisen tarkastuksen tekemät selvitykset. Operatiivisista riskeistä aiheutuvilta menetyksiltä on myös suojauduttu esine-, rikos- ja vastuuvakuutuksin.

OPERATIIVISTEN RISKIEN MITTAUS, SEURANTA JA RAPORTOINTI

Operatiivisten riskien mittareina käytetään virheiden lukumääriä ja virheistä aiheutuneiden kustannusten suuruutta. Toteutuneiden operatiivisten riskien seuranta on laajennettu kattamaan koko konserni vuoden 2003 alusta alkaen.

Operatiivisten riskien itsearviointien tuloksista, vahinkotilastoista, prosessien kehittämisen etenemisestä ja kehityshankkeiden vaikutuksista raportoidaan johdolle säännöllisesti.

STRATEGINEN RISKI

Strategisella riskillä tarkoitetaan väärin valitun liiketoimintastrategian johdosta syntyviä menetyksiä.

Strateginen riski voi toteutua, jos asiakaskäyttäytyminen, teknologia tai markkinat kehittyvät eri suuntaan kuin on ennakoitu. Tämä voi johtaa siihen, että tuotot alenevat nopeammin kuin kustannusten sopeuttaminen on mahdollista. Samoin strateginen riski voi toteutua, jos organisaation osaamistaso tai muutosvalmius ei ole riittävän korkea.

OKO-konsernin strategisia riskejä minimoidaan jatkuvalla suunnittelulla, joka perustuu analyyseihin ja ennusteisiin markkina-alueiden kehityksestä, kilpailutilanteesta, asiakkaiden tulevista tarpeista sekä huolehtimalla organisaation osaamisesta ja sitoutumisesta.

RISKIENHALLINNAN KEHITTÄMINEN

Riskienhallinnan kehitystä ohjaavat ensisijaisesti konsernin liiketoiminnan tarpeet. Tämän lisäksi valmisteilla oleva pankkien vakavaraisuuskehikko (Basel II) vaikuttaa laajasti riskienhallinnan kehittämiseen.

Riskienhallinta seuraa aktiivisesti vakavaraisuuskehikon uudistamista ja analysoi sen mahdollisia vaikutuksia pankin liiketoimintaan ja pääomarakenteeseen.

Riskienhallinnan kehittämisen painopistealueet liittyvät luottoriskin ja operatiivisten riskien hallintaan sekä riskiin perustuvan taloudellisen pääoman kohdentamismenettelyn kehittämiseen.

KONSERNIN TULOSLASKELMA

Milj. €	1.1. - 31.12.2003			1.1. - 31.12.2002		
Korkotuotot			420			497
Leasingkate			10			11
Korkokulut			-270			-347
Rahoituskate			161			161
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista			9			13
Palkkiotuotot			78			69
Palkkiokulut			-12			-14
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot						
Arvopaperikaupan nettotuotot			-9			-14
Valuuttatoiminnan nettotuotot			6	-2		7
-6						
Liiketoiminnan muut tuotot			90			19
Hallintokulut						
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot			46			42
Henkilösivukulut						
Eläkekulut			8			7
Muut henkilösivukulut			4	12	58	4
11						53
Muut hallintokulut			45	-103		43
-96						
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä			-10			-11
Liiketoiminnan muut kulut			-26			-23
Luotto- ja takaustappiot			-2			2
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset			-5			0
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten voitosta tai tappiosta			-3			-17
Liikevoitto			174			96
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja			174			96
Tuloverot						
Tilikauteen kohdistuvat verot			-27			-21
Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat verot			0			0
Laskennallisen verovelan muutos			-20	-47		-12
-33						
Vähemmistön osuus tilikauden voitosta tai tappiosta			-1			-1
Tilikauden voitto			126			62

KONSERNITASE

VASTAAVAA Milj. €	31.12.2003		31.12.2002	
Käteiset varat		929		83
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset				
Valtion velkasitoumukset		26		81
Muut	1 824	1 850	2 026	2 107
Saamiset luottolaitoksilta				
Vaadittaessa maksettavat		26		31
Muut	2 653	2 679	1 785	1 816
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä		7 250		6 490
Leasingkohteet		291		256
Saamistodistukset				
Julkisyhteisöiltä		54		140
Muilta	1 006	1 061	998	1 138
Osakkeet ja osuudet		88		76
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisy yrityksissä		21		62
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä		10		11
Aineettomat hyödykkeet				
Konserniliikearvo		-		0
Muut pitkävaikutteiset menot	13	13	13	13
Aineelliset hyödykkeet				
Kiinteistöt sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	113		159	
Muut aineelliset hyödykkeet	6	119	7	166
Muut varat		358		392
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot		86		98
		14 754		12 709

KONSERNITASE

VASTATTAVAA	31.12.2003		31.12.2002	
Milj. €				
Vieras pääoma				
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille				
Keskuspankeille		1 330		732
Luottolaitoksille				
Vaadittaessa maksettavat	409		362	
Muut	3 091	3 501	4 831	3 059
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille				
Talletukset				
Vaadittaessa maksettavat	1 744		1 372	
Muut	294	2 038	553	1 926
Muut velat		1269	3 307	733
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				
Joukkovelkakirjalainat		1 499		999
Muut		3 280	4 779	3 145
Muut velat			592	639
Siirtovelat ja saadut ennakot			83	61
Pakolliset varaukset			1	0
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla			366	379
Laskennalliset verovelat			59	39
Vähemmistön osuus pääomasta			2	2
		14 021		12 076
Oma pääoma				
Osakepääoma		202		196
Osakeanti		2		3
Ylikurssirahasto		5		0
Arvonkorotusrahasto		25		25
Muut sidotut rahastot				
Vararahasto	203			203
Muut sidotut erät	1	204		1
Vapaat rahastot		23		23
Edellisten tilikausien voitto		145		118
Tilikauden voitto		126	733	62
			14 754	12 709
Taseen ulkopuoliset sitoumukset				
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset				
Takaukset ja pantit		1 174		1 192
Muut		-	1 174	-
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset				
Muut		2 454	2 454	2 015
			3 628	3 207

KONSERNIAIKASARJAT

Milj. €

TUOSLASKELMAT	1999	2000	2001	2002	2003
Rahoituskate	109	124	152	161	161
Muut tuotot	126	197	118	94	174
Muut kulut	115	125	126	133	141
Poistot ja arvonalentumiset	16	11	11	11	10
Luotto- ja takaustappiot	-2	-10	-4	-2	2
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset	-1	33	29	0	-5
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten tuloksesta	5	5	2	-17	-3
Liikevoitto	111	167	111	96	174
Satunnaiset erät	-57	-	-	-	-
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	54	167	111	96	174
Verot	-14	-47	-31	-33	-47
Vähemmistöosuus	-1	-1	-1	-1	-1
Tilikauden voitto / tappio	39	118	79	62	126

TASEET	1999	2000	2001	2002	2003
Vastaavaa					
Saamiset luottolaitoksilta	1 784	2 082	1 542	1 816	2 679
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	4 561	5 472	5 734	6 490	7 250
Saamistodistukset	2 961	2 259	4 314	3 245	2 910
Osakkeet ja osuudet	141	217	160	149	119
Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	266	194	185	179	132
Muut erät	1 122	777	715	830	1 664
Yhteensä	10 836	11 000	12 650	12 709	14 754
Vastattavaa					
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	3 513	3 833	4 897	4 152	4 831
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	2 356	2 140	2 659	2 659	3 307
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	3 494	3 380	3 365	4 145	4 779
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	404	417	473	379	366
Muut erät	542	606	609	700	677
Laskennalliset verovelat	13	23	27	39	59
Vähemmistön osuus pääomasta	2	2	2	2	2
Oma pääoma	513	599	618	633	733
Yhteensä	10 836	11 000	12 650	12 709	14 754

OKON TULOSLASKELMA

Milj. €	1.1. - 31.12.2003		1.1. - 31.12.2002	
Korkotuotot	350		402	
Leasingkate	11		0	
Korkokulut	-248		-314	
Rahoituskate	113		87	
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista				
Samaan konserniin kuuluvista yrityksistä	18		25	
Omistusyhteisyriksistä	1		1	
Muista yrityksistä	8	28	12	38
Palkkiotuotot	34		22	
Palkkiokulut	-5		-6	
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot				
Arvopaperikaupan nettotuotot	-11		-15	
Valuuttatoiminnan nettotuotot	6	-4	7	-7
Liiketoiminnan muut tuotot	70		17	
Hallintokulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	23		16	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	4		3	
Muut henkilösivukulut	3	7	2	5
Muut hallintokulut	24	-54	18	-38
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-4		-3	
Liiketoiminnan muut kulut	-23		-18	
Luotto- ja takaustappiot	-2		3	
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset	-5		0	
Liikevoitto	149		94	
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	-		1	
Satunnaiset kulut	-		-	
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	149		95	
Tilinpäätössiirrot	-56		-20	
Tuloverot				
Tilikautteen kohdistuvat verot	-28		-22	
Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat verot	0	-28	0	-22
Tilikauden voitto	66		54	

OKON TASE

VASTAAVAA

Milj. €

	31.12.2003		31.12.2002	
Käteiset varat		921		75
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset		1 659		1 921
Saamiset luottolaitoksilta				
Vaadittaessa maksettavat		24		34
Muut	3 302	3 327	2 143	2 176
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä		4 925		4 501
Leasingkohteet		291		256
Saamistodistukset				
Julkisyhteisöiltä		54		140
Muilta	1 071	1 125	1 051	1 191
Osakkeet ja osuudet		90		68
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrytyksissä		11		69
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä		99		99
Aineettomat hyödykkeet		8		9
Aineelliset hyödykkeet				
Kiinteistöt sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet		71		87
Muut aineelliset hyödykkeet		2	73	2
Muut varat		322		365
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot		79		88
		12 930		10 907

OKON TASE

VASTATTAVAA

Milj. €	31.12.2003		31.12.2002	
Vieras pääoma				
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille				
Keskuspankeille	1 330		732	
Luottolaitoksille				
Vaadittaessa maksettavat	441		371	
Muut	3 194	3 635	4 965	3 088
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille				
Talletukset				
Vaadittaessa maksettavat	418		353	
Muut	10	428	17	370
Muut velat	1 162	1 590	619	989
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat				
Joukkovelkakirjalainat	1 531		1 001	
Muut	3 135	4 666	3 051	4 052
Muut velat		558		622
Siirtovelat ja saadut ennakot		64		48
Pakolliset varaukset		1		0
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		366		379
		12 210		10 283
Tilinpäätössiirtojen kertymä				
Poistoero	36		26	
Vapaaehtoiset varaukset	114	150	68	95
Oma pääoma				
Osakepääoma	202		196	
Osakeanti	2		3	
Ylikurssirahasto	5		0	
Vararahasto	164		164	
Vapaat rahastot	23		23	
Edellisten tilikausien voitto	108		89	
Tilikauden voitto	66	570	54	530
		12 930		10 907
Taseen ulkopuoliset sitoumukset				
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annettut sitoumukset				
Takaukset ja pantit	1 164		1 165	
Muut	-	1 164	-	1 165
Asiakkaan hyväksi annettut peruuttamattomat sitoumukset				
Muut	2 184	2 184	1 796	1 796
		3 348		2 961

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

(LUVUT MILJOONINA EUROINA)

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

1) Korkotuottojen ja korkokulujen erittely tase-erittäin

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Korkotuotot				
Saamisista luottolaitoksilta	74,2	80,1	88,4	134,2
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	264,1	286,0	182,1	139,2
Saamistodistuksista	95,6	139,3	93,5	136,2
Muut korkotuotot	-13,6	-7,9	-13,7	-8,0
Leasingkate	10,3	11,0	-	-
Yhteensä	430,5	508,5	350,3	401,6

Korkokulut

Veloista luottolaitoksille ja keskuspankeille	88,3	130,1	89,4	131,5
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	38,2	60,6	18,2	30,6
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	126,3	135,3	124,0	132,9
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	14,1	19,1	13,8	17,6
Muut korkokulut	2,6	2,0	2,6	2,0
Yhteensä	269,5	347,1	248,0	314,5

2) Leasingtoiminnan nettotuotot eriteltyinä

	2003	OKO 2002
Vuokratuotot	77,5	71,5
Suunnitelman mukaiset poistot	-65,6	-59,0
Lisäpoistot ja luottotappiot	-	-
Leasingkohteiden luovutusvoitot ja -tappiot (netto)	-0,1	-0,3
Palkkiotuotot	0,3	0,3
Muut tuotot	0,0	0,1
Muut kulut	-1,4	-1,2
	10,6	11,3

Rahoitustarkastuksen määräyksen mukaan konsernista ei ilmoiteta tätä liitetietoa.

3) Arvopaperikaupan nettotuotot eriteltyinä

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Saamistodistusten kaupan nettotuotot	-14,8	-17,4	-14,2	-18,4
Osakkeiden ja osuuksien kaupan nettotuotot	6,2	3,5	3,6	3,5
Yhteensä	-8,6	-13,9	-10,6	-14,9

4) Tilikauden aikana ostettujen ja myytyjen vaihtuviin vastaaviin luettujen arvopapereiden yhteenlasketut arvot

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Saamistodistukset				
Ostetut arvopaperit	20 842,1	19 700,7	20 168,9	19 108,9
Myydyt arvopaperit	16 091,0	15 364,7	15 729,2	14 947,3
Osakkeet				
Ostetut arvopaperit	1 526,6	1 848,0	7,8	11,4
Myydyt arvopaperit	1 531,5	1 873,0	9,4	39,8

5) Liiketoiminnan muut tuotot ja liiketoiminnan muut kulut eriteltyinä

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Liiketoiminnan muut tuotot				
Vuokra- ja osinkotuotot kiinteistöistä ja kiinteistöyhteisöistä	13,4	13,7	13,9	14,2
Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot	12,4	1,0	9,3	1,0
Muut tuotot	63,8	3,9	47,2	1,5
Yhteensä	89,6	18,6	70,4	16,6
Liiketoiminnan muut kulut				
Vuokrakulut	7,7	7,3	5,3	3,7
Kulut kiinteistöistä ja kiinteistöyhteisöistä	7,5	6,5	10,1	9,9
Kiinteistöjen ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien luovutustappiot	0,3	0,1	0,3	0,1
Muut kulut	10,9	9,4	7,1	3,9
Yhteensä	26,4	23,3	22,8	17,6

6) Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Suunnitelman mukaiset poistot	10,5	10,8	4,8	3,5
Arvonalentumiset	-	-	-	-
Arvonalentumisten palautukset	-0,7	-0,2	-0,7	-0,2
Yhteensä	9,9	10,6	4,2	3,3

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

7) Luotto- ja takaustappiot sekä pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Saamisista luottolaitoksilta	-	-	-	-
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	10,8	10,4	9,6	6,6
Leasingkohteista	-	-	-	-
Takauksista ja muista taseen ulkopuolisista eristä	0,0	-	0,0	-
Muista	-	-	-	-
Bruttomääräiset luotto- ja takaustappiot	10,8	10,4	9,6	6,6
Luotto- ja takaustappioiden vähennyserät	-8,4	-12,4	-7,7	-9,6
Tuloslaskelman luotto- ja takaustappiot	2,4	-1,9	1,9	-3,0
Luotto- ja takaustappioiden yhteismäärä eriteltynä				
Tilikauden aikana toteutuneet luottotappiot yhteensä	5,9	4,1	5,5	2,4
Tilikauden aikana toteutuneet luottotappiot, joista on aikaisemmin tehty kohdistettu luottotappiovaraus	-5,3	-2,9	-4,9	-1,6
Palautukset aikaisempina vuosina toteutuneista luottotappioista	-1,5	-3,1	-1,3	-2,0
Tilikauden aikana tehdyt kohdistetut luottotappiovaraukset	4,9	4,6	4,2	2,4
Kohdistettujen luottotappiovarausten peruutukset tilikauden aikana	-1,6	-4,6	-1,5	-4,2
Tilinpäätökseen kirjatut luotto- ja takaustappiot	2,4	-1,9	1,9	-3,0
Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalentumiset				
Bruttomääräiset arvonalentumiset	4,6	0,1	4,6	0,1
Arvonalentumisten peruutukset	0,0	-0,2	0,0	-0,2
Yhteensä	4,5	-0,1	4,5	-0,1

8) Satunnaiset tuotot ja kulut tilikauden aikana

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Satunnaiset tuotot	-	-	-	-
Satunnaiset kulut	-	-	-	-

9) Tilinpäätössiirrot eriteltynä

	OKO	
	2003	2002
Poistoeron muutos	-9,5	0,4
Muiden vapaaehtoisten varausten muutos	-46,0	-20,0
Yhteensä	-55,5	-19,6

10) Pakollisten varausten muutokset tilikauden aikana

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Eläkevaraukset	-	-	-	-
Verovaraukset	-	-	-	-
Muut	0,7	0,7	0,7	0,7
Yhteensä	0,7	0,7	0,7	0,7

Benefon Oyj:n yritysaneerauksen selvittäjä on jättänyt Helsingin käräjäoikeudelle yhtiön päärahoittajiin kohdistuvat takaisinsaantikan- teet. Kanteet koskevat yhtiön päärahoittajille suorittamia lainojen lyhennyksiä ja korkomaksuja. Rahoittajat ovat kiistäneet esitetyt vaatimukset, mutta kanteiden johdosta OKO teki 0,7 miljoonan euron pakollisen varauksen.

11) Erittely yhdistellyistä eristä

Konsernin ja OKOn tuloslaskelman erät on esitetty valtiovarainministe- riön luottolaitoksille vahvistamien tuloslaskelman kaavojen mukaisesti.

12) Tuotot toimialoittain ja markkina-alueittain

Tuotoilla tarkoitetaan tuloslaskelman erien rahoituskate, tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista, palkkiotuotot, arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot sekä liiketoiminnan muut tuotot yhteen- laskettua määrää. Tuotot on esitetty eliminoimattomina.

	Tuotot		Keskimääräinen	
	toimialoittain		henkilömäärä	
	2003	2002	2003	2002
Pankkitoiminta	282,7	233,3	859	847
Rahoitusyhtiötoiminta	31,3	30,1	147	145
Sijoituspalveluyritystoiminta	25,8	23,1	125	125
Kiinteistöjen omistus ja hallinta	3,2	3,4	-	-
Muu	1,9	-	7	-
Yhteensä	344,8	289,9	1 138	1 117

Rahoitusyhtiötoimintaa harjoittanut OP-Rahoitus Oy sulautui 31.12.2002 OKOon ja jatkoi toimintaansa osana OKOa vuonna 2003.

	Tuotot		Keskimääräinen	
	markkina-alueittain		henkilömäärä	
	2003	2002	2003	2002
Suomi	344,6	289,4	1 137	1 112
Ruotsi	0,2	0,5	1	6
Yhteensä	344,8	289,9	1 138	1 117

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

13) Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavien saamistodistusten erittely

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Valtion velkasitoumukset	26,0	80,7	25,3	35,5
Valtion joukkovelkakirjalainat	147,8	322,7	147,1	321,9
Pankkien sijoitustodistukset	1 472,2	1 503,9	1 283,2	1 364,0
Muut	203,6	199,7	203,6	199,7
Yhteensä	1 849,6	2 106,9	1 659,3	1 921,2

14) Saamiset keskuspankeilta

Taseen erään "Saamiset luottolaitoksilta" ei sisältynyt vuoden lopussa saamia keskuspankeilta.

15) Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sektoreittain ja niihin kohdistetut luottotappiovaraukset

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Yritykset	4 474,0	4 237,6	3 975,8	3 785,7
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	21,5	44,9	21,5	44,9
Julkisyhteisöt	331,5	143,3	329,8	141,3
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	130,4	103,7	101,9	73,9
Kotitaloudet	2 209,0	1 819,3	413,3	314,2
Ulkomaat	83,2	141,2	82,3	140,8
Yhteensä	7 249,6	6 489,9	4 924,6	4 500,8

Kohdistetut luottotappiovaraukset tilikauden alussa	26,9	29,9	24,5	27,7
Tilikauden aikana tehdyt uudet varaukset (+)	4,9	4,6	4,2	3,2
Tilikauden aikana peruutetut varaukset (-)	-1,6	-4,6	-1,5	-4,6
Tilikauden aikana toteutuneet luottotappiot, joista on aikaisemmin tehty kohdistettu luottotappiovaraus (-)	-5,3	-2,9	-4,9	-1,8
Kohdistetut luottotappiovaraukset tilikauden lopussa	24,9	26,8	22,3	24,5

16) Järjestämättömät ja muut nollakorkoiset saamiset

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Järjestämättömät saamiset	17,9	14,2	11,3	7,2
Muut nollakorkoiset saamiset	0,6	1,4	0,5	1,3
Yhteensä	18,5	15,6	11,8	8,5

17) Maksamatta jääneen saamisen vakuutena olleen sekä asiakkaan liiketoiminnan tervehdyttämiseksi bankitun omaisuuden kirjanpitoarvo

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Vakuutena ollut omaisuus				
Kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	1,8	1,8	1,8	1,8
Muut osakkeet ja osuudet	-	0,1	-	-
Muu omaisuus	-	-	-	-
Yhteensä	1,8	1,9	1,8	1,8

18) Saamiset, joilla on huonompi etuoikeus kuin velallisen muilla veloilla

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Saamiset luottolaitoksilta	143,8	143,8	143,8	143,8
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	5,4	5,9	5,4	5,9
Saamistodistukset	99,4	120,2	112,6	123,5
Yhteensä	248,7	269,9	261,9	273,1

joista konserniyrityksiltä 13,4 3,4
omistusyhteisyrittäyksiltä - -

19) Leasingkohteet eriteltyinä

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Ennakkomaksut	16,3	34,5	16,3	34,5
Koneet ja kalusto	249,9	205,0	249,9	205,0
Kiinteä omaisuus ja rakennukset	24,1	16,4	24,1	16,4
Muu omaisuus	0,4	0,5	0,4	0,5
Yhteensä	290,7	256,4	290,7	256,4

20) Saamistodistukset

Julkisesti noteeratut ja noteeraamattomat saamistodistukset ja keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset vuoden lopussa

	Konserni		OKO	
	Julkisesti noteeratut	Muut	Julkisesti noteeratut	Muut
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat	1 132,1	1 522,8	1 163,0	1 333,4
Pysyviin vastaaviin kuuluvat	167,5	87,9	166,8	121,3
Yhteensä	1 299,6	1 610,7	1 329,8	1 454,7

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten todennäköisen luovutushinnan ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotusta ei synny, koska kaikki vaihtuviin vastaaviin kuuluvat saamistodistukset arvostetaan markkinahintaan.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Pysyviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten, keskuspankkirahoi-
tukseen oikeuttavien saamistodistusten ja muiden saamisten nimellisar-
von ja kirjanpitoarvon erotus vuoden lopussa

	Konserni			OKO
	2003	2002	2003	2002
Konsernin luvut on ilmoitettu eliminoimattomina				
Nimellisarvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus				
Saamistodistukset	0,5	0,8	0,5	0,8
Kirjanpitoarvon ja sitä alemman nimellisarvon erotus				
Saamistodistukset	1,2	1,4	1,2	1,4
Saamistodistukset vaadetyypeittäin tilikauden lopussa				
Kirjanpitoarvo				
Valtion velkasitoumukset	26,0	80,7	25,3	35,5
Kuntatodistukset	5,9	0,0	5,9	0,0
Yritystodistukset	28,6	0,8	28,6	0,8
Sijoitustodistukset	1 475,5	1 521,5	1 286,5	1 381,7
Vaihtovelkakirjalainat	0,6	1,1	0,6	1,1
Muut joukkovelkakirjalainat	1 214,7	1 410,6	1 274,9	1 458,9
Muut saamistodistukset	159,0	230,6	162,6	234,4
Yhteensä	2 910,3	3 245,2	2 784,5	3 112,3

21) Osakkeet ja osuudet

Taseen erään "Osakkeet ja osuudet" merkittyjen arvopapereiden yh-
teenlaskettu kirjanpitoarvo jaoteltuna julkisesti noteerattuihin ja notee-
raamattomiin arvopapereihin

22) Pysyviin vastaaviin kuuluvien osakkeiden ja aineellisten
hyödykkeiden lisäykset ja vähennykset tilikauden aikana

Hankintameno tilikauden alussa	130,1	219,6	228,0	113,4	78,0	65,7
Lisäykset tilikautena	6,7	4,9	0,6	0,4	1,9	0,6
Vähennykset tilikautena	-31,2	-37,9	-61,9	-17,0	-0,8	-0,5
Siirrot erien välillä	-0,1	0,0	-	-	-0,2	-
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	-	-	-3,0	-0,1	-2,5	-0,8
Tilikauden arvonalentumiset ja niiden palautukset	-4,5	-4,5	0,7	0,7	-	-
Vähennyksiin ja siirtoihin kohdistuvat kertyneet poistot ja arvonalentumiset tilikauden alussa	-	-	17,8	0,5	0,7	0,3
Kertyneet poistot tilikauden alussa	-	-	-40,3	-1,5	-70,9	-63,4
Kertyneet arvonalentumiset tilikauden alussa	-6,6	-6,6	-29,2	-25,2	-	-
Kertyneet arvonorotukset tilikauden alussa	-	-	-	-	-	-
Tilikauden arvonorotukset ja niiden peruutukset	-	-	-	-	-	-
Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa	94,3	175,5	112,7	71,2	6,3	2,0

	Konserni		OKO	
	Julkisesti noteeratut	Muut	Julkisesti noteeratut	Muut
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat	25,0	-	24,5	-
Pysyviin vastaaviin kuuluvat	4,9	58,4	4,9	61,0
Yhteensä	29,9	58,4	29,4	61,0

Taseen erään "Osakkeet ja osuudet" merkittyjen julkisesti noteerattu-
jen osakkeiden ja osuuksien todennäköisen luovutushinnan ja sitä al-
haisemman kirjanpitoarvon erotusten yhteenlaskettu määrä omaisuus-
lajeittain

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat	4,3	2,8	4,0	2,7
Pysyviin vastaaviin kuuluvat	22,0	-	22,0	-
Yhteensä	26,3	2,8	26,0	2,7

Konsernilla ja OKOlla ei ollut arvopaperilainauksen kohteena olevia
arvopapereita vuoden 2003 lopussa.

Taseen erät "Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä" ja "Osak-
keet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä" eriteltyinä:

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä				
Luottolaitoksissa	9,4	8,1	3,4	3,4
Muissa	11,3	54,0	7,2	65,6
Yhteensä	20,7	62,0	10,5	69,0

Osakkeet ja osuudet samaan konserniin
kuuluvissa yrityksissä

Luottolaitoksissa	-	-	84,1	84,1
Muissa	10,4	11,1	15,0	14,7
Yhteensä	10,4	11,1	99,1	98,8

	Osakkeet ja osuudet lukuun ottamatta kiinteistöyhteisöjen osakkeita ja osuuksia		Maa- ja vesialueet ja rakennukset sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet		Koneet ja kalusto sekä muut kuin edellä mainitut aineelliset hyödykkeet	
	Konserni	OKO	Konserni	OKO	Konserni	OKO
Hankintameno tilikauden alussa	130,1	219,6	228,0	113,4	78,0	65,7
Lisäykset tilikautena	6,7	4,9	0,6	0,4	1,9	0,6
Vähennykset tilikautena	-31,2	-37,9	-61,9	-17,0	-0,8	-0,5
Siirrot erien välillä	-0,1	0,0	-	-	-0,2	-
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	-	-	-3,0	-0,1	-2,5	-0,8
Tilikauden arvonalentumiset ja niiden palautukset	-4,5	-4,5	0,7	0,7	-	-
Vähennyksiin ja siirtoihin kohdistuvat kertyneet poistot ja arvonalentumiset tilikauden alussa	-	-	17,8	0,5	0,7	0,3
Kertyneet poistot tilikauden alussa	-	-	-40,3	-1,5	-70,9	-63,4
Kertyneet arvonalentumiset tilikauden alussa	-6,6	-6,6	-29,2	-25,2	-	-
Kertyneet arvonorotukset tilikauden alussa	-	-	-	-	-	-
Tilikauden arvonorotukset ja niiden peruutukset	-	-	-	-	-	-
Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa	94,3	175,5	112,7	71,2	6,3	2,0

23) Aineettomat hyödykkeet eriteltyinä

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Liikearvo	-	0,0	-	-
Muut pitkävaikutteiset menot	12,9	13,1	8,0	8,8
Yhteensä	12,9	13,1	8,0	8,8

24) Kiinteistöomistukset eriteltyinä

a) Taseen erään "Aineelliset hyödykkeet" kirjatut maa- ja vesialueet ja rakennukset sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet eriteltyinä vuoden lopussa

	Konserni		OKO	
	Kirjanpito- arvo	Sitoutunut pääoma	Kirjanpito- arvo	Sitoutunut pääoma
Maa- ja vesialueet ja rakennukset				
Omassa käytössä olevat	0,6	0,6	0,3	0,3
Muut	40,4	47,5	0,2	0,2
Yhteensä	40,9	48,0	0,5	0,5
Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet				
Omassa käytössä olevat	29,9	30,1	6,1	12,7
Muut	41,9	53,1	64,6	90,4
Yhteensä	71,8	83,2	70,7	103,2

b) Muussa kuin omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet eriteltyinä vuoden lopussa

Tiedot on annettu konsernin tietoina koska OKO laatii konsernitilinpäätöksen.

Kiinteistölaji	Pinta-ala m ²	Sitoutunut pääoma	Netto- tuotto,%	Vajaakäyt- töaste,%
Asunnot ja asuinkiinteistöt	160	0,3	5,3	-
Liike- ja toimisto- kiinteistöt	57 692	86,8	8,3	2,8
Teollisuuskiinteistöt	20 067	10,4	5,0	16,8
Maa-, vesi- ja metsä- alueet (rakentamattomat)	-	3,0	-0,1	-
Keskeneräiset rakennukset	-	-	-	-
Rahoitusleasing- kiinteistöt	38 255	19,1	3,0	-
Muut kotimaiset kiinteistöt	-	0,0	-	-
Ulkomaiset kiinteistöt	-	-	-	-
Kiinteistöt yhteensä	116 173	119,7	6,9	4,3

Sitoutunut pääoma on kirjanpidon poistamaton hankintameno lisättyinä osakkeisiin kohdistuvalla yhtiölainausuudella ja/tai omistusosuuden osoittamalla osuudella yhtiön lainoista. Nettotuotto on laskettu vähen-

tämällä kokonaisvuokratuotoista kiinteistöön kohdistuvat hoitokulut tai asunto-osakeyhtiöissä ja keskinäisissä kiinteistöyhtiöissä maksetut vastikkeet. Nettotuotto prosentti on laskettu vuositasoisiksi muutetusta tilinpäätöshetken vuokrausasteen mukaisten kuukausitason tuottojen ja vuoden keskimääräisten kuukausitason hoitokulujen erotuksesta, joka on suhteutettu sitoutuneeseen pääomaan vuoden lopussa.

Vajaakäyttöaste on vapaiden tilojen suhde koko vuokrattavissa olevaan huoneistoalaan. Vapaat tilat ovat ne vuokrattavissa olevat tilat, joista ei tilinpäätöshetkellä saada vuokratuottoja sopimusten perusteella.

c) Muussa kuin omassa käytössä oleviin kiinteistöihin sitoutunut pääoma jaoteltuna tuotto-prosentin mukaan vuoden lopussa

	Tuotto- prosentti	Sitoutunut pääoma
	negatiivinen	1,1
	0 - 3	9,2
	3 - 5	18,5
	5 - 7	60,1
	yli 7	30,8
Yhteensä		119,7

25) Omat osakkeet

Konserniyrityksillä ei ollut 31.12.2003 omia tai emoyrityksen osakkeita.

26) Muut varat eriteltyinä

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Maksujenvälityssaamiset	7,1	81,6	6,6	72,7
Takaussaamiset	0,1	0,1	0,0	0,0
Johdannaispimukset	141,0	171,1	142,0	171,2
Muut	210,2	139,1	173,1	121,4
Yhteensä	358,4	391,9	321,7	365,2

27) Siirtosaamiset ja maksetut ennakot eriteltyinä

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Korot	80,2	89,3	78,4	84,8
Muut	5,5	8,3	1,1	3,4
Yhteensä	85,6	97,6	79,5	88,2

28) Erittely yhdistellyistä taseen vastaavien eristä

Konsernin ja OKOn taseen vastaavien erät on esitetty valtiovarainministeriön vahvistamien taseen kaavojen mukaisesti.

29) Velkojen nimellisarvon ja kirjanpitoarvon erotus

Konsernin luvut on ilmoitettu eliminoimattomina

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Nimellisarvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus				
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	0,0	-	0,0	-
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	24,0	23,3	23,7	23,0
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,3	0,4	0,3	0,4
Yhteensä	24,4	23,7	24,1	23,4

Kirjanpitoarvon ja sitä alemman nimellisarvon erotus

Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	-	-	-	-
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2,6	1,5	2,6	1,5
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,3	0,2	0,3	0,2
Yhteensä	2,8	1,7	2,9	1,7

30) Erittely liikkeeseenlasketuista velkakirjoista vaadetyypeittäin

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Sijoitustodistukset	2 974,6	2 778,5	2 829,7	2 684,3
Joukkovelkakirjalainat	1 499,3	999,3	1 531,0	1 000,8
Muut	305,3	367,0	305,3	367,0
Yhteensä	4 779,2	4 144,8	4 665,9	4 052,1

31) Muut velat eriteltyinä

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Maksujenvälitysvelat	259,9	332,6	257,3	329,7
Johdannaissopimukset	176,0	201,3	176,5	201,4
Muut	156,1	104,9	124,5	91,3
Yhteensä	592,0	638,8	558,3	622,3

32) Siirtovelat ja saadut ennakot eriteltyinä

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Korot	56,2	35,4	46,6	30,6
Muut	27,2	25,1	17,4	17,0
Yhteensä	83,5	60,6	64,0	47,6

Konserniyhtiöiden henkilökunnan käyttämättömistä OKOn työsuhde-
optioista aiheutuva sosiaaliturvamaksuvastuu on kirjattu siirtovelaksi.

33) Pakolliset varaukset tilikauden lopussa

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Eläkevaraukset	-	-	-	-
Verovaraukset	-	-	-	-
Muut	0,9	0,2	0,9	0,2
Yhteensä	0,9	0,2	0,9	0,2

34) Erittely veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

Velat, joiden kirjanpitoarvo ylittää 10 % kaikkien niiden velkojen määräästä, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla:

EUR 50 miljoonaa. Velan korko 31.12.2003 oli 2,742 %. Velka eräännyy maaliskuussa vuonna 2011. Velka voidaan maksaa kokonaisuudessaan takaisin Rahoitustarkastuksen luvalla ehdoissa mainituin etukäteisilmoituksin koronmaksupäivänä maaliskuussa 2006 tai sen jälkeisinä koronmaksupäivinä.

EUR 150 miljoonaa. Velan korko 31.12.2003 oli 2,759 %. Velka eräännyy maaliskuussa vuonna 2011. Velka voidaan maksaa kokonaisuudessaan takaisin Rahoitustarkastuksen luvalla ehdoissa mainituin etukäteisilmoituksin koronmaksupäivänä maaliskuussa 2006 tai sen jälkeisinä koronmaksupäivinä.

EUR 50,3 miljoonaa. Velan korko 31.12.2003 oli 2,905 %. Velka eräännyy kesäkuussa vuonna 2009. Velka voidaan maksaa kokonaisuudessaan takaisin Rahoitustarkastuksen luvalla ehdoissa mainituin etukäteisilmoituksin koronmaksupäivänä kesäkuussa 2004 tai sen jälkeisinä koronmaksupäivinä.

EUR 50 miljoonaa ikuinen laina. Velan korko 31.12.2003 oli 6,000 %. Velka voidaan maksaa kokonaisuudessaan takaisin Rahoitustarkastuksen luvalla ehdoissa mainituin etukäteisilmoituksin koronmaksupäivänä kesäkuussa 2007 tai sen jälkeisinä koronmaksupäivinä.

Edellä mainitut velat ovat debentuurilainoja, joiden etuoikeus on OKOn muita sitoumuksia huonompi. Velkoihin ei liity niiden osakkeiksi muuttamista koskevia ehtoja.

Muut kuin edellä mainitut velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla:

Velkojen yhteenlaskettu määrä eurovasta-arvoina 31.12.2003 oli konsernissa ja OKOssa 66,1 miljoonaa euroa. Velkojilla ei ole optiota vaatia näiden velkojen ennen aikaista takaisinmaksua. Velkoihin sisältyy ikuisia lainoja USD 5 miljoonaa (eurovasta-arvo 4,0 milj.)

Samaan konserniin ja konsolidointiryhmään kuuluville yrityksille ja omistusyhteisyrityksille suunnatut lainat:

Samaan konserniin kuuluville yrityksille on suunnattu lainoja yhteensä 13,4 miljoonaa euroa.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

35) Oman pääoman erien lisäykset ja vähennykset tilikauden aikana

	Kirjanpitoarvo tilikauden alussa	Lisäykset tilikauden aikana	Vähennykset tilikauden aikana	Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa
Konserni				
Osaakepääoma	196,4	6,0	-	202,4
Osaakeanti	3,3	8,8	-10,6	1,5
Ylikurssirahasto	0,4	4,6	-	5,0
Arvonkorotusrahasto	25,2	-	-	25,2
Vararahasto	203,3	-	-	203,3
Muut sidotut erät	0,9	-	-	0,9
Edellisten tilikausien voitto	203,7	-	-34,9	168,9
Tilikauden voitto	-	126,1	-	126,1
Oma pääoma yhteensä	633,3	145,5	-45,4	733,3
OKO				
Osaakepääoma	196,4	6,0	-	202,4
Osaakeanti	3,3	8,8	-10,6	1,5
Ylikurssirahasto	0,4	4,6	-	5,0
Vararahasto	163,6	-	-	163,6
Edellisten tilikausien voitto	166,4	-	-34,8	131,6
Tilikauden voitto	-	65,6	-	65,6
Oma pääoma yhteensä	530,1	85,0	-45,4	569,7

36) Erilaiset osakkeet vuoden lopussa

	A-sarja	K-sarja	Yhteensä
Osaakepääoma, euroa	155 862 383	46 585 464	202 447 847
Osakkeita, kpl	37 059 707	11 076 718	48 136 425
Osuus osakepääomasta, %	77,0	23,0	100,0
Äänivalta/osake	1	5	
Osuus äänistä, %	40,1	59,9	100,0

OKOn osakkeen kirjanpidollinen vasta-arvo on 4,21 euroa. Vasta-arvo ei ole tarkka. Liikkeessä olevien osakkeiden lukumäärä on kaksinkertaistettu osakepääomaa muuttamatta yhtiökokouksen 24.3.1999 tekemällä päätöksellä.

Osakkeiden hankintaa koskevat rajoitukset:

- A-sarjan osakkeet ovat yleisölle tarkoitettuja Helsingin Pörssissä noteerattavia osakkeita.
- A-sarjan osakkeiden hankintaa ei ole rajoitettu.
- K-sarjan osakkeita voivat omistaa vain suomalaiset osuuspankit, osuuspankkiosakeyhtiöt, ja osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö Osuuspankkikeskus Osk.
- K-sarjan osake voidaan osakkeenomistajan tai hallintarekisteröityjen osakkeiden osalta arvo-osuusrekisteriin merkityn omaisuudenhoitajan kirjallisesta vaatimuksesta muuntaa A-sarjan osakkeeksi yhtiöjärjestyksessä määrättyjen osakelajien vähimmäis- ja enimmäismäärien puitteissa.

OKOn osakepääoman korotukset vuoden 1999 optio-ohjelman perusteella merkityillä A-osakkeilla

Rekisteröinti- päivä	Osakkeita kpl	Osaakepääoman korotus	Ylikurssi- rahastoon
17.1.2003	414 830	1,7	1,5
16.5.2003	118 550	0,5	0,4
21.8.2003	684 850	2,9	2,0
11.9.2003	67 200	0,3	0,2
14.11.2003	145 995	0,6	0,4
Yhteensä	1 431 425	6,0	4,6

Jos osinkoa jaetaan, A-sarjan osakkeet oikeuttavat vuotuisen voitonjakoon, joka on vähintään yhden (1) prosenttiyksikön korkeampi kuin K-sarjan osakkeille maksettava osinko.

37) Vapaaseen omaan pääomaan sisältyvien jakovelvoittomien erien määrä vuoden lopussa

	Konserni	OKO
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty määrä, miljoonaa euroa	149,0	-

38) Liikkeeseen lasketut vaihtovelkakirja- ja optiolainat

Optioerusteinen kannustejärjestelmä

OKOn ylimääräinen yhtiökokous päätti 30.6.1999 pankin johtokunnan ehdotuksen mukaisesti, että OKOssa ja Osuuspankkikeskuksessa otetaan käyttöön koko henkilökuntaa koskeva optioerusteinen kannustejärjestelmä. Optiolaina tarjottiin OKO-konsernin, Osuuspankkikeskus Osk:n ja muiden tytäryhtiöiden, Osuuspankkien Keskinäisen Vakuutusyhtiön, Osuuspankkien Eläkekassan ja OP-ryhmän Tutkimussäätiön henkilöstön sekä OKOn kokonaan omistaman tytäryhtiön OP-Sijoitus Oy:n merkittäväksi. Optiolainan määrä oli 460 000 euroa ja laina oli merkittävässä 6.-17.9.1999. Koroton laina maksettiin takaisin 15.10.2002.

Lainaan liittyvät optiotodistukset oikeuttavat merkitsemään OKOn A-sarjan osakkeita yhteensä enintään 4 600 000 kappaletta. Osakkeen merkintähinta on 10,99 euroa eli OKOn A-sarjan osakkeen vaihdolla painotettu keskiarvo Helsingin Pörssissä toukokuussa 1999 lisätynä 27 prosentilla. Osakkeen merkintähintaa alennetaan merkintähinnan määrätymisajankohdan jälkeen ja ennen osakemerkintää jaettavien osinkojen määrällä kunkin osingonjaon täsmäytyspäivänä. Osakkeiden merkintäaika A optioilla alkoi 1.10.2002 ja B-optioilla merkintäaika alkaa 1.10.2004. Osakemerkinnän aika päättyy kaikilla optiotodistuksilla 30.10.2006.

Optio-ohjelman mukaiset A-optiot listattiin Helsingin Pörssissä 1.10.2002 alkaen. Kaupankäynnin kohteeksi tuli yhteensä 2 080 800 optiota, joista kukin oikeuttaa merkitsemään yhden OKOn A-sarjan osakkeen. Osakkeen merkintähinta oli 7.4.2003 asti 7,92 euroa ja sen jälkeen 7,17 euroa.

Johtokunnalle annetut valtuudet:

OKOn varsinainen yhtiökokous 3.4.2003 valtuutti johtokunnan yhden vuoden ajaksi yhtiökokouksesta lukien päättämään osakepääoman korot-

tamisesta yhdellä tai useammalla uusmerkinnällä, yhden tai useamman vaihtovelkakirjalainan ottamisesta ja/tai optio-oikeuksien antamisesta siten, että uusmerkinnässä merkittävien, vaihtovelkakirjoja vastaan annettavien ja optio-oikeuksien nojalla merkittävien uusien osakkeiden tulee olla A-sarjan osakkeita ja niiden yhteenlaskettu lukumäärä saa olla yhteensä enintään 9 000 000 kappaletta ja pankin osakepääomaa voidaan korottaa yhteensä enintään 37 851 390,54 eurolla. Valtuutus käsittää myös oikeuden poiketa osakkeenomistajille kuuluvasta etuoikeudesta merkitä uusia osakkeita, vaihtovelkakirjoja ja optio-oikeuksia.

Osakkeenomistajille kuuluvasta merkintäetuoikeudesta voidaan poiketa vain yritys- ja yhteistoimintajärjestelyjen yhteydessä, jos siihen on pankin kannalta painava taloudellinen syy. Päätöstä ei saa kuitenkaan tehdä pankin lähipiiriin hyväksi. Voimassaolevat käyttämättömät valtuutukset voivat korotusten yhteismäärältä ja annettujen osakkeiden yhteenlasketulta äänimäärältä vastata enintään viidesosaa yhtiökokouksen valtuutus päätöksen ja johtokunnan korotuspäätöksen ajankohtana rekisteröidystä osakepääomasta ja osakkeiden yhteenlasketusta äänimäärästä.

Johtokunta on oikeutettu valtuutuksen nojalla päättämään merkintähinnan määrittämisperusteista, merkintähinnasta ja muista merkintäehdoista sekä vaihtovelkakirjalainan tai optio-oikeuksien ehdoista. Johtokunta on oikeutettu myös päättämään, että uusmerkinnässä annettavia osakkeita, vaihtovelkakirjalainaa tai optio-oikeuksia voidaan merkitä apportiomaisuutta vastaan, käyttämällä kuittausoikeutta tai muutoin tietyn ehdoin.

Yhtiökokouksen 21.3.2002 johtokunnalle antama valtuutus peruutettiin käyttämättömänä.

39) Suurimmat osakkeenomistajat ja osakkeiden omistuksen jakautuminen

Osakkeiden äänimäärästä eniten omistavat osakkeenomistajat (10 suurinta osakkeenomistajaa osakasluettelon mukaan 31.12.2003)

		Osakkeita kpl	Osakkeita yhteensä kpl	Osakkeiden äänimäärä	Osuus äänistä, %
Osuuspankkikeskus Osk	A	11 000 000			
	K	8 293 032	19 293 032	52 465 160	56,8
Hallintarekisteröidyt osakkeet	A	7 308 482			
	K	0	7 308 482	7 308 482	7,9
Oulun Osuuspankki	A	200 000			
	K	506 000	706 000	2 730 000	3,0
Keski-Uudenmaan Osuuspankki	A	0			
	K	245 900	245 900	1 229 500	1,3
Keski-Suomen Osuuspankki	A	0			
	K	228 280	228 280	1 141 400	1,2
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	A	976 650			
	K	0	976 650	976 650	1,1
Osuuspankkien Eläkesäätiö	A	900 000			
	K	0	900 000	900 000	1,0
Pohjolan Osuuspankki	A	127 610			
	K	127 610	255 220	765 660	0,8
Porin Seudun Osuuspankki	A	81 908			
	K	125 910	207 818	711 458	0,8
Turun Seudun Osuuspankki	A	672 860			
	K	0	672 860	672 860	0,7
Yhteensä		30 794 242	30 794 242	68 901 170	74,6

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Osaakepääomasta eniten omistavat osakkeenomistajat (10 suurinta osakkeenomistajaa osakasluettelon mukaan 31.12.2003)

	Osakkeita, kpl	Osuus osakkeista, %
Osuuspankkikeskus Osk	19 293 032	40,1
Hallintarekisteröidyt osakkeet	7 308 482	15,2
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	976 650	2,0
Osuuspankkien Eläkesäätiö s r	900 000	1,9
Oulun Osuuspankki	706 000	1,5
Turun Seudun Osuuspankki	672 860	1,4
Etelä-Karjalan Osuuspankki	444 642	0,9
Savonlinnan Osuuspankki	283 142	0,6
Rauman Seudun Osuuspankki	267 654	0,6
Pohjolan Osuuspankki	255 220	0,5
Yhteensä	31 107 682	64,7

Osaakeomistuksen jakautuminen osakkeiden lukumäärän mukaan (Osakasluettelon mukaan 31.12.2003)

Osakkeiden lukumäärä	Osakkeita, kpl	Osuus osakkeista, %	Osakkeita, kpl	Osuus osakkeista, %
(A- ja K-sarjat)				
1 - 100	18 156	72,1	1 000 198	2,1
101 - 1 000	5 759	22,9	2 088 095	4,3
1 001 - 10 000	1 009	4,0	2 696 276	5,6
10 001 - 50 000	162	0,6	3 688 874	7,7
50 001 - 100 000	46	0,2	3 184 113	6,6
100 001 -	38	0,2	35 398 705	73,5
Yhteistilillä			80 164	0,2
Yhteensä	25 170	100,0	48 136 425	100,0

Osaakeomistuksen jakautuminen sektoreittain (Osakasluettelon mukaan 31.12.2003)

Omistajatyyppi	Osakkeita kpl	Osuus osak- kaista, %	Osakkeita kpl	Osuus osak- keista, %	Osakkeiden äänimäärä	Osuus ääni- määrästä, %
Yritykset	656	2,6	1 198 966	2,5	1 198 966	1,3
Osuuspankkikeskus Osk ja jäsenosuuspankit	235	0,9	30 244 804	62,8	74 551 676	80,6
Muut rahoitus- ja vakuutuslaitokset	34	0,1	785 192	1,6	785 192	0,8
Julkisyhteisöt	20	0,1	2 577 060	5,4	2 577 060	2,8
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	213	0,8	727 119	1,5	727 119	0,8
Kotitaloudet	23 989	95,3	5 196 388	10,8	5 196 388	5,6
Ulkomaat	19	0,1	18 250	0,0	18 250	0,0
Hallintarekisteröidyt osakkaat	4	0,0	7 308 482	15,2	7 308 482	7,9
Yhteistilillä			80 164	0,2	80 164	0,1
Yhteensä	25 170	100,0	48 136 425	100,0	92 443 297	100,0

40) Pääomasijoitusten ja pääomalojen pääasialliset ehdot

OKolla ei ole pääomasijoituksia tai pääomaloja.

41) Yhdistellyt taseen vastattavien erät

Konsernin ja OKOn taseen vastattavien erät on esitetty valtiovarainministeriön luottolaitoksille vahvistaman taseen kaavan mukaisesti.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

42) Saamisten ja velkojen maturiteettijakauma tase-erittäin vuoden lopussa

Jäljellä olevan juoksuajan mukaan	alle 3 kuukautta	3-12 kuukautta	1-5 vuotta	yli 5 vuotta
Konserni				
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	1 349,1	262,6	178,1	59,8
Saamiset luottolaitoksilta	987,4	544,4	1 143,0	4,0
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	887,5	1 033,4	2 943,2	2 385,5
Saamistodistukset	85,5	118,6	670,8	185,8
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	4 608,8	118,9	80,6	22,4
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	2 868,5	82,2	92,8	263,3
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 828,1	562,0	1 384,4	4,7
OKO				
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	1 277,2	144,3	178,0	59,8
Saamiset luottolaitoksilta	1 122,7	611,2	1 588,7	4,0
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	810,2	855,5	2 120,4	1 138,5
Saamistodistukset	85,4	118,4	702,3	219,2
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	4 743,3	118,9	80,6	22,4
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	1 326,2	26,2	25,9	211,3
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	2 685,1	560,1	1 416,1	4,7

Saamisiin yleisöltä ja julkisyhteisöiltä ei sisällynyt 31.12.2003 konsernissa eikä OKOssa vaadittavaa maksettavia saamisia. Muut kuin määräaikaiset talletukset on sisällytetty maturiteettiiluokkaan ”alle 3 kuukautta”.

43) Koti- ja ulkomaan rahan määräiset omaisuus- ja velkaerät vuoden lopussa

	Kotimaan raha	Konserni Ulkomaan raha	Kotimaan raha	OKO Ulkomaan raha
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	1 849,6	-	1 659,3	-
Saamiset luottolaitoksilta	3 426,1	172,7	4 074,2	172,6
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	7 079,9	169,6	4 755,1	169,5
Saamistodistukset	833,9	226,8	898,4	226,8
Muu omaisuus	983,0	12,4	965,5	8,6
Yhteensä	14 172,5	581,5	12 352,5	577,5
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	4 693,9	136,8	4 820,4	144,7
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	3 143,7	163,2	1 428,2	161,4
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	4 505,5	273,6	4 392,3	273,6
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	362,3	4,0	362,3	4,0
Muut velat	720,3	17,4	609,2	14,1
Yhteensä	13 425,7	595,0	11 612,3	597,9

44) Taloudellista kehitystä kuvaavat ja osakekohtaiset tunnusluvut

OKO-konsernin taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

	1999	2000	2001	2002	2003
Liikevaihto, milj. euro	524,9	756,8	755,9	660,9	670,5
Liikevoitto/-tappio, milj. euro	111,0	167,1	110,6	96,1	174,1
% liikevaihdosta	21,1	22,1	14,6	14,5	26,0
Voitto tai tappio ennen tilinpäätös-siirtoja ja veroja, milj. euro	53,9	167,1	110,6	96,1	174,1
% liikevaihdosta	10,3	22,1	14,6	14,5	26,0
Oman pääoman tuotto (ROE), %	16,1	21,5	13,0	10,0	18,5
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,82	1,10	0,67	0,50	0,92
Omavaraisuusaste, %	4,7	5,5	4,9	5,0	5,0
Henkilöstö keskimäärin	964	1 028	1 070	1 117	1 138
Kulujen osuus tuotoista, %	56	43	51	56	45

OKO-konsernin osakekohtaiset tunnusluvut

	1999	2000	2001	2002	2003
Tulos/osake (EPS), euro	1,72	2,53	1,68	1,34	2,66
Tulos/osake (EPS) laimennettu, euro					2,58
Oma pääoma/osake, euro	10,97	12,82	13,24	13,56	15,23
Osinko/osake, euro	0,69	1,26	1,09	0,74	1,59*
Osinko/tulos, %	40,0	49,6	64,6	55,2	59,8*
Efektiivinen osinkotuotto, % (OKO A)	6,3	9,2	7,8	5,2	8,8*
Hinta/voitto -suhde (P/E)	6,5	5,4	8,4	10,8	6,8
Osakkeen kurssikehitys (OKO A)					
keskikurssi, euro	8,95	11,82	13,35	15,52	15,30
alin kurssi, euro	7,80	9,93	11,35	12,40	12,76
ylin kurssi, euro	14,00	13,99	16,00	17,20	18,50
vuoden lopun kurssi, euro	11,20	13,76	14,10	14,45	18,10
Osakekannan markkina-arvo (OKO A), milj. euro	212,3	479,8	495,7	514,6	670,7
Osakkeiden vaihto (OKO A), 1 000 kpl	6 345,6	6 546,2	5 257,0	9 528,3	8 767,8
% osakekannasta	33,5	19,9	15,0	27,0	24,1
Osakkeiden lukumäärä (kaikki)					
keskimäärin tilikaudella, kpl	46 705 000	46 705 000	46 705 000	46 705 000	47 465 716
tilikauden lopussa, kpl	46 705 000	46 705 000	46 705 000	46 705 000	48 136 425

Pankin liikkeessä olevien osakkeiden lukumäärä kaksinkertaistettiin osakepääomaa muuttamatta 24.3.1999 pidetyn yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti. Muutos merkittiin kaupparekisteriin 12.4.1999. Osakekohtaiset tunnusluvut on oikaistu takautuvasti.

* Johtokunnan ehdotus: 1,60 euroa A-sarjan osakkeelle ja 1,55 euroa K-sarjan osakkeelle.

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat sivulla 56.

TULOVEROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT

45) Tuloverot

Tuloverojen jakautuminen varsinaisesta toiminnasta ja satunnaisista eristä johtuviin veroihin:
Kaikkien konserniyhtiöiden verot johtuivat varsinaisesta toiminnasta.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset:

Konsernitaseessa oli laskennallisia verovelkoja 59,3 miljoonaa euroa, jotka perustuivat tilinpäätössiirtoihin. Muita laskennallisia verovelkoja ja verosaamisia ei ole merkitty taseeseen vuosina 2003 ja 2002.

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Laskennalliset verosaamiset, joiden toteutuminen on todennäköistä				
Kokonaismäärä, milj. euro	1,7	1,0	1,3	0,7

Arvonkorotusten vaikutus tuloverotukseen:

Arvonkorotuksilla ei ole vaikutusta OKOn tai muiden konserniyhtiöiden tuloverotukseen.

Vuodelta 2002 vahvistetun verotuksen jälkeen OKOlla ei ollut käyttämättömiä yhtiöveron hyvityksiä. Käyttämättömiä veroylijäämiä oli 24 miljoonaa euroa. Käyttämättömiä vahvistettuja tappioita ei ollut.

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA SEKÄ JOHDANNAISSOPIMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

46) Omasta ja muiden puolesta vakuudeksi annettu omaisuus sekä velat ja sitoumukset, joiden vakuudeksi ne on annettu

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Oman velan ja sitoumusten vakuudeksi annettu omaisuus				
Pantit	1 454,1		1 454,1	
Kiinnitykset	-		-	
Muut	15,0		15,0	
Velat joiden vakuudeksi omaisuuserät on annettu				
Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	1 201,0		1 201,0	
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	238,5		238,5	
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-		-	
Samaan konserniin kuuluvan yrityksen puolesta annetut vakuudet				
Pantit	-		-	
Kiinnitykset	-		-	
Muut	-		-	
Muiden puolesta annetut vakuudet				
Pantit	0,7		-	
Kiinnitykset	-		-	
Muut	-		-	

47) Eläkevastuut

Konserniyhtiöiden henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on järjestetty Osuuspankkien Eläkekassan kautta. Lisäeläketurva on Opstock Oy:tä lukuunottamatta järjestetty Osuuspankkien Eläkesäätiön kautta. Säätiöön ei ole otettu uusia edunsaajia 30.6.1991 jälkeen. Tukholman sivukonttorin henkilökunnan lakisääteinen eläketurva oli järjestetty Ruotsin säännösten mukaisesti.

Konserniyhtiöillä ei ole eläkesitoumuksista johtuvia suoria vastuuta. Konserniyhtiöiden eläkevastuut on täysin katettu.

48) Leasingvastuut

	Konserni	OKO
Leasingmaksut vuonna 2004	0,2	0,1
Leasingmaksut vuoden 2004 jälkeen	0,2	0,1

49) Taseen ulkopuoliset sitoumukset eriteltyinä vuoden lopussa

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Takaukset	328,3	463,7	299,3	433,6
Tytäryhtiöiden puolesta	-	-	-	-
Osakkuusyhtiöiden puolesta	-	-	-	-
Takuuvastuut	764,1	687,9	787,2	702,1
Tytäryhtiöiden puolesta	-	-	23,1	14,2
Osakkuusyhtiöiden puolesta	-	-	2,0	1,8
Kiinnitykset	-	6,7	-	-
Muut asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset	81,7	33,5	77,1	29,1
Käyttämättömät luottojärjestelyt	2 083,5	1 619,1	1 817,1	1 419,2
Tytäryhtiöille	-	-	20,0	40,0
Osakkuusyhtiöille	-	-	-	-
Annetut pantit	-	-	-	-
Muut asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	370,2	396,2	367,0	376,6
Tytäryhtiöille	-	-	-	-
Osakkuusyhtiöille	-	-	-	-
Annetut sitoumukset yhteensä	3 627,7	3 207,1	3 347,7	2 960,6
Tytäryhtiöille tai niiden puolesta annetut sitoumukset yhteensä			43,1	54,2
Osakkuusyhtiöille tai niiden puolesta annetut sitoumukset yhteensä			2,0	1,8

50) Jobdannaissopimukset vuoden lopussa

Kohde-etuuksien arvot	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Suojaamistarkoituksessa tehdyt sopimukset				
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	-	-	-	-
Optiosopimukset				
Ostetut	-	-	-	-
Asetetut	-	-	-	-
Koronvaihtosopimukset	2 026,6	1 458,8	2 026,6	1 485,8
Valuuttajohdannaiset	-	-	-	-
Koron- ja valuuttanvaihtosopimukset	99,7	-	99,7	-
Osakejohdannaiset				
Termiinisopimukset	-	-	-	-
Optiosopimukset				
Ostetut	45,4	6,7	45,4	6,7
Asetetut	-	-	-	-
Muut johdannaiset	-	-	-	-
Luottojohdannaiset	31,4	-	31,4	-
Yhteensä	2 203,0	1 492,4	2 203,0	1 492,4

Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehdyt sopimukset	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	1 009,1	3 156,6	1 009,1	3 156,6
Optiosopimukset				
Ostetut	49,7	20,0	49,7	20,0
Asetetut	49,7	20,0	49,7	20,0
Koronvaihtosopimukset	8 268,1	14 160,0	8 368,5	14 173,1
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	956,0	599,6	956,0	599,6
Optiosopimukset				
Ostetut	26,3	-	26,3	-
Asetetut	26,3	-	26,3	-
Koron- ja valuuttanvaihtosopimukset	-	-	-	-
Osakejohdannaiset				
Termiinisopimukset	0,5	-	-	-
Muut johdannaiset				
Termiinisopimukset	-	-	-	-
Optiosopimukset				
Ostetut	-	-	-	-
Asetetut	-	-	-	-
Luottojohdannaiset	-	-	-	-
Equity swapit	-	-	-	-
Yhteensä	10 358,8	17 956,2	10 458,6	17 969,2
Sopimusten luottovasta-arvot				
Korkojohdannaiset sopimukset	81,3	88,2	82,6	88,5
Valuuttajohdannaiset sopimukset	58,5	32,1	58,5	32,1
Muut johdannaissopimukset	9,1	1,1	8,5	1,1
Yhteensä	148,9	121,3	149,6	121,7

51) Omaisuuden myymisestä ja ostamisesta asiakkaan lukuun syntyneet myyntisaamiset ja ostovelat

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Myyntisaamiset	12,0	-	-	-
Ostovelat	15,2	-	-	-

52) Muut vastuusitoumukset ja vastuut

OKOn sitoumukset pääomasijoitusrahastoihin olivat vuoden lopussa 17 miljoonaa euroa.

Edellä mainitut sitoumukset sisältyvät liitetiedon 49 sitoumuksiin.

HENKILÖSTÖÄ SEKÄ TOIMI- JA VALVONTAELINTEN JÄSENIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

53) Henkilöstö sekä toimi- ja valvontaelinten jäsenet

Henkilöstö keskimäärin 2003

	Konserni		OKO	
	Tilikauden aikana	Muutos edellisestä vuodesta	Tilikauden aikana	Muutos edellisestä vuodesta
Kokoaikainen henkilöstö	1 106	26	483	141
Osa-aikainen henkilöstö	32	-5	7	2
Henkilöstö yhteensä	1 138	21	490	143

Hallinto- ja valvontaelinten jäsenten saamat palkat ja palkkiot

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet	0,1	0,1	0,1	0,1
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja	3,0	1,7	2,3	1,0
Yhteensä	3,1	1,8	2,4	1,1

Luottolaitoksen taloudellisesta tuloksesta määräytyviä palkkoja ja palkkioita ei ole maksettu.

Hallinto- ja valvontaelinten jäsenille myönnetyt luotot ja takaukset vuoden lopussa

	Konserni		OKO	
	2003	2002	2003	2002
Luotot				
Hallintoneuvoston jäsenille ja varajäsenille		0,2		-
Johtokunnan jäsenille ja varajäsenille sekä toimitusjohtajalle		0,4		-
Tilintarkastajille ja tilintarkastusyhteisölle		-		-
Yhteensä		0,6		-

	Konserni	OKO	Eläkesitoumukset
Takaukset			Hallinto- ja valvontaelinten jäsenten osalta ei ole tehty eläkesitoumuksia. Eläkesitoumuksia ei ole tehty myöskään näihin toimielimiin aikaisemmin kuuluneiden henkilöiden osalta.
Hallintoneuvoston jäsenille ja varajäsenille	0,0	-	
Johtokunnan jäsenille ja varajäsenille sekä toimitusjohtajalle	0,3	-	Johdon omistukset
Tilintarkastajille ja tilintarkastusyhteisölle	-	-	OKOn hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet, johtokunnan jäsenet ja varajäsenet ja toimitusjohtaja omistivat 31.12.2003 yhteensä 5 824 kappaletta OKOn A-sarjan osakkeita, joiden osuus oli 0,012 prosenttia kaikista osakkeista ja 0,006 prosenttia kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Johtokunnan jäsenet, varajäsenet ja toimitusjohtaja omistivat OKOn liikkeeseen laskemasta optiolainasta määrän, joka oikeuttaa yhteensä 360 000 A-sarjan osakkeen merkintään. Näiden osakkeiden osuus on 0,708 prosenttia kaikista osakkeista ja 0,378 prosenttia äänimäärästä.
Yhteensä	0,3	-	

Hallinto- ja valvontaelinten jäsenten luottoehdoissa noudatetaan normaaleja pankin luottoehtoja.

Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

OMISTUKSET MUISSA YRITYKSISSÄ

54) Osakeomistukset vuoden lopussa

OKOn omistukset pysyviin vastaaviin kuuluvissa osakkeissa ja osuuksissa

Yrityksen nimi, kotipaikka ja toimiala	Osuus osakkeista, %	Yhteenlaskettu kirjanpitoarvo	Yrityksen oma pääoma ¹⁾	Yrityksen tilikauden voitto tai tappio ¹⁾
Realinvest Oy, Helsinki, kiinteistösijoitus	19,0	23,5	112,0	-46,5
OP-Henkivakuutus Oy, Helsinki, vakuutustoiminta	14,9	22,3	86,9	-36,0
Finnventure Rahasto V Ky, Helsinki	5,9	9,4	121,1	-9,2
OMHEX AB, Tukholma, arvopaperi- ja johdannaispörssi	2,3	4,9	48,3	9,8
Finnmezzanine Rahasto III B Ky, Helsinki	49,5	3,6	4,4	0,2
Luottokunta, Helsinki, rahoitustoiminta	16,5	1,0	101,7	2,8
Eurocard Oy, Helsinki, rahoitustoiminta	11,2	0,8	8,3	1,5

¹⁾ Viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan,

Lisäksi OKOlla oli vuoden lopussa pysyviin vastaaviin kuuluvia omistuksia 23 yrityksessä, joissa omistettujen osakkeiden tai osuuksien kirjanpitoarvo oli alle kaksisataatuhatta euroa. Näiden osakkeiden ja osuuksien kirjanpitoarvojen yhteenlaskettu määrä oli 0,4 miljoonaa euroa.

Konserniyhtiöiden omistamat osakkeet omistusyhteyksyrityksissä, jotka on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä

Yrityksen nimi, kotipaikka ja toimiala	Konsernin osuus osakkeista, %	Yhteenlaskettu kirjanpitoarvo	Oma pääoma vuoden lopussa	Tilikauden voitto tai tappio
OP-Kotipankki Oyj, Helsinki, pankkitoiminta	20,8	4,1	38	8,0
Automatia Pankkiautomaatit Oy, Helsinki, rahoitusta palveleva toiminta	33,3	5,1	20,8	1,2
Toimiraha Oy, Helsinki, rahoitusta palveleva toiminta	33,3	2,1	4,1	0,3
Kiinteistö Oy Lahden Trio, kiinteistön omistus ja hallinta	33,3	19,6	66,5	0,0

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät tytäryritykset

Yrityksen nimi, kotipaikka ja toimiala	Konsernin osuus osakkeista, %	Osakkeiden kirjanpito-arvo	Oma pääoma vuoden lopussa ¹⁾	Tilikauden voitto tai tappio ¹⁾
Okopankki Oyj, Helsinki, pankkitoiminta	100,0	84,1	102,3	5,3
Opstock Oy, Helsinki, sijoituspalveluyritystoiminta	85,0	3,8	13,2	5,0
OKO Venture Capital Oy, Helsinki, sijoitus- ja kehitysyhtiötoiminta	100,0	1,0	1,6	0,5
Kiinteistö Oy Arkadiankatu 23, Helsinki	100,0	5,6	5,0	-0,2
Kiinteistö Oy Dagmarinkatu 14, Helsinki	100,0	8,1	2,0	0,0
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II, Tampere	100,0	11,7	8,8	-0,3

¹⁾ Erillistilinpäätöksen emoyhtiön tieto

Rahoitustarkastuksen määräyksen perusteella on konsernitilinpäätöksen ulkopuolelle jätetty yhteensä 19 asunto- ja kiinteistöyhteisöä, joiden viimeksi vahvistettujen taseiden yhteenlaskettu loppusumma oli 36,4 miljoonaa euroa sekä 9 muuta yhtiötä, joiden viimeksi vahvistettujen taseiden yhteenlaskettu loppusumma oli 27,8 miljoonaa euroa.

Tilikauden aikana myytiin Kiinteistö Oy Matinlehmus.

Tilikauden aikana purettiin Kiinteistö Oy Kankiraudantie 4, OPR-Trading Oy ja Långnäs Oy.

Kiinteistö Oy Aleks-Hermes myytiin joulukuussa 2003. Yhtiöstä yhdisteltiin konsernitilinpäätökseen tuloslaskelma ajalta 1.1.-30.11.2003.

MUUT LIITETIEDOT

55) Luottolaitoksen barjoittama notariaattitoiminta

OKO tarjoaa yleisölle sijoituspalveluita sekä omaisuuden säilytys- ja hoitopalveluja.

Muilta konserniyrityksiltä saadut rahoitustuotot ja niille suoritettavat rahoituskulut

	2003	2002
Korkotuotot	17,1	58,9
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksesta	18,5	24,5
Korkokulut	1,2	1,6

56) Osuuspankin ja muun osuuskuntamuotoisen luottolaitoksen maksamatta olevien osuusmaksujen määrä

Yhtiömuotonsa perusteella OKOlla ei ole tässä kohdassa ilmoitettavia tietoja.

Saamiset konserniyrityksiltä ja velat niille

	2003	2002
Saamiset luottolaitoksilta	649,6	359,8
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	2,0	6,7
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	-	-
Saamistodistukset	33,4	51,6
Muut varat	1,2	0,1
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	4,2	3,0
Yhteensä	690,4	421,2

KONSERNIIN KUULUVAA LUOTTOLAITOSTA

KOSKEVAT LIITETIEDOT

57) Konserniin kuuluvaa luottolaitosta koskevat tiedot

OKOn emoyhtiö on Osuuspankkikeskus Osk (OPK), jonka konsernitilinpäätökseen OKO-konsernin tiedot yhdistellään. Jäljennös OPK-konsernin tilinpäätöksestä on saatavissa Osuuspankkikeskuksesta, Teollisuuskatu 1b, 00510 Helsinki.

Velat luottolaitoksille	135,9	42,2
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	3,5	0,6
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1,3	0,0
Muut velat	0,6	0,1
Siirtovelat ja saadut ennakot	-	-
Yhteensä	141,3	43,0

TYTÄR- JA OSAKKUUSYRITYKSIÄ KOSKEVAT
LIITETIEDOT

58) *Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset*

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset on lueteltu liitetiedossa 54.

59) *Tytäryritykset, jotka on Rahoitustarkastuksen luvalla jätetty yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen*

OKO-konserniin ei kuulu tässä tarkoitettuja tytäryrityksiä.

60) *Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt osakkuusyrietykset*

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt osakkuusyrietykset on lueteltu liitetiedossa 54.

61) *Osakkuusyrietykset, jotka on Rahoitustarkastuksen luvalla jätetty yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen*

OKO-konserniin ei kuulu tässä tarkoitettuja osakkuusyrietyksiä.

62) *Yhdistelmämenetelmällä konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryrietykset*

Kaikki tytäryrietykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen hankintamenetelmällä.

63) *Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yhteisyrietykset*

Kaikki osakkuusyrietykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

64) *Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryrietykset, joiden tilikausi on päättynyt ennen emoyrietyksen tilikautta*

Kaikkien konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen tytäryrietysten tilikausi on päättynyt 31.12.2003.

65) *Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yrietykset, jotka eivät ole luotto- tai rahoituslaitoksia tai palveluyrietyksiä*

OKOn osakkuusyhtiö OP-Henkivakuutus Oy (entinen Henkivakuutusosakeyhtiö Aurum), joka on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä 31.1.2003 saakka, ei ole luotto- tai rahoituslaitos tai palveluyrietytys.

66) *Erittely konserniliikearvon poistosta ja konsernireservin vähennyksestä, jos ne on yhdistetty konsernituloslaskelmassa*

Konserniliikearvon poistoa ja konsernireservin vähennystä ei ole yhdistetty konsernituloslaskelmassa.

67) *Erittely konserniliikearvosta ja konsernireservistä, jos ne on vähennetty toisistaan konsernitaseessa*

Konserniliikearvoa ja konsernireserviä ei ole vähennetty toisistaan konsernitaseessa.

68) *Laskennallisen verovelan ja sen muutoksen erittely*

Konsernitaseeseen merkitty laskennallinen verovelka ja laskennallisen verovelan muutos konsernituloslaskelmassa perustuu yksinomaan tilinpäätössiirtoihin.

Verojen erittelytietoja on lisäksi liitetiedossa 45.

	2003	2002
Konsernitaseen laskennalliset verovelat		
Konsernitaseeseen merkityt tilinpäätössiirtoihin perustuvat verovelat	59,3	39,2
Konsernitaseeseen perustuvat laskennalliset verosaamiset		
Yhdistelytoimenpiteisiin perustuvat	0,3	0,4
Konserniyritysten omiin taseisiin perustuvat	1,7	1,0
Laskennallisten verojen muutokset		
Tilinpäätössiirtoihin perustuvat	20,1	11,7
Yhdistelytoimenpiteisiin perustuvat	-0,1	-0,1
Konserniyritysten omiin taseisiin perustuvat	0,7	-

69) *Osakkuusyrietyksistä johtuva konserniliikearvo ja konsernireservi*

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyistä osakkuusyrietyksistä johtuvaa konserniliikearvoa ei ollut vuoden lopussa. Tulouttamatta olevaa konsernireserviä ei ollut vuoden lopussa.

70) *Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä yhteisyrietyksissä, jotka on yhdistelty konsernitilinpäätökseen konserniyritysten omistusosuuden mukaisesti.*

Konsernitilinpäätökseen ei ole yhdistelty yhteisyrietyksiä omistusosuuden mukaisesti.

TUNNUSLUKUIEN LASKENTAKAAVAT

Liikevaihto	Korkotuottojen, leasingtoiminnan tuottojen, oman pääoman ehtoisten sijoitusten tuottojen, palkkiotuottojen, arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuottojen sekä liiketoiminnan muiden tuottojen yhteenlaskettu määrä.	
Liikevoitto tai -tappio	Tuloslaskelman liikevoitto tai -tappio	
Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	Tuloslaskelman erä "Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja"	
Oman pääoman tuotto (ROE), %	$\frac{\text{Liikevoitto/ -tappio} - \text{verot}}{\text{Oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus} + \text{vapaaehtoiset varaukset ja poistoero lykättyllä verovelalla vähennettynä (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}}$	x 100
Koko pääoman tuotto (ROA), %	$\frac{\text{Liikevoitto/ -tappio} - \text{verot}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}}$	x 100
Omavaraisuusaste, %	$\frac{\text{Oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus} + \text{vapaaehtoiset varaukset ja poistoero lykättyllä verovelalla vähennettynä}}{\text{Taseen loppusumma}}$	x 100
Kulujen osuus tuotoista, %	$\frac{\text{Palkkiokulut} + \text{hallintokulut} + \text{poistot} + \text{liiketoiminnan muut kulut}}{\text{Rahoituskate} + \text{tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista} + \text{palkkiotuotot} + \text{arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot} + \text{liiketoiminnan muut tuotot}}$	x 100
Tulos/osake (EPS)	$\frac{\text{Liikevoitto/-tappio} -/+ \text{vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta} - \text{verot}}{\text{Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin tilikauden aikana}}$	
Tulos/osake (EPS) laimennettu	Nimittäjä on osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin tilikauden aikana plus se määrä osakkeita, joka saadaan, mikäli kaikki optiot vaihdetaan osakkeiksi. Summasta vähennetään kaikkien optioiden vaihdolla saatavien osakkeiden lukumäärä kerrottuna osakkeen merkintähinnalla ja jaettuna osakkeen tilikauden keskimääräisellä.	
Oma pääoma/osake	$\frac{\text{Oma pääoma} \text{ sekä vapaaehtoiset varaukset ja poistoero lykättyllä verovelalla ja vähemmistöosuudella vähennettynä tilikauden lopussa}}{\text{Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$	
Osinko/osake	$\frac{\text{Tilikaudelta jaettu osinko}}{\text{Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$	
Osinko/tulos, %	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Osakekohtainen tulos}}$	x 100
Efektiivinen osinkotuotto, %	$\frac{\text{Osinko/osake}}{\text{Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}}$	x 100
Hinta/voitto -suhde (P/E)	$\frac{\text{Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}}{\text{Tulos/osake}}$	
Keskikurssi	$\frac{\text{Osakkeen euromääräinen kokonaisvaihto}}{\text{Osakkeiden vaihto, kpl}}$	
Osakekannan markkina-arvo	Osakkeiden lukumäärä x tilinpäätöspäivän viimeinen kaupantekokurssi	

JOHTOKUNNAN ESITYS JAKOKELPOISTEN
VAROJEN KÄSITTELEMISESTÄ

Konsernin jakokelpoinen oma pääoma 31.12.2003 oli 145 913 376,50 euroa.

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:n oma pääoma 31.12.2003 oli 569 733 051,69 euroa, josta jakokelpoinen oma pääoma oli 197 199 264,78 euroa.

Yhtiökokouksen käytettävissä on

	Euroa
tuloslaskelman mukainen tilivuoden voitto	65 591 060,06
edellisten tilikausien voitto	108 158 732,41
ja vapaat rahastot	23 449 472,31
eli yhteensä	<u>197 199 264,78</u>

Tämä ehdotetaan käytettäväksi seuraavasti:

Jaetaan osinkona osakepääoman

A-sarjan 37 308 177 osakkeelle 1,60 euroa eli	59 693 083,20	
K-sarjan 11 044 068 osakkeelle 1,55 euroa eli	17 118 305,40	76 811 388,60

Jätetään jakokelpoiseen omaan pääomaan 120 387 876,18

HELSINGISSÄ 12. PÄIVÄNÄ HELMIKUUTA 2004

Antti Tanskanen

Reijo Karhinen

Mikael Silvennoinen
toimitusjohtaja

Erkki Böös

Timo Ritakallio

Heikki Vitie

Helena Walldén

TILINTARKASTUSKERTOMUS

OKO OSUUSPANKKIEN KESKUSPANKKI OYJ:N OSAKKEENOMISTAJILLE

Olemme tarkastaneet OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.-31.12. 2003. Johtokunnan ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä konsernin ja emoyhtiön tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallintoneuvoston ja johtokunnan jäsenten sekä toimitusjohtajan toiminnan lainmukai-

suutta osakeyhtiölain sekä luottolaitostoiminnasta annetun lain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien määräysten ja muiden säännösten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa. Hallintoneuvoston jäsenille sekä pääjohtajalle, toimitusjohtajalle ja muille johtokunnan jäsenille voidaan myöntää vastuuvapaus tarkastamaltamme tilikaudelta. Johtokunnan esitys jakokelpoisten varojen käsittelystä on lainmukainen.

HELSINGISSÄ 12. HELMIKUUTA 2004

KPMG Wideri Oy Ab
Hannu Niilekselä
KHT

Raimo Saarikivi
KHT

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Hallintoneuvosto on tänään pidetyssä kokouksessa perehtynyt pankin tilinpäätökseen ja tilintarkastuskertomukseen. Vuoden 2004 varsinaiselle yhtiökokoukselle hallintoneuvosto toteaa lausuntonaan, että pankkia on hoidettu lakien ja säännösten mukaisesti ja että hallintoneuvostolla ei ole OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:n vuoden 2003 tilinpäätöksen ja tilintarkastuskertomuksen johdosta huomautettavaa.

Hallintoneuvosto yhtyy johtokunnan ehdotukseen jakokelpoisten voittovarojen käyttämisestä.

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:n yhtiöjärjestyksen mukaan hallintoneuvoston jäsenistä ovat erovuorossa Mauri Hietala, Jorma Lehikoinen, Seppo Paatelainen, Jukka Ramstedt, Leena Rantanen, Heikki Teräväinen, Astrid Thors, Pekka Vilhunen, Erkki Vähämaa ja Keijo Väänänen. Lisäksi eroa ovat pyytäneet Ilkka Heinonen ja Jarmo Lähteenmäki.

HELSINGISSÄ 12. HELMIKUUTA 2004

HALLINTONEUVOSTON PUOLESTA

Seppo Penttinen
hallintoneuvoston puheenjohtaja

Markku Koponen
hallintoneuvoston sihteeri

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj